МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему «Удосконалення системи забезпечення фінансово-економічної безпеки АТ «Укрпошта»»

Виконав: студент 2 курсу групи 8.0734-уфеб
спеціальності 073 Менеджмент
освітньої програма Управління фінасово-економічною безпекою
Д.В. Білий

Керівник к.е.н., професор Кущик А.П.
Рецензент к.е.н., доцент Лепьохін О.В.

Запоріжжя
2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Спеціальність 073 Менеджмент
Освітня програма Управління фінасово-економічною безпекою

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____А.В. Череп

«____»_____2025 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ

Білому Денису Валентиновичу

1. Тема роботи: «Удосконалення системи забезпечення фінансово-економічної безпеки АТ «Укрпошта»»

керівник роботи: Кущик Анатолій Петрович, к.е.н., професор
затверджені наказом ЗНУ від 25 березня 2025 р. № 439-с.

2. Строк подання студентом роботи: 3 листопада 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи: дані фінансової звітності АТ «Укрпошта», Державної служби статистики України, а також монографічні дослідження та наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): визначити економічну сутність та значення фінансово-економічної безпеки підприємства, її принципи та завдання; дослідити механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства; здійснити організаційно-економічну характеристику та провести аналіз економічних та фінансових показників діяльності АТ «Укрпошта»; визначити шляхи удосконалення системи фінансово-економічної безпеки підприємства.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов’язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 22 рис., 27 табл. і 3 формули.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Кущик А.П., професор	16.05.2025 р.	16.05.2025 р.
2	Кущик А.П., професор	17.06.2025 р.	17.06.2025 р.
3	Кущик А.П., професор	01.08.2025 р.	01.08.2025 р.

7. Дата видачі завдання: 02 квітня 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	02.04.2025 р. – 07.05.2025 р.	виконано
2.	Виконання вступу	08.05.2025 р. – 15.05.2025 р.	виконано
3.	Виконання розділу 1	16.05.2025 р. – 16.06.2025 р.	виконано
4.	Виконання розділу 2	17.06.2025 р. – 31.07.2025 р.	виконано
5.	Виконання розділу 3	01.08.2025 р. – 15.09.2025 р.	виконано
6.	Формулювання висновків	16.09.2025 р. – 30.09.2025 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	01.10.2025 р. – 02.11.2025 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	03.11.2025 р.	виконано

Студент _____ Д.В. Білий
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ А.П. Кущик
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ О.В. Лепьохін
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 133 с., 22 рис., 27 табл., 76 джерел, 9 додатків.

Об’єктом дослідження є процеси удосконалення системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства АТ «Укрпошта».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та прикладних засад, пов’язаних із процесом удосконалення системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Метою роботи є аналіз теоретико-методичних та організаційних положень та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Завдання: 1) визначити сутність та значення фінансово-економічної безпеки підприємства; 2) здійснити аналіз організаційно-економічних показників діяльності підприємства; 3) розробити заходи щодо удосконалення системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Методи досліджень: діалектичний метод пізнання, системний, комплексний, історичний та структурно-функціональний підхід, кількісний аналіз, методи дедукції та індукції, аналізу та синтезу, логічний метод.

Одержані результати та їх новизна: 1) запропоновано заходи щодо удосконалення фінансово-економічної безпеки підприємства на основі управління бізнес-процесами; 2) запропоновано впровадження заходів оптимізації політики управління капіталом підприємства; 3) запропоновано шляхи удосконалення процесу управління оборотним капіталом підприємства.

Практичне значення одержаних результатів. Пропозиції щодо удосконалення системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства можуть бути використані в практичній діяльності.

БЕЗПЕКА, ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА, ВИТРАТИ, ДОХОДИ, ПРИБУТОК, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ, ЗБИТКОВІСТЬ, ЕФЕКТИВНІСТЬ, КАПІТАЛ, ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ

SUMMARY

Qualifying work: 133 p., 22 fig., 27 tab., 76 references, 9 annex.

The object of the research are the processes of improving the system for ensuring the financial and economic security of the enterprise JSC «Ukrposhta».

The subject of the study is a set of theoretical and applied principles related to the process of improving the system for ensuring the financial and economic security of an enterprise.

The purpose of the work is to analyze theoretical, methodological and organizational provisions and develop practical recommendations for improving the system for ensuring the financial and economic security of the enterprise.

Tasks: 1) determine the essence and significance of the financial and economic security of the enterprise; 2) analyze the organizational and economic indicators of the enterprise's activities; 3) develop measures to improve the system for ensuring the financial and economic security of the enterprise.

Methods of research: a systematic approach to the study of economic events and processes. During research performance scientific methods of cognition were used: methods of induction and deduction, terminological analysis and comparison, calculation methods, theoretical generalization; cause-effect relationship methods, historical method, abstract-logical method and logical method.

The results obtained and their novelty: 1) measures are proposed to improve the financial and economic security of the enterprise based on business process management; 2) the implementation of measures to optimize the enterprise's capital management policy is proposed; 3) ways are proposed to improve the enterprise's working capital management process.

Practical significance of the results obtained. Proposals for improving the system for ensuring the financial and economic security of the enterprise can be used in practical activities.

The results of the study are aimed at improving the financial and economic security system of the enterprise and can be implemented in the practice of other

enterprises. The results of the study can be used by heads of financial departments of enterprises to develop tactical and strategic decisions to improve the financial and economic security system, which will allow optimizing the production, financial and investment activities of the enterprise.

SECURITY, FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY, COSTS, INCOME, PROFIT, PROFITABILITY, LOSS, EFFICIENCY, CAPITAL, SOLVENCY

ЗМІСТ

ВСТУП ……. 8
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА……..... 12
1.1 Сутність та значення фінансово-економічної безпеки підприємства……. 12
1.2 Механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства в умовах цифровізації……. 19
1.3 Методичні підходи до оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства……. 27
2 АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «УКРПОШТА» …… 36
2.1 Загальна характеристика АТ «Укрпошта»…….. 36
2.2 Аналіз ліквідності та платоспроможності АТ «Укрпошта»…….. 57
2.3 Аналіз прибутковості та рентабельності АТ «Укрпошта»……..... 71
3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АТ «УКРПОШТА»……... 88
3.1 Удосконалення фінансово-економічної безпеки АТ «Укрпошта» на основі управління бізнес-процесами ……. 88
3.2 Оптимізація політики управління капіталом підприємства……... 95
3.3 Удосконалення процесу управління оборотним капіталом підприємства……. 106
ВИСНОВКИ……. 117
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ…… 125
ДОДАТКИ……. 134
Декларація академічної доброчесності здобувача…… 149

ВСТУП

Сучасна світова економіка перебуває під значним впливом міжнародних конфліктів, що спричиняють поширення дестабілізуючих процесів у глобальному середовищі. Підприємства зазнають як прямих, так і опосередкованих втрат, спричинених негативними зовнішніми та внутрішніми факторами, що ускладнює їх стабільне функціонування та стримує розвиток. У таких умовах бізнес змушений постійно адаптуватися до нових економічних реалій, впроваджувати відповідні заходи та формувати дієву систему стійкого управління. Це необхідно для того, щоб мінімізувати вплив політичних та економічних потрясінь як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Аналіз поточного стану української економіки свідчить про наявність значних труднощів у діяльності багатьох господарських суб'єктів. Погіршення соціально-економічної ситуації, а також нерівномірність розвитку підприємств різних галузей зумовили підвищення актуальності проблеми забезпечення їх фінансово-економічної безпеки.

Проблемі забезпечення фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання значну увагу приділено у працях таких науковців, як Ареф'єва О.В., Бланк І.А., Бородіна О.О., Ващенко Н.В., Дашко І.М., Донець Л.І., Дячков Д.В., Єрмошенко М.М., Карачина Н.П., Кузенко Т.Б., Кулик А.В., Огренич Ю.О., Плескач В.Л., Реверчук Н.Й., Череп А.В. та інших.

Незважаючи на важливий внесок цих вчених, зміни у зовнішньому середовищі, вплив внутрішніх та зовнішніх факторів збільшує необхідність вдосконалення системи забезпечення фінансової та економічної безпеки підприємств, методів її оцінки, формування ефективного механізму, управління та постійного поліпшення структурного та функціонального плану стратегічної взаємодії підприємства із зовнішнім середовищем.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є аналіз теоретико-методичних та організаційних положень та розробка практичних рекомендацій щодо

удосконалення системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Виходячи з цієї мети, були розроблені такі основні задачі дослідження:

– дослідити економічну сутність, значення, принципи та завдання фінансово-економічної безпеки підприємства;

– дослідити механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства в умовах цифровізації;

– дослідити методичні підходи до оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства;

– провести комплексний аналіз фінансово-господарської діяльності АТ «Укрпошта»;

– здійснити аналіз майна підприємства;

– здійснити аналіз джерел формування капіталу підприємства;

– оцінити показники ліквідності та платоспроможності АТ «Укрпошта»;

– дати оцінку показникам рентабельності підприємства;

– визначити шляхи удосконалення системи фінансово-економічної безпеки підприємства;

– визначити заходи удосконалення фінансово-економічної безпеки АТ «Укрпошта» на основі управління бізнес-процесами;

– обґрунтувати напрями оптимізації політики управління капіталом підприємства;

– розробити заходи щодо удосконалення процесу управління оборотним капіталом підприємства.

Об’єктом дослідження є процеси удосконалення системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства АТ «Укрпошта».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та прикладних засад, пов’язаних із процесом удосконалення системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Теоретичною та методологічною основою дослідження є праці вітчизняних і зарубіжних фахівців в галузі теорії та практики організації

системи фінансово-економічної безпеки підприємства. У роботі використані методи: логічного узагальнення – для узагальнення наукового досвіду з досліджуваної проблематики й викладання послідовності положень кваліфікаційної роботи; дедуктивний – для дослідження теоретичних аспектів організації та управління фінансово-економічною безпекою підприємства; фінансово-економічного та статистичного аналізу, порівняння, зведення – при оцінюванні фінансового стану підприємства; критичного аналізу та узагальнення теоретичних досліджень – для теоретичного узагальнення одержаних результатів та формулювання висновків.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти, фахова література, матеріали наукових конференцій та періодичних видань, дані фінансової звітності АТ «Укрпошта», результати власних досліджень та проведеного аналізу.

Наукова новизна отриманих результатів визначається наступними основними положеннями:

– на основі управління бізнес-процесами запропоновано до впровадження та обгрунтовано способи удосконалення фінансово-економічної безпеки АТ «Укрпошта»;

– запропоновано до впровадження заходи оптимізації політики управління капіталом підприємства з використанням механізму фінансового левериджу, за критеріями мінімізації його вартості та рівня фінансових ризиків;

– для підвищення ефективності системи фінансово-економічної безпеки підприємства рекомендовано шляхи удосконалення процесу управління оборотним капіталом підприємства.

Значення результатів кваліфікаційної роботи магістра полягає у тому, що результати дослідження спрямовані на забезпечення удосконалення системи фінансово-економічної безпеки підприємства та можуть бути впроваджені в практику інших підприємств. Результати дослідження можуть бути використані керівниками фінансових підрозділів підприємств для розробки тактичних та стратегічних рішень щодо удосконалення системи фінансово-економічної

безпеки, що дозволить оптимізувати виробничу, фінансову та інвестиційну діяльність підприємства.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження доповідалися й обговорювалися на ІІІ Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тренди соціально-економічних перетворень та інтелектуалізації суспільства в умовах сталого розвитку» (Запоріжжя, 20-21 жовтня 2025 р.).

Публікації. За матеріалами дослідження опубліковано 1 друковану працю – тези за матеріалами наукової конференції.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність та значення фінансово-економічної безпеки підприємства

У сучасних умовах, позначених воєнними діями та економічними труднощами, питання забезпечення безпеки суб'єктів господарювання стає надзвичайно важливим. Формування та реалізація шляхів зміцнення фінансової безпеки підприємства мають ґрунтуватися на комплексному вирішенні низки завдань. Вони стосуються складнощів контролю та адекватного сприйняття зовнішнього середовища, яке стрімко змінюється, а також потреби оперативно оцінювати ситуацію та своєчасно коригувати управлінські рішення відповідно до специфіки діяльності підприємства [1].

Проаналізуємо більш детально погляди різних науковців відносно трактування теоретичних базисів сутності фінансово-економічної безпеки підприємства.

Ми погоджуємося з твердженням, котре висловлюють Кушнір І.В. та Болгов В.Є. стосовно того, що: «економічна безпека підприємств – це комплексна система заходів та стратегій, які мають на меті забезпечити їх стійке функціонування в умовах зовнішніх та внутрішніх загроз. Одним із ключових компонентів економічної безпеки є фінансова безпека, оскільки фінансовий стан підприємства визначає його можливість витримати різноманітні виклики та забезпечити стабільність. Взагалі поняття безпека означає стан будь-якого об'єкта, для якого характерним є достатній рівень захищеності, відсутність негативного впливу будь яких факторів» [2].

Виходячи з вищенаведеного стає зрозумілим той факт, що поняття фінансово-економічна безпека є комплексним та потребує детального аналізу сутності його компонентів.

Бородіна О.О. зазначає, що: «поняття фінансово-економічна безпека нерозривно пов'язане з поняттями розвиток, стійкість, керованість та вразливість» [3].

Пігуль Н.Г. та Хомутенко А.В. акцентують увагу на тому, що: «важливість фінансової складової для забезпечення економічної безпеки підприємств обумовлено низкою причин: фінансова діяльність передбачає вибір оптимальних джерел формування фінансових ресурсів з метою реалізації економічної стратегії підприємств; проведення фінансових операцій відзначаються стабільним характером, оскільки забезпечує фінансування різних напрямків діяльності підприємств; посилена роль фінансової діяльності у стабілізації економічного розвитку підприємств через формування різних страхових та цільових фондів, які допомагають забезпечити фінансову стійкість в умовах невизначеності; високий рівень загрози для діяльності підприємств через фінансові ризики, зумовлюючи наслідки, що пов'язані із банкрутством, поглинанням, втрати власного капіталу тощо» [4].

Стосовно сутності поняття «фінансово-економічна безпека підприємства» цікавою є думка таких науковців як Огренич Ю.О. та Зайцева Є.А., котрі стверджують, що: «фінансово-економічна безпека є важливим інструментом забезпечення стабільності роботи підприємств, впливає на біз-нес-операції та задля забезпечення її зростання доцільним є використання системи управління, яка повинна відповідати тенденціям сьогодення» [5].

Такі науковці як Бондарчук Н.В. та Гуменчук М. стверджують, що «фінансово-економічна безпека – це стан захищеності ресурсів підпри-ємства, фактичного виробничого та інтелектуального потенціалу від потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього середовища за допомогою інструментів, методів, важелів та системи інформаційно-аналітичного забезпечення» [6].

Баранова В.В. зазначає, що: «фінансово-економічна безпека є сукупністю управлінських рішень та дій, які спрямовані на забезпечення

платоспроможності та ліквідності суб'єкта господарювання; ефективне використання, розподіл (перерозподіл) фінансових ресурсів, якими він оперує; органі-зацію контролю за всіма напрямами діяльності з метою своєчасного прийняття рішень щодо попередження внутрішніх та зовнішніх загроз» [7].

Ми пропонуємо таке трактування фінансово-економічної безпеки підприємства: це стан, який забезпечує його стійкість і здатність стабільно функціонувати, оскільки дозволяє ефективно протидіяти як зовнішнім, так і внутрішнім загрозам. Фінансово-економічна безпека гарантує безперервність роботи підприємства, своєчасне виконання фінансових зобов'язань, а також захист його фінансових інтересів. Вона передбачає раціональне використання фінансових ресурсів із мінімізацією ризиків їх втрати чи нецільового застосування. Такий стан формує підґрунтя для стабільного розвитку підприємства, сприяє залученню інвестицій і створює умови для досягнення стратегічних цілей.

Фінансово-економічна безпека підприємства покликана забезпечити максимально високий рівень стабільності та ефективності його функціонування, а також створити умови для подальшого розвитку. Її досягнення можливе завдяки своєчасному аналізу, спрямованому на виявлення й упередження в майбутньому внутрішніх і зовнішніх ризиків та загроз, тобто будь-яких факторів чи дій, що можуть призвести до порушення стабільної роботи підприємства [8].

Варто наголосити, що ефективне забезпечення фінансово-економічної безпеки потребує належної організації процесу управління нею, який має ґрунтуватися на визначеній системі принципів. Ці принципи є основою системності, результативності та стійкості управлінського процесу. Вони визначають підходи до формування механізмів захисту фінансово-економічних інтересів підприємства та спрямовані на зміцнення його стійкості, мінімізацію ризиків і створення умов для сталого розвитку. Систематизація принципів фінансово-економічної безпеки підприємства представлена на рис. 1.1.

Рисунок 1.1 – Систематизація принципів фінансово-економічної безпеки підприємства [1]

Фінансово-економічну безпеку доцільно розглядати як комплекс взаємопов'язаних елементів, що працюють у межах єдиної системи управління підприємством. З огляду на це варто підкреслити, що фінансово-економічна безпека та механізми її забезпечення є невід'ємною та важливою складовою управлінської системи будь-якого підприємства [9].

Варто зазначити, що система управління підприємством – це сукупність методів, інструментів, процесів і ресурсів, спрямованих на організацію, координацію та контроль усіх видів діяльності з метою досягнення запланованих результатів. Одним із ключових елементів цієї системи є фінансово-економічна безпека, оскільки саме вона забезпечує узгодженість, ефективність та безперебійність функціонування підприємства в умовах постійних змін зовнішнього середовища. Фундаментальні завдання фінансово-економічної безпеки в системі управління підприємством наведені на рис. 1.2.

Рисунок 1.2 – Завдання фінансово-економічної безпеки в системі управління підприємством [1]

Фінансово-економічна безпека в системі управління підприємством виконує ключову роль, оскільки гарантує захист фінансових, матеріальних та інформаційних ресурсів від зовнішніх і внутрішніх загроз. Вона сприяє своєчасному виявленню та мінімізації фінансових, економічних і операційних ризиків. Завдяки цьому створюються передумови для стабільного розвитку підприємства, зокрема шляхом оптимізації витрат, підвищення ефективності управлінських рішень та зміцнення конкурентних позицій за умов кризових явищ чи змін ринкової кон'юнктури. Крім того, належний рівень фінансово-економічної безпеки формує позитивний імідж компанії в очах інвесторів, партнерів і споживачів, підтверджуючи її стабільність та надійність [10].

Фінансово-економічна безпека підприємства є комплексною системою, у межах якої функціонує низка внутрішніх характеристик, спрямованих на забезпечення раціонального та ефективного використання ресурсів за всіма напрямами діяльності. Тому її аналіз доцільно здійснювати через дослідження функціональних складових, що дозволяє: контролювати чинники, які впливають як на окремі компоненти, так і на загальний рівень безпеки; вивчати процеси, що формують її стан; оцінювати розподіл і використання ресурсів; аналізувати економічні показники рівня захищеності; розробляти комплекс заходів для підвищення рівня складових і зміцнення фінансово-економічної безпеки в цілому [11].

Оскільки фінансово-економічна безпека є багатогранною та складною за своєю структурою, виникає потреба у застосуванні системного підходу при її дослідженні та організації. Системний підхід передбачає розгляд підприємства як структурної багаторівневої системи та спирається на принцип цілісності, що дає змогу встановити взаємозв'язки між її елементами. Це, у свою чергу, дозволяє розробити практичні рекомендації щодо раціонального використання ресурсів, підсилюючи ефективність управління за рахунок синергетичного ефекту [12–14].

Системний підхід передбачає вивчення максимально широкого спектра взаємозв'язків між елементами внутрішньої системи підприємства та об'єктами

зовнішнього середовища, що дозволяє визначити й проаналізувати найважливіші з них. Однією з головних складностей у застосуванні системного підходу до дослідження фінансово-економічної безпеки є коректне визначення меж системи, її ключових елементів та всіх суттєвих взаємозв'язків між ними. Тому під час формування комплексної системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства – як складової економічної безпеки – необхідно базуватися на чіткій концепції, що охоплює такі положення [15,16]:

– підприємство слід розглядати як цілісну систему, що складається з взаємопов'язаних елементів, які для ефективного захисту від можливих негативних впливів мають аналізуватися у комплексі;

– структура та зміст системи фінансово-економічної безпеки визначаються особливостями діяльності підприємства, його потенціалом, специфікою ринку, системою управління та іншими характеристиками;

– система фінансово-економічної безпеки повинна мати комплексний характер і бути автономною від аналогічних систем інших суб'єктів господарювання.

Поточний стан розвитку національної економіки свідчить про значну кількість чинників, які ускладнюють стабільне функціонування підприємств. Окрім регулярних світових економічних криз, на діяльність господарських утворень істотно впливають військові конфлікти, політична нестабільність, зміни у податковому та регуляторному законодавстві, інфляція, недостатня доступність кредитних ресурсів, посилення конкуренції, низька капіталізація фондового ринку, скорочення обсягів інвестицій та уповільнення платіжного обороту. Вплив зазначених факторів зумовлює суттєві порушення у функціонуванні матеріальних та фінансових потоків підприємств. Нестабільність ринкового середовища, часті коливання зовнішніх умов, зниження купівельної спроможності, перебої у постачанні ресурсів, нестача оборотного капіталу та зростання вартості залучених фінансових ресурсів призводять до погіршення ліквідності, ускладнення виконання зобов'язань і підвищення ризику виникнення збитків [17].

1.2 Механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства в умовах цифровізації

Діяльність українських підприємств постійно перебуває у фокусі наукових досліджень, оскільки сучасне економічне середовище висуває до них нові вимоги та створює додаткові виклики. Одним із ключових напрямів таких досліджень є аналіз фінансово-економічної безпеки як фундаментальної складової загальної характеристики стану підприємства.

Сучасні умови розвитку бізнесу дедалі більше визначаються факторами цифровізації. Активне впровадження цифрових технологій трансформує організаційні процеси, моделі управління та фінансові механізми. Це змушує економістів поглиблено вивчати, як цифрове середовище впливає на функціонування підприємств, зокрема на рівень їх фінансово-економічної безпеки. В українських реаліях цифровізація відбувається поступово, і разом із новими можливостями вона несе й підвищені ризики, серед яких – загрози порушення оптимального рівня фінансової стійкості та захищеності підприємств [18].

Фінансово-економічна безпека підприємства являє собою комплексний та багатофункціональний механізм, спрямований на підтримання стабільності, ефективності та можливостей для розвитку підприємства за будь-яких умов господарювання. У широкому розумінні фінансово-економічна безпека – це стан захищеності інтересів суб’єкта господарювання, за якого він здатен безперебійно виконувати свої функції, реалізовувати стратегічні та оперативні цілі, а також забезпечувати власне зростання.

Роль фінансово-економічної безпеки особливо зростає в умовах нестабільності, коли підприємства змушені оперативно реагувати на зміни у внутрішньому й зовнішньому середовищі. У таких ситуаціях її зміст реалізується через систему заходів, спрямованих на:

– забезпечення досягнення стратегічних і тактичних цілей діяльності;

– доступ до необхідних економічних ресурсів і ринкових можливостей;

– підтримання належного рівня ефективності фінансово-економічних процесів;

– створення сприятливих умов для стабільного та довгострокового розвитку;

– захист підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз та небезпечних впливів [19].

Оскільки фінансово-економічна безпека є ключовим елементом стабільної та ефективної діяльності підприємства, система її забезпечення, а також відповідні механізми повинні відповідати сучасним умовам розвитку та мати здатність швидко адаптуватися до змін зовнішнього середовища.

Рівень фінансово-економічної безпеки підприємства формується під впливом широкого спектра внутрішніх і зовнішніх чинників. До зовнішніх слід віднести державну економічну політику, стан нормативно-правового регулювання, ринкову кон’юнктуру, стратегічні орієнтири розвитку держави, податкову та відсоткову політику, інвестиційну активність, поведінку споживчого ринку, а також тенденції розвитку цифрового середовища. Серед внутрішніх факторів визначальними є рівень організації виробництва та застосовуваних технологій, інноваційний потенціал, професійні компетенції персоналу, ефективність управління та інвестиційна активність підприємства [20].

Сучасні тенденції розвитку економічних систем та глобального середовища зумовлені трансформацією у напрямі економіки знань, формуванням інформаційного суспільства та активним поширенням цифровізації. Такі процеси визначають характер економічного й соціального розвитку як на міжнародному, так і на національному рівнях, впливають на розвиток регіонів та окремих підприємств. Неоіндустріалізація, інформатизація, впровадження новітніх технологій, поява мобільних і високотехнологічних автоматизованих виробництв спричинили глибокі зміни, які продовжують визначати структуру економік розвинених країн та трансформують діяльність підприємств.

Цифрова економіка та процеси цифровізації формують нове цифрове середовище, у межах якого функціонують усі учасники економічних відносин. У зв'язку з цим механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства повинен бути модернізований і адаптований до вимог сучасного цифрового простору [21–23].

Цифрова трансформація на підприємствах відбувається поетапно і включає три основні стадії: аналіз бізнес-процесів та стратегічних можливостей, формування команди для впровадження змін, а також оцінку результатів і ефективності впроваджених рішень.

На першому етапі ключовим завданням є всебічний аналіз бізнес-процесів та стратегічних можливостей компанії. Це передбачає оцінку ефективності роботи окремих підрозділів, внутрішніх та зовнішніх комунікацій, а також аналіз того, як цифровізація може оптимізувати ці процеси. Для мінімізації ризиків важливо розробити стратегію, у якій нові технології не змінюють фундаментальні бізнес-процеси, а лише спрощують і покращують їх ефективність.

Другий етап передбачає підготовку та формування компетентної команди, здатної впроваджувати цифрові рішення та забезпечувати їх інтеграцію в існуючі процеси підприємства. Після реалізації кожного цифрового рішення необхідно здійснити детальний аналіз його результативності та прибутковості, щоб оцінити вплив на діяльність підприємства без шкоди для бізнесу [24].

Швидке формування цифрового середовища ставить нові вимоги до системи управління підприємством, зокрема щодо удосконалення механізмів забезпечення фінансово-економічної безпеки. Це означає, що підприємство має враховувати специфіку цифрового середовища при плануванні та реалізації управлінських рішень (рис. 1.3).

Як показано на рис. 1.3, цифрова складова стає невід'ємною частиною всіх елементів механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства, і з кожним виробничим циклом її роль поглиблюється.

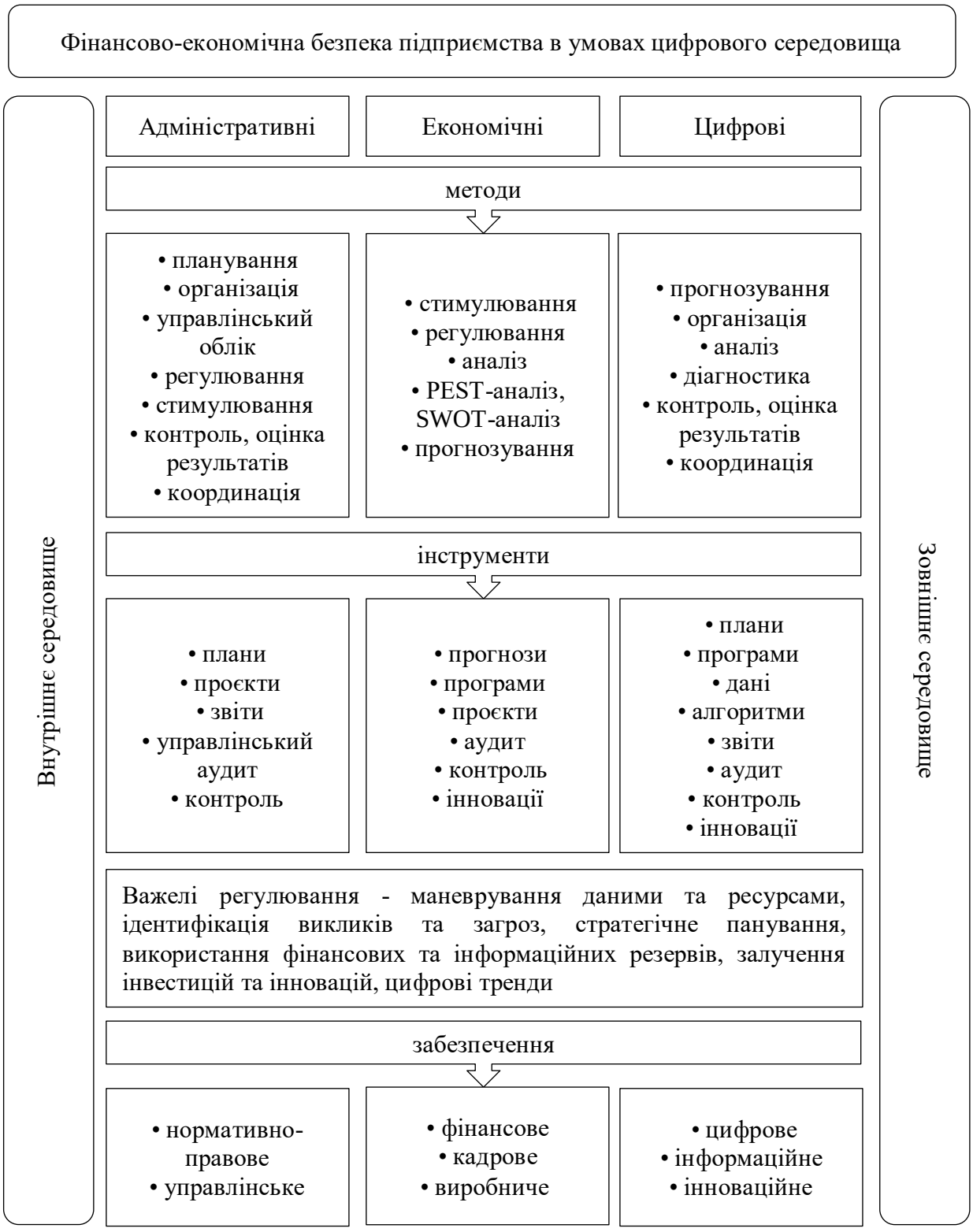

Рисунок 1.3 – Механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства в умовах цифрового середовища [28]

Слід відзначити, що частина адміністративних та економічних елементів цього механізму дублюється у цифровій площині. З розвитком процесів цифровізації майже всі складові механізму фінансово-економічної безпеки набудуть цифрового характеру.

Впровадження цифрових технологій та формування цифрової економіки ставлять перед підприємствами нові виклики, але водночас відкривають нові можливості. Серед ключових трендів для України слід виділити [25–27]:

I. Дані як актив. Здатність ефективно збирати, обробляти та аналізувати дані дозволяє компаніям першими отримувати цінну ринкову інформацію та підвищує їхню конкурентоспроможність.

II. Розвиток Інтернету речей (IoT). Мережа взаємопов'язаних фізичних об'єктів і пристроїв сприяє масштабуванню діяльності великих корпорацій та глобалізації ринків.

III. Цифровізація бізнесу та галузей економіки. Впровадження цифрових технологій створює основу для появи нових продуктів, цінностей і властивостей, забезпечуючи підприємствам конкурентні переваги. Крім того, цифровізація дозволяє малому бізнесу швидко розробляти та запускати нові продукти на ринок на рівні з великими компаніями.

IV. Поширення бізнес-моделей, що належать до концепції економіки спільного користування (sharing economy). Ця ідеологія передбачає спільне використання ресурсів, таких як житло, автомобілі, офіси, одяг і навіть продукти харчування. Вона створює нові види підприємств, змінює традиційні способи ведення бізнесу та суттєво впливає на формування попиту і пропозиції на ринку.

V. Віртуалізація фізичних IT-інфраструктур та перехід на сервісні моделі (SaaS, PaaS, IaaS). Такі технології дозволяють значно скоротити початкові капітальні витрати на розгортання необхідної цифрової інфраструктури, забезпечуючи гнучкість і масштабованість систем, що особливо важливо для малого та середнього бізнесу.

VI. Штучний інтелект (AI). Завдяки можливості обробляти великі обсяги даних, штучний інтелект дозволяє оптимізувати бізнес-процеси, підвищувати ефективність виробництва та покращувати якість товарів і послуг, а також сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

VII. Цифрові платформи як джерела створення цінності. Такі платформи представляють собою бізнес-моделі, засновані на взаємодії між зовнішніми виробниками та споживачами. Основна мета цифрових платформ – об'єднувати користувачів та полегшувати обмін продуктами й послугами, створюючи додаткову вартість для всіх учасників екосистеми.

Впровадження цих цифрових трендів відбувається у різних сферах діяльності підприємств – від обслуговування і виробництва до державного управління. Кожен із цих трендів має різний рівень впливу на фінансово-економічну безпеку підприємств. Адаптація механізму фінансово-економічної безпеки підприємства в умовах цифрового середовища супроводжується як викликами, так і можливостями для розвитку та підвищення конкурентоспроможності підприємств (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Виклики та можливості адаптації підприємства до цифрових трендів та їх вплив на фінансово-економічну безпеку [28]

Виклики	Можливості
I. Дані стають головним джерелом конкурентоспроможності	
− Відсутність системи правил, регламентів, стандартів збирання, класифікації, зберігання та використання даних (національний, регіональний, галузевий та інші рівні). − Проблеми захисту інтелектуальної власності. − Проблеми щодо захисту даних, ризики кібербезпеки. − Відсутність у громадян достатніх компетентностей роботи з даними (цифрових навичок), відповідної освіти, професій тощо.	− Розвиток нової галузі економіки, нові робочі місця. − Створення бази для розвитку всіх галузей та цифрової економіки. − Поява ефективного інструменту управління. − Створення середовища, що унеможливлює корупцію як явище.
II. Розвиток сфери Інтернету речей	
− Необізнаність бізнесу та потенційних користувачів щодо переваг та цінності технології, що впливає на низький попит та відсутність ринку. − Низький рівень R&D та інноваційної	− За широкого застосування тренд може істотно підвищити ефективність секторів економіки, малого та середнього бізнесу тощо. − Можливості для трансформаційних

діяльності у сфері hardware, а наявні стартапи здебільшого орієнтовані виключно на зовнішні ринки з погляду комерціалізації. − Брак фахівців та інженерів у сфері OT (operational technology), неготовність системи освіти, відсутність кадрів тощо	інновацій, створення українськими компаніями відповідних продуктів та розробок світового рівня. − Ефективність виробництв, організації бізнесу, логістики, транспорту тощо. − Сфера, що створює можливості для залучення інвестицій та R&D міжнародних компаній
III. Цифровізація бізнесу та галузей економіки	
− Відсутність достатньої кількості національних (державних) програм, інфраструктур підтримки та стимулювання бізнесу до використання цифрових інструментів та рішень, а також розвитку інноваційного підприємництва. − Відсутність бачення, стратегії та ініціатив цифровізації економіки та сфер життєдіяльності суспільства та країни в цілому. − Відсутність сталої системи культивування цифрових навичок та навичок інноваційного підприємництва на рівні середньої та вищої освіти, в секторах економіки та в суспільстві взагалі.	− Підвищення конкурентоздатності секторів економіки. − Розвиток цифрової економіки, ринку праці тощо. − Поява нових індустрій (кросплатформових із цифровою індустрією). − Розвиток інноваційного підприємництва.
IV. Поширення бізнес-моделей, що належать до ідеології економіки спільного користування	
− Фінансові бар'єри для роботи українських компаній на глобальних ринках, а саме в частині безперешкодного отримання коштів на рахунки, відкриті в Україні. − Наявність законодавчих перепон для поширення ідеології спільної економіки на внутрішніх ринках. Як прилад, у сфері розподілу частотного ресурсу – відсутність технологічної нейтральності.	− Легке започаткування нових бізнесів, не потребує великих початкових витрат. − Розвиток сервісних моделей, вплив на ефективність та конкурентоздатність українського бізнесу без значних капіталовкладень. − Швидкий запуск комерційних Інтернет-проєктів, створення нових marketplace, розширення ринків споживання українських продуктів, сервісів та трудових ресурсів, комерційна глобалізація.
V. Віртуалізація фізичних інфраструктурних IT-систем та перехід до сервісних моделей	
− Відсутність законодавства щодо хмарних технологій. − Відсутність чіткої хмарної стратегії для таких секторів, як державне управління, освітянський, науковий тощо. − Відсутність локальних постачальників хмарних послуг найвищого рівня безпеки.	− Бізнес, підприємства, державні установи та громадяни мають можливість швидко та дешево розгортати необхідну цифрову інфраструктуру та користуватися перевагами цифрового світу. − Країна може ефективно розбудовувати цифрову інфраструктуру як основу цифрової економіки.
VI. Штучний інтелект	
− Брак експертизи (мала кількість фахівців, таких як AI researchers та data scientists). − Низький рівень інвестицій у проекти ШІ як із боку бізнесу, так і з боку держави. − Відсутність єдиної національної стратегії розвитку ШІ та дорожніх карт по галузях.	− Підвищення конкурентоспроможності бізнесу через оптимізацію процесів та кастомізацію цифрових продуктів та сервісів. – Підвищення якості послуг. − Зменшення кадрового апарату завдяки автоматизації рутинних повторюваних

− Мала кількість та низька якість даних, що збираються. − Застарілість legacy-систем, що не дає можливості швидко інтегрувати ШІ у виробничі процеси. − Брак потужної IT-інфраструктури. − Відсутність законодавства	процесів. − Імпульс усім видам трудової діяльності, пов'язаним із хмарними обчисленнями, обслуговуванням потужної IT-інфраструктури та опрацюванням даних.
VII. Цифрові платформи як джерела формування цінності в цифровій економіці	
− Брак потужної IT-інфраструктури. − Відсутність законодавства	− Використання ресурсів її користувачів замість її власних ресурсів − Перехід від акценту на якість внутрішніх бізнес-процесів до вдосконалення зовнішніх комунікацій між користувачами платформи

Проведений аналіз впливу цифрових трендів на фінансово-економічну безпеку підприємств дозволяє виділити ключові виклики, з якими стикаються підприємства під час адаптації до сучасного цифрового середовища [29]. Серед основних проблем можна виділити такі:

1) відсутність розвиненого нормативно-правового забезпечення – на сьогоднішній день відсутні чіткі закони та регламенти, які б регулювали впровадження цифрових технологій і їх інтеграцію у діяльність підприємств, що створює правову невизначеність;

2) кадрові виклики – значна нестача фахівців у сфері цифровізації та інформаційних технологій, а також недостатній рівень їх підготовки, що ускладнює ефективне впровадження новітніх цифрових рішень;

3) обмежені можливості контролю – відсутність ефективних інструментів та механізмів моніторингу процесів цифровізації не дозволяє підприємствам забезпечити належний контроль за змінами та оцінку їхнього впливу на бізнес-процеси;

4) низька мотивація до цифровізації – недостатня зацікавленість як з боку підприємств, так і з боку споживачів у впровадженні цифрових технологій гальмує розвиток діджиталізації та уповільнює процес трансформації бізнесу;

5) застаріла матеріальна база – технічне оснащення підприємств часто не відповідає сучасним вимогам цифрового середовища, що обмежує можливості впровадження нових технологій;

6) відтік інвестиційного капіталу – інвестиції часто спрямовуються за кордон через невизначеність та ризики на національному ринку, що зменшує ресурси для розвитку цифрових проектів;

7) недостатній рівень кібербезпеки – слабкі системи захисту даних і інформаційної інфраструктури підвищують ризики втрат, кібератак та порушення фінансово-економічної безпеки підприємства;

8) корупційні ризики на регіональному та національному рівнях – нечесні практики та адміністративні бар'єри ускладнюють впровадження нових технологій і створюють додаткові фінансові та організаційні ризики для підприємств.

Таким чином, адаптація підприємства до цифрового середовища потребує комплексного підходу, який включає правове регулювання, підготовку кваліфікованих кадрів, модернізацію матеріально-технічної бази, підвищення кіберзахисту та мінімізацію ризиків корупційного впливу. Успішне подолання цих викликів забезпечує підвищення фінансово-економічної безпеки та стабільність розвитку підприємства в умовах цифрової трансформації.

1.3 Методичні підходи до оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства

Аналіз наукових досліджень свідчить про те, що на сьогодні існує декілька основних підходів до формування методичних засад і розробки рекомендацій щодо оцінювання фінансово-економічної безпеки підприємства. Водночас слід зазначити, що ці підходи за своєю суттю часто як збігаються, так і суттєво відрізняються один від одного. Таке різноманіття пояснюється відсутністю єдиного наукового погляду щодо методики оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства.

У науковому середовищі методичні підходи до оцінювання фінансово-економічної безпеки зазвичай поділяють на дві основні групи: традиційні

(класичні) та нестандартні (некласичні). Зокрема, на думку Т. Васильціва, класичні методичні підходи можна класифікувати за двома критеріями: підходами до оцінки та методикою використання експертних оцінок.

Традиційні методичні підходи передбачають оцінку рівня фінансово-економічної безпеки підприємства шляхом аналізу та розрахунку ключових показників, що відображають ефективність використання ресурсного потенціалу підприємства, його прибутковість, фінансову стійкість та конкурентоспроможність. Важливою особливістю цих підходів є можливість застосування експертних оцінок, які поділяються на дві категорії:

– методи, де оцінювання здійснюється виключно на основі експертної думки;

– методи, де оцінка проводиться переважно на основі формальних розрахунків, а експертні оцінки використовуються лише для уточнення окремих показників або складників [30-33].

До нестандартних (некласичних) методичних підходів відносяться ті, які дозволяють оцінювати фінансово-економічну безпеку підприємства за допомогою нетрадиційних критеріїв та методів, серед яких:

1) оцінка через співвідношення величини брутто-інвестицій підприємства до його ресурсного забезпечення;

2) оцінка на основі впливу ризиків на фінансово-економічну стабільність підприємства;

3) визначення ступеня захищеності майна та матеріальних ресурсів підприємства;

4) розрахунок рівня криміналізації економіки та його впливу на діяльність підприємства.

Таким чином, комплексне застосування традиційних та нестандартних методичних підходів дозволяє формувати більш точну та адаптивну систему оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства, враховуючи як класичні фінансові показники, так і сучасні виклики, ризики та фактори нестабільності (рис. 1.4).

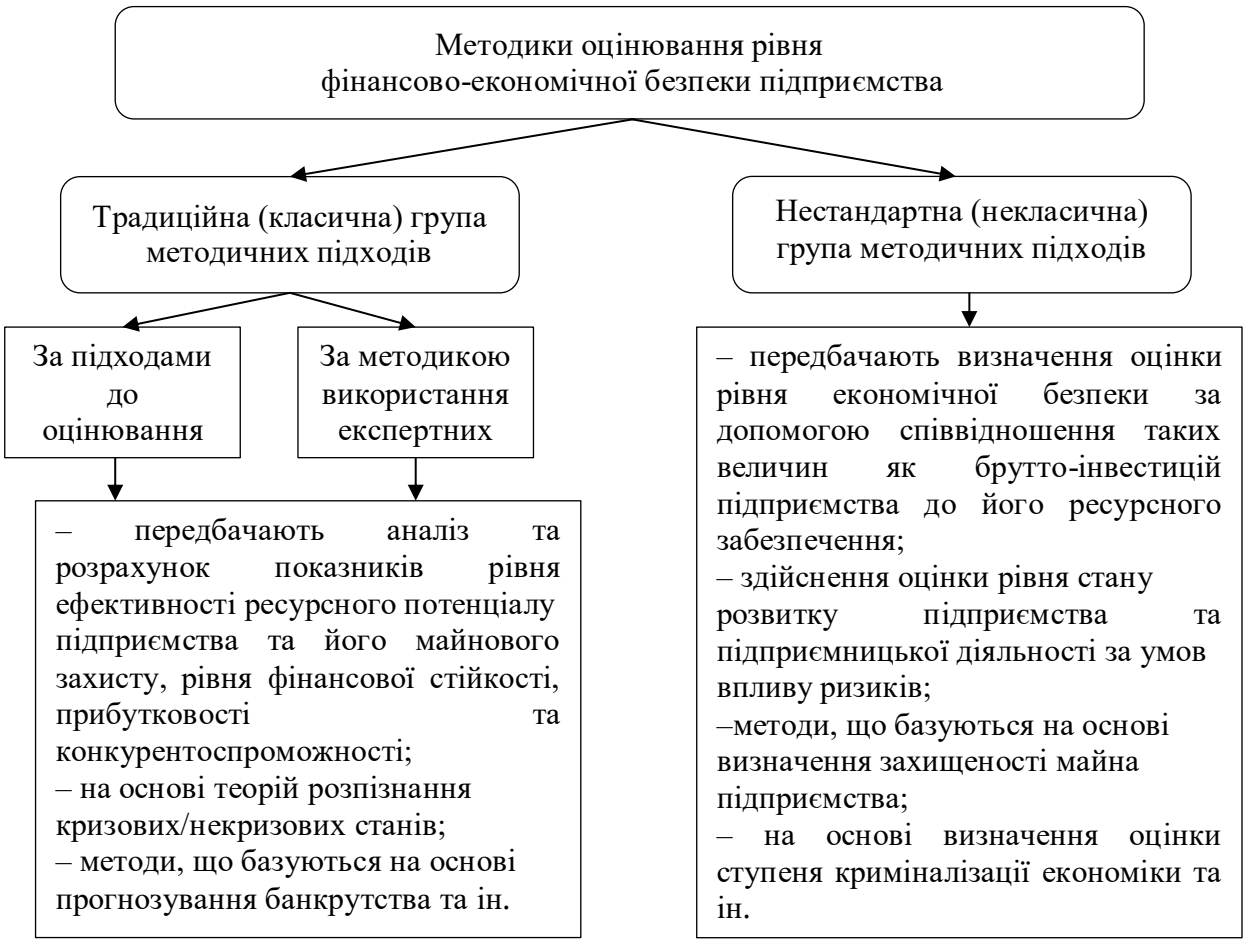

Рисунок 1.4 – Види методик щодо оцінки
рівня фінансово-економічної безпеки підприємства [19]

Кожен із визначених методичних підходів до оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства передбачає застосування певних методів аналізу та оцінки. Зокрема, серед них виділяють ресурсно-функціональний підхід, факторний аналіз, регресійні економіко-математичні моделі, а також метод оцінки якості використання грошових потоків. Крім того, застосовуються програмно-цільові підходи, зокрема комплексний або системно-цільовий аналіз.

Найбільш поширеним у практичній діяльності підприємств вважається ресурсно-функціональний підхід. Його сутність полягає у визначенні рівня фінансово-економічної безпеки шляхом оцінки ефективності розподілу ресурсного забезпечення підприємства за визначеними критеріями, із

врахуванням вагомості кожного функціонального елементу економічної безпеки підприємства.

Проте ресурсно-функціональний підхід має певні обмеження. Зокрема, питання формування групи складників фінансово-економічної безпеки залишається невирішеним, оскільки ці складники не можуть бути уніфіковані для широкого використання на різних підприємствах через галузеві та організаційно-правові відмінності. Це обмежує об’єктивність проведення оцінки та знижує її універсальність.

У практиці оцінювання застосовуються різноманітні методи, серед яких: розрахунок інтегрального показника; методи експертних оцінок; кластерний аналіз; метод штучних нейронних мереж; метод головних компонент; підхід на основі теорії економічних ризиків, що включає метод оцінки фінансової стійкості, діагностику ймовірності банкрутства, побудову «дерева рішень» та аналіз чутливості показників; індикаторний (пороговий) підхід, включно з графічними способами, наприклад, пелюстковою діаграмою, та коефіцієнтним методом; прибутково-інвестиційний, економіко-математичний та метод бальних оцінок (рейтинговий підхід) [18].

Особливу увагу заслуговує індикаторний (пороговий) підхід. Його основна суть полягає у порівнянні фактичних значень показників підприємства з встановленими пороговими значеннями індикаторів економічної безпеки. Порогові значення визначають граничні величини, перевищення або недосягнення яких сигналізує про наявність потенційних загроз фінансово-економічній безпеці.

Науковці, які застосовують індикаторний підхід, рекомендують оцінювати загальний стан фінансово-економічної безпеки підприємства, зіставляючи фактичні показники з граничними. Для порівняння можуть бути використані різні орієнтири: показники підприємств одного регіону, підприємств-еталонів у відповідній галузі або зарубіжних аналогів [34].

Для оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства Л.В. Гнилицька рекомендує застосовувати систему збалансованих індикаторів, які

групуються за основними напрямами стратегічного розвитку: фінанси, бізнес-процеси, клієнти та кадровий потенціал [35]. Запропонована методика дозволяє досліджувати стан фінансової безпеки з акцентом на фінансовий складник, основу якого складають ключові показники фінансово-господарської діяльності підприємства. Однак використання лише цих індикаторів не охоплює повною мірою всі фінансові аспекти функціонування підприємства, що обмежує комплексність оцінки.

Водночас питання застосування положень теорії фінансово-економічної безпеки при виборі оптимальної методики оцінки підприємства залишається недостатньо дослідженим. Враховуючи, що основною метою визначення рівня фінансово-економічної безпеки є отримання достовірної інформації для прийняття управлінських рішень, важливе значення мають як внутрішні, так і зовнішні користувачі інформації. З одного боку, керівництво підприємства використовує ці дані для корегування концепції фінансово-економічної безпеки та адаптації стратегій розвитку; з іншого боку, зовнішні користувачі – конкуренти, кредитори, інвестори – застосовують отримані показники при плануванні інвестицій, наданні позик, аналізі ринку та інших операцій [36].

Слід підкреслити, що стійкий фінансовий стан підприємства є запорукою ефективного використання фінансових ресурсів і гарантує подальший економічний та соціальний розвиток підприємства. Натомість неефективне використання фінансових ресурсів може призвести до низької платоспроможності, перебоїв у виробництві та реалізації продукції, зниження рентабельності та погіршення конкурентоспроможності. Усе це безпосередньо впливає на рівень фінансово-економічної безпеки підприємства.

Для оцінки фінансового стану підприємства використовуються ключові показники, які дозволяють комплексно оцінити ефективність його діяльності та рівень забезпечення фінансово-економічної безпеки. Зокрема, основні показники наведені в табл. 1.2.

Таблиця 1.2 – Показники для оцінки фінансового стану підприємства [18]

Показник (коефіцієнт)	Нормативне значення
1. Аналіз майнового стану підприємства	
1.1.Коефіцієнт зносу основних засобів	зменшення
1.2.Коефіцієнт оновлення основних засобів	збільшення
1.3.Коефіцієнт вибуття основних засобів	менше за коефіцієнт оновлення основних засобів (1.2)
2. Аналіз ліквідності підприємства	
2.1.Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	(Кпл)>1
2.2.Коефіцієнт термінової ліквідності	0,6-0,8
2.3.Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0 збільшення
2.4.Чистий оборотний капітал, тис. грн.	>0 збільшення
3. Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства	
3.1.Коефіцієнт автономії (платоспроможності)	>0,5
3.2.Коефіцієнт фінансування	<1 зменшення
3.3.Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	>0,1
3.4.Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0 збільшення
4. Аналіз ділової активності підприємства	
4.1.Коефіцієнт оборотності активів	збільшення
4.2.Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	збільшення
4.3.Строк погашення дебіторської заборгованості, днів	зменшення
4.4.Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	збільшення
4.5.Строк погашення кредиторської заборгованості, днів	зменшення
4.6.Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	збільшення
4.7.Коефіцієнт оборотності основних засобів (Фондовіддача)	збільшення
4.8.Коефіцієнтоборотності власного капіталу (Коб)	збільшення
5. Аналіз рентабельності підприємства	
5.1.Коефіцієнт рентабельності активів	>0 збільшення
5.2.Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	>0 збільшення
5.3.Коефіцієнт рентабельності діяльності (продаж)	>0 збільшення
5.4.Коефіцієнт рентабельності продукції	>0 збільшення

Оцінка фінансового стану підприємства здійснюється за допомогою системи взаємопов’язаних та взаємозумовлених показників, які відображають фінансово-господарську діяльність підприємства та водночас впливають на

індикатори рівня фінансово-економічної безпеки. Важливим аспектом є те, що фінансова стійкість та платоспроможність підприємства, які виступають ключовими передумовами забезпечення його фінансово-економічної безпеки, прямо залежать від рівня фінансової рівноваги [37].

На основі аналізу отриманих показників фінансового стану підприємства та з урахуванням зовнішніх факторів, які впливають на його фінансово-економічну безпеку – таких як рівень інфляції, ринкова кон'юнктура, доступність зовнішніх джерел фінансування – можна сформувати основні індикатори класів фінансово-економічної безпеки (ФЕБ) підприємства (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Індикатори класів фінансово-економічної безпеки підприємства [18]

Класи фінансово-економічної безпеки підприємства	Показники	Динаміка зміни показників
абсолютно безпечний	Кпл > 1, Двок > 0, ROA > 10%, Коб1 > Коб0, Дзф1 > Дзф0, ROA/ I > 1, Др > 1	позитивна
нормальний	Кпл ≥ 1, Двок > 0, 0 < ROA < 10, Коб1 > Коб0, Дзф1>Дзф0, ROA / I = 1, Др = 1	позитивна
передкризовий	Кпл = 1, Двок > 0, ROA ≥ 0, Коб1 = Коб0, Дзф1 = Дзф0, 0 < ROA / I < 1,0, 0,5 < Др <1,0	негативна
кризовий	Кпл < 1, Двок < 0, ROA < 0, Коб1 < Коб0, Дзф1 < Дзф0, ROA/ I < 0, Др < 0,5	негативна

Примітка. Умовні позначення: Коб1, Коб0 – коефіцієнт оборотності капіталу на кінець і на початок періоду відповідно; Двок – частка власних оборотних коштів у покритті запасів (Двок > 0); ROA – рентабельність капіталу (ROA > 10%); Дзф – доступність зовнішнього фінансування; I – інфляція; Др – динаміка ринка, на якому працює підприємство.

Забезпечуючи фінансово-економічну безпеку та впливаючи на її ключові індикатори, керівництво підприємства здійснює корекцію стратегії розвитку, орієнтуючись на мінімізацію ризиків і підвищення ефективності діяльності [38]. Недостатній рівень певного індикатора сигналізує про наявність «слабких місць», що надалі враховується при формуванні сценаріїв розвитку підприємства. Ці сценарії ґрунтуються на принципах управління фінансово-економічною безпекою з урахуванням потенційних загроз і стають підставою

для вибору оптимального варіанту розвитку, враховуючи критерії рентабельності сукупного капіталу та прогнозованого рівня фінансово-економічної безпеки.

Випереджувальне управління у системі фінансово-економічної безпеки підприємства передбачає комплекс заходів, спрямованих на попередню локалізацію та нейтралізацію загроз різного походження. Це особливо важливо, оскільки під час господарської діяльності завжди існують ризики щодо фінансового стану, майна та інтелектуальної власності підприємства [39].

Сутність ефективного використання корпоративних ресурсів підприємства відображається у досягненні оптимальних показників фінансової діяльності, таких як рентабельність і прибутковість, а також у високій якості управління, ефективному використанні основних та оборотних активів. Важливим елементом є також структура капіталу підприємства, ставка виплати дивідендів і вартість обмінного курсу цінних паперів як синтетичного показника ефективності. Крім того, на фінансово-економічну безпеку впливає поточна економічна ситуація підприємства та перспективи його технологічного й фінансового розвитку [40-41].

Висновки до розділу 1

Підсумовуючи результати проведеного дослідження, слід підкреслити, що фінансово-економічна безпека є не лише окремою складовою, а й фундаментальною базою системи управління підприємством. Вона забезпечує стабільність, стійкість і конкурентоспроможність підприємства, знижує ризики та створює сприятливі умови для розвитку навіть у постійно мінливому ринковому середовищі.

Успішне управління підприємством неможливе без належного рівня фінансово-економічної безпеки. Ці дві категорії – система управління та фінансово-економічна безпека – перебувають у тісному взаємозв’язку. Фінансово-економічна безпека слугує основою для прийняття обґрунтованих

управлінських рішень, водночас ефективне управління безпекою підвищує стабільність усієї системи управління підприємством. Система управління, у свою чергу, забезпечує реалізацію стратегій та заходів, спрямованих на підтримку і зміцнення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Сучасне цифрове середовище суттєво впливає на фінансово-економічну безпеку. Цей вплив може мати як позитивні наслідки (підвищення конкурентоспроможності, розвиток інноваційного підприємництва, зростання прибутковості), так і негативні ефекти (посилення монополізації ринків і факторів виробництва, скорочення робочих місць, зміна традиційних бізнес-моделей).

Дослідження процесу адаптації підприємства та його системи фінансово-економічної безпеки до цифрового середовища дозволяє виявляти нові загрози та водночас створює передумови для зростання конкурентоспроможності підприємства, постійного підвищення ключових показників діяльності, активного впровадження інноваційних технологій та залучення інвестицій.

Зміни в умовах навколишнього середовища та вплив внутрішніх і зовнішніх факторів підкреслюють необхідність постійного вдосконалення методології оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства, створення ефективного та постійно діючого механізму моніторингу і управління, який враховує всі нюанси стратегічної взаємодії із зовнішніми суб’єктами середовища. Основними компонентами, що формують фінансово-економічну безпеку, є синтез та інтеграція ендогенних і екзогенних факторів.

Отже, фінансово-економічна безпека підприємства – це певний якісний і кількісний рівень стану господарюючого суб’єкта та його діяльності, спрямованої на досягнення цього стану. Вона характеризується збалансованістю та ефективністю використання фінансових і економічних інструментів, забезпечує здатність підприємства реалізовувати свою місію і підтримувати стабільний розвиток, незважаючи на негативний вплив зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих чинників.

2 АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «УКРПОШТА»

2.1 Загальна характеристика АТ «Укрпошта»

Акціонерне Товариство «Укрпошта» (далі – АТ «Укрпошта» або «Компанія») – це підприємство, 100% акцій якого належать державі Україна, та належить до сфери управління Міністерства інфраструктури України. Компанію було утворено у 1947 році в епоху Радянського Союзу. Компанія була реорганізована в Українське державне підприємство поштового зв'язку «Укрпошта» (далі – «УДППЗ «Укрпошта») у 1994 році. У лютому 2016 року Уряд України прийняв рішення про реорганізацію УДППЗ «Укрпошта» в АТ. У березні 2017 року Укрпошту було зареєстровано у формі ПАТ відповідно до законодавства України. Акції Компанії не мають лістингу на міжнародних та національних фондових біржах. У грудні 2018 року тип публічного акціонерного товариства змінено з публічного на приватне, та Компанія перейменована в Акціонерне Товариство «Укрпошта».

Основним видом діяльності Компанії є надання універсальних послуг поштового зв'язку та інших пов'язаних послуг населенню, державним організаціям та комерційним підприємствам, а саме:

– послуги поштового зв'язку (пересилання листів, посилок та листівок на території України та за кордон);

– виплати та доставки пенсій та інших соціальних виплат громадянам;

– фінансові послуги (приймання платежів за комунальні послуги; пересилання поштових переказів у межах України та міжнародних поштових переказів);

– розповсюдження періодичних друкованих видань (оформлення за передплатою і доставка періодичних друкованих видань);

– торгівля товарами (у тому числі, коли Компанія діє у ролі комерційного посередника і реалізує продукцію, яка належить іншим сторонам) та інші послуги.

Засновником та одноосібним акціонером АТ «Укрпошта» є держава Україна в особі Міністерства розвитку громад та територій України. Управління державними корпоративними правами щодо Компанії здійснює Міністерство розвитку громад та територій України.

Компанія є учасником Всесвітнього поштового союзу з 1947 року і здійснює поштові операції з понад 100 національними поштовими операторами інших країн. Сьогодні до складу АТ «Укрпошта» входять 24 регіональні філії, Дирекція оброблення та перевезення пошти й «Автотранспошта».

Компанія має понад 11000 поштових відділень в Україні станом на 31 грудня 2024 року, середня кількість працівників за 2024 рік становить понад 70500 працівників. Доставка пошти здійснюється у більше ніж 200 країн світу. Мережа охоплює 100% території України (понад 27000 населених пунктів, крім тимчасово окупованих). Компанія надає поштові, логістичні, фінансові й торговельні послуги для приватних осіб та корпоративних клієнтів.

Юридична адреса та основне місце ведення діяльності Компанії: вул. Хрещатик 22, Київ, 01001, Україна.

Важливим напрямом загального оцінювання фінансового стану суб’єкта господарювання є аналіз його майнового стану за інформацією бухгалтерського балансу. Майновий стан – це одна з характеристик фінансового стану підприємства, за допомогою якої оцінюється слад, розміщення, структура та динаміка активів (майна) підприємства і пасивів (власного капіталу та зобов’язань).

Майно підприємства виступає, з одного боку, у грошовій або речовій формі, а з іншого – у формі власного або чужого.

Аналіз фінансового стану підприємства за даними активу розпочинають з його загальної оцінки на основі вивчення структури і динаміки майна підприємства (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Аналіз складу та динаміки майна АТ «Укрпошта» за 2022-2024 рр., тис. грн.

Показники	2022	2023	2024	Відношення,%	
				2023 р. до 2022 р.	2024 р. до 2023 р.
1. Необоротні активи					
Нематеріальні активи	115895	123622	173781	106,67	140,57
Незавершені капітальні інвестиції	295454	324447	347097	109,81	106,98
Основні засоби	3870901	4041107	4323746	104,40	106,99
Інвестиційна нерухомість	68961	65522	62941	95,01	96,06
Довгострокова дебіторська заборгованість	180	166	129	127,69	77,71
Інші фінансові інвестиції	12579	13418	14676	106,67	109,38
Відстрочені податкові активи	87652	255571	334423	291,57	130,85
Інші необоротні активи	-	-	-	-	-
Усього за розділом 1	4451622	4823853	5256793	108,36	108,97
2. Оборотні активи					
Виробничі запаси	348417	331631	345025	95,18	104,04
Незавершене виробництво	-	-	12	-	-
Готова продукція	-	-	-	-	-
Товари	216207	123757	128763	57,24	104,05
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	325063	555585	632362	170,92	113,82
Дебіторська заборгованість за розрахунками	103328	166827	135267	161,45	81,08
Інша поточна дебіторська заборгованість	114114	130809	149696	114,63	114,44
Поточні фінансові інвестиції	585098	-	210195	-	-
Грошові кошти та їх еквіваленти	3132038	5233842	4544101	167,11	86,82
Інші оборотні активи	68977	76110	80755	110,34	106,10
Усього за розділом 2	4893242	6618561	6226176	135,26	94,07
3. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	73819	60539	55930	82,01	92,39
Разом активи	9418683	11502953	11538899	122,13	100,31

На рис. 2.1 зображено динаміку оборотних та необоротних активів підприємства.

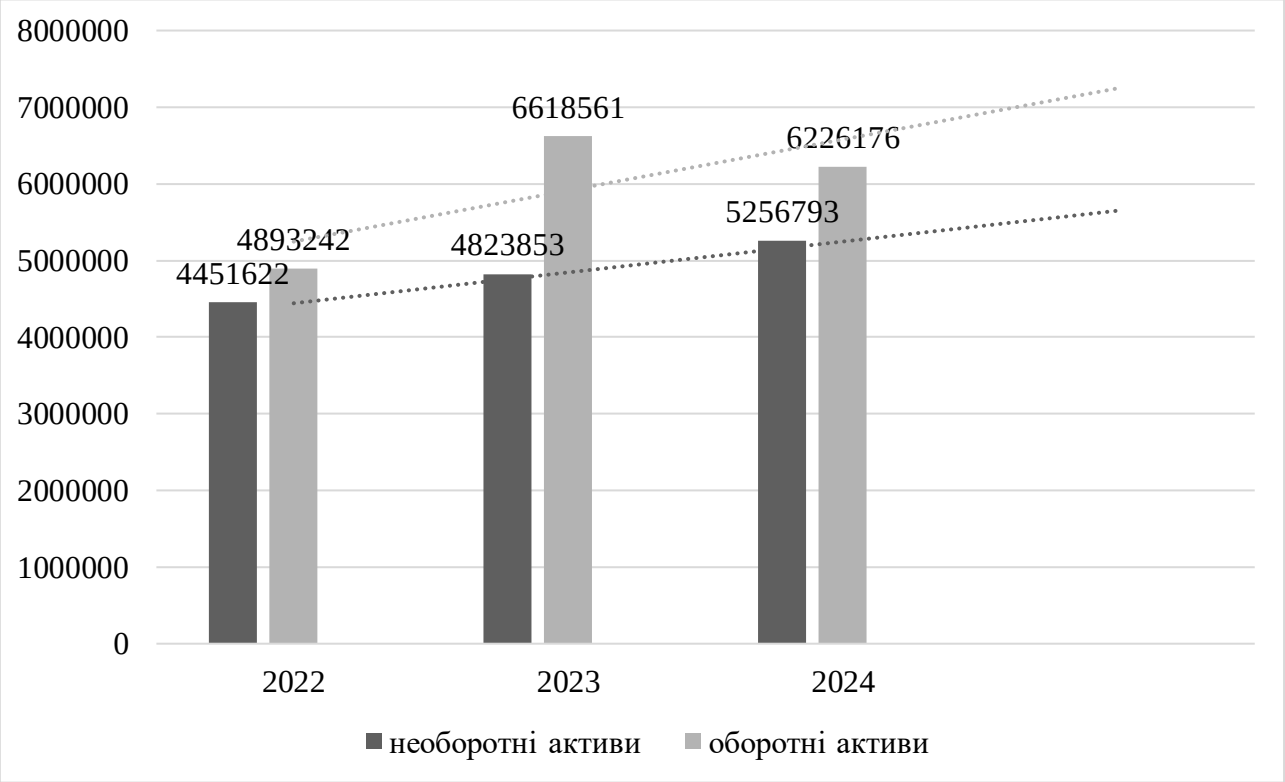

Рисунок 2.1 – Динаміка активів підприємства АТ «Укрпошта», тис. грн.

Табл. 2.1 та рис. 2.1 ілюструють позитивну тенденцію зміни вартості оборотних активів з 4893242 тис. грн. у 2022 р. до 6618561 тис. грн. у 2023 р. та до 6226176 тис. грн. у 2024 р. та тенденцію поступового збільшення вартості необоротних активів підприємства з 4451622 тис. грн. у 2022 р. до 4823853 тис. грн. у 2023 р. та до 5256793 тис. грн. у 2024 р. Загальна сума активів підприємства також має тенденцію до збільшення – з 9418683 тис. грн. у 2022 р. до 11538899 тис. грн. у 2024 р.

Структура майна відображає загальну картину фінансового стану підприємства. Вона дає змогу оцінити, яку частку займає кожен вид активів. Особливо важливо враховувати співвідношення між оборотними й необоротними активами. У табл. 2.2 наведено показники структури майна АТ «Укрпошта».

Таблиця 2.2 – Аналіз структури майна АТ «Укрпошта» за 2022-2024 рр., %

Показники	2022	2023	2024	Відхилення (+,-) ,%	
				2023 р. від 2022 р.	2024 р. від 2023 р.
1. Необоротні активи					
Нематеріальні активи	1,23	1,07	1,51	-0,16	+0,44
Незавершені капітальні інвестиції	3,14	2,82	3,01	-0,32	+0,19
Основні засоби	41,10	35,13	37,47	-5,97	+2,34
Інвестиційна нерухомість	0,73	0,57	0,55	-0,16	-0,02
Довгострокова дебіторська заборгованість	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Інші фінансові інвестиції	0,13	0,12	0,13	-0,01	+0,01
Відстрочені податкові активи	0,93	2,22	2,89	+1,29	+0,67
Інші необоротні активи	-	-	-	-	-
Усього за розділом 1	47,26	41,94	45,56	-5,32	+3,62
2. Оборотні активи					
Виробничі запаси	3,70	2,88	2,99	-0,82	+0,11
Незавершене виробництво	-	-	0,00	-	-
Готова продукція	-	-	-	-	-
Товари	2,30	1,08	1,12	-1,22	+0,04
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	3,45	4,83	5,48	+1,38	+0,65
Дебіторська заборгованість за розрахунками	1,09	1,45	1,17	+0,36	-0,28
Інша поточна дебіторська заборгованість	1,21	1,14	1,30	-0,07	+0,16
Поточні фінансові інвестиції	6,21	0,00	1,82	-6,21	+1,82
Грошові кошти та їх еквіваленти	33,25	45,50	39,38	+12,25	-6,12
Інші оборотні активи	0,73	0,66	0,70	-0,07	+0,04
Усього за розділом 2	51,95	57,54	53,95	+5,59	-3,59
3. Необоротні активи, утримані для продажу, та групи вибуття	0,79	0,52	0,49	-0,27	-0,03
Разом активи	100,00	100,00	100,00	0,00	0,00

Аналіз даних табл. 2.2 показав, що найбільшу питому вагу у структурі майна підприємства займають оборотні активи – 51,95% у 2022 р., 57,54% у 2023 р., 53,95% у 2024 р. Частка необоротних активів у майні підприємства дещо менше частки оборотних активів (47,26%, 41,94% і 45,56% відповідно по роках), що обумовлено специфікою діяльності досліджуваного підприємства.

Серед складових необоротних активів найбільшу питому вагу займають основні засоби, їх частка у майні підприємства у 2022 р. становить 47,26% і 41,94% у 2023 р., що на 5,32 відсоткових пунктів менше ніж у 2023 р. Цей показник у 2024 р. має тенденцію до збільшення і становить 45,56%, що є позитивною тенденцією.

Найменшу питому вагу серед складових необоротних активів займають інші фінансові інвестиції – 0,13% у 2022, 2024 рр., 0,12% у 2023 р.

До позитивних тенденцій можна віднести зростання питомої ваги нематеріальних активів – з 0,23% у 2022 р. до 1,51% у 2024 р.

Серед складових оборотних активів найбільшу питому вагу займають грошові кошти та їх еквіваленти – 33,25% у 2022 р., 45,50% у 2023 р., 39,38% у 2024 р., що обумовлено специфікою діяльності АТ «Укрпошта».

Найменшу питому вагу серед складових оборотних активів займають інші оборотні активи – 0,73% у 2022 р. і 0,66% у 2023 р. та 0,70% у 2024 р. та дебіторська заборгованість за розрахунками – 1,09% у 2022 р., 1,45% у 2023 р. та 1,17% у 2024 р.

До позитивних тенденцій можна віднести невисоку частку дебіторської заборгованості підприємства за товари, роботи, послуги – 3,45% у 2022 р., 4,83% у 2023 р., 5,48% у 2024 р., але тенденцію до збільшення її питомої ваги у структурі активів підприємства можна вважати негативною.

До позитивних тенденцій також можна віднести значну частку грошових коштів і поточних фінансових інвестицій як високоліквідних активів у майні і в оборотних активах підприємства, яка має тенденцію до збільшення з 39,46% у 2022 р. до 45,50% у 2023 р. і незначне зменшення до 41,20% у 2024 р.

На рис. 2.2 зобразимо структурні зміни в активах підприємства.

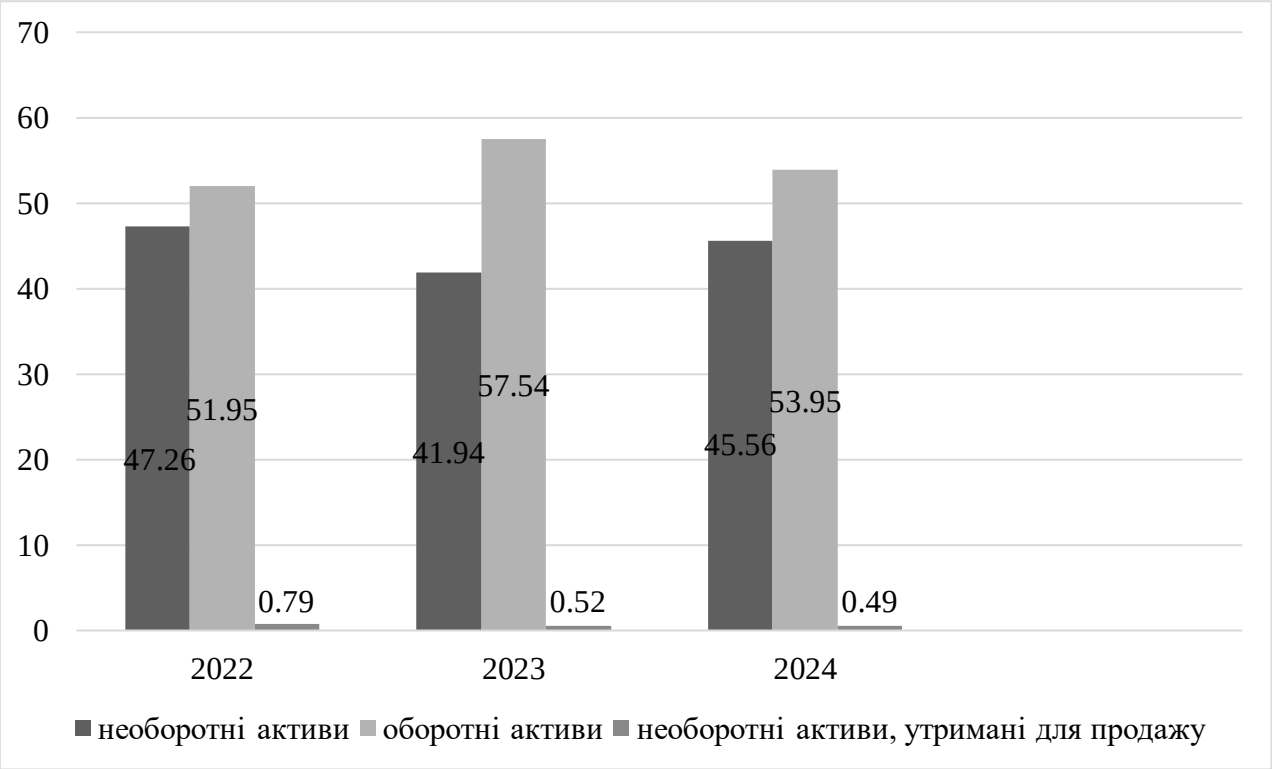

Рисунок 2.2 – Структура майна підприємства АТ «Укрпошта», %

З урахуванням поділу видів майна за класифікаційними ознаками, нами проведено аналіз складу, структури та динаміки активів балансу АТ «Укрпошта» (табл. 2.3).

За результатами аналізу складу, структури та динаміки активів балансу підприємства можна сформулювати такі висновки:

– у структурі майна за характером участі в господарському процесі та швидкістю обороту переважають оборотні активи (57,54% у 2024 р.), що пояснюється більшим темпом їх зростання порівняно з необоротними активами;

– за формою функціонування матеріальні активи зросли на 89963 тис. грн. у 2023 р. порівняно з 2022 р. і на 323701 тис. грн. у 2024 р. порівняно з 2023 р. Частка фінансових активів у 2024 р. становила 573,91% проти 48,54% у 2022 р. Відповідно, частка матеріальних активів зменшилась з 50,23% у 2022 р. до 44,58% у 2024 р.;

– за чутливістю до інфляційних процесів монетарні активи становили 5671621 тис. грн. у 2024 р., відповідно, немонетарні активи – 5867278 тис. грн.

Підсумком досліджуваної динаміки стало збільшення частки монетарних активів з 45,23% у 2022 р. до 52,92% у 2023 р. та зменшення до 49,15% у 2024 р. Відповідно відбулись зміни частки немонетарних активів з 54,77% у 2022 р. до 47,08% у 2023 р. та 50,85% у 2024 р.;

– у структурі активів за ознакою рівня ліквідності у 2024 р. найбільшу питому вагу займають важколіквідні активи – 45,56%, найменшу – низьколіквідні – 4,11%. Отже, динаміка структури активів за рівнем ліквідності характеризується негативними змінами.

Таблиця 2.3 – Аналіз складу, структури та динаміки активів АТ «Укрпошта» за 2022-2024 рр.

Види майна	2022		2023		2024	
	сума, тис. грн.	у % до підсумку	сума, тис. грн.	у % до підсумку	сума, тис. грн.	у % до підсумку
За характером участі в господарському процесі та швидкістю обороту						
Необоротні	4525441	48,05	4884392	42,46	5312723	46,05
Оборотні	4893242	51,95	6618561	57,54	6226176	53,95
Всього	9418683	100,0	11502953	100,0	11538899	100,0
За формою функціонування						
Матеріальні	4730979	50,23	4820942	41,91	5144643	44,58
Нематеріальні	115895	1,23	123622	1,07	173781	1,51
Фінансові	4571809	48,54	6558389	57,02	6220475	53,91
Всього	9418683	100,0	11502953	100,0	11538899	100,0
За чутливістю до інфляційних процесів						
Монетарні	4259641	45,23	6087063	52,92	5671621	49,15
Немонетарні	5159042	54,77	5415890	47,08	5867278	50,85
Всього	9418683	100,0	11502953	100,0	11538899	100,0
За рівнем ліквідності						
Високоліквідні	3717136	39,47	5233842	45,50	4754296	41,20
Середньоліквідні	685301	7,28	989870	8,61	1054010	9,13
Низьколіквідні	564624	5,99	455388	3,95	473800	4,11
Важколіквідні	4451622	47,26	4823853	41,94	5256793	45,56
Всього	9418683	100,0	11502953	100,0	11538899	100,0
За джерелами формування						
Чисті активи	1419800	15,07	623439	5,42	210235	1,82
Валові активи	9418683	100,0	11502953	100,0	11538899	100,0

Оцінюючи фінансовий стан підприємства, крім аналізу структури та змін у майні, важливо також дослідити фінансові ресурси, тобто капітал, інвестований у його активи (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Аналіз складу та динаміки фінансових ресурсів АТ «Укрпошта» за 2022-2024 рр., тис. грн.

Показники	2022	2023	2024	Відношення,%	
				2023 р. до 2022 р.	2024 р. до 2023 р.
1. Власний капітал					
Зареєстрований (пайовий) капітал	6518597	6518597	6518597	100,00	100,00
Додатковий капітал	-	-	-	-	-
Емісійний дохід	-	-	-	-	-
Ефект переоцінки при корпоратизації	(5254038)	(5254038)	(5254038)	100,00	100,00
Резервний капітал	-	-	-	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	155241	(641120)	(1054324)	-	164,45
Усього за розділом 1	1419800	623439	210235	43,91	33,72
2.Довгостроковізобов'язання і забезпечення					
Пенсійні зобов'язання	-	-	-	-	-
Довгострокові кредити банків	863115	795276	833028	92,14	104,75
Інші довгострокові зобов'язання	266211	451034	542974	169,43	120,38
Довгострокові забезпечення	-	-	-	-	-
Цільове фінансування	-	-	-	-	-
Усього за розділом 2	1129326	1246310	1376002	110,36	110,41
3.Поточні зобов'язання і забезпечення					
Короткост. кредити банків	3381	-	-	-	-
Векселі видані	-	-	-	-	-
Поточна кред забор-сть за:					
довгостроковими зобов'язаннями	431583	485913	593873	112,59	122,22
товари, роботи, послуги	2776229	3498755	4145017	126,03	118,47
розрахунками з бюджетом	72700	96248	143232	132,39	148,82
розрахунками зі страхування	55209	47310	56406	85,69	119,23
розрахунками з оплати праці	202725	185917	210690	91,71	113,32
одержаними авансами	213236	172698	143122	80,99	82,87
розрахунки з учасниками	-	-	-	-	-
Поточні забезпечення	619143	919501	1006530	148,51	109,46
Доходи майбутніх періодів	319253	344135	387302	107,79	112,54
Інші поточні зобов'язання	2174098	3882727	3266490	178,59	84,13
Усього за розділом 3	6869557	9633204	9952662	140,23	103,32
Разом пасиви	9418683	11502953	11538899	122,13	100,31

Дані табл. 2.4 свідчать про висхідну тенденцію зміни фінансових ресурсів підприємства за досліджуваний період. Загальна сума фінансових ресурсів у 2022 р. становила 9418683 тис. грн., у 2023 р. – 11502953 тис. грн, що на 22,13% більше, ніж у 2022 р., у 2024 р. – 11538899 тис. грн, що на 0,31% більше ніж у 2023 р.

У 2023 р. порівняно з попереднім роком відбулось значне зменшення власного капіталу підприємства – на 56,09%, проте у 2024 р. порівняно з 2023 р. відбулось ще більше зменшення показника – на 66,28%, що можна вважати вкрай негативною тенденцією.

Відбулось зростання довгострокових зобов'язань, за рахунок зростання суми інших довгострокових зобов'язань зобов'язань, з 1129326 тис. грн. у 2022 р. до 1246310 тис. грн. у 2024 р. та збільшення поточних зобов'язань у 2023 р. на 40,23% порівняно з 2022 р., та на 3,32% у 2024 р. порівняно з 2023 р.

Відбулось значне зростання поточної кредиторської заборгованості за розрахунками з товари, роботи, послуги – на 26,03% у 2023 р. порівняно з 2022 р., за розрахунки бюджетом – на 32,39%, але у 2024 р. порівняно з 2023 р. відбулось подальше зростання цих показників – на 18,47% та на 48,82% відповідно. Поточні забезпечення збільшились на 48,51% у 2023 р. порівняно з 2022 р. та на 9,46% у 2024 р. порівняно з 2023 р.

В умовах ринкової економіки фінансові ресурси відіграють надзвичайно важливу роль, адже саме вони можуть найшвидше перетворюватися на будь-який інший вид ресурсів. Завдяки цьому підприємство може оперативно покривати всі потреби, що виникають у процесі його поточної діяльності або в ході подальшого розвитку [42].

На рис. 2.3 зображено динаміку фінансових ресурсів підприємства АТ «Укрпошта». За наведеними даними спостерігається така тенденція: зменшення вартості власного капіталу – з 1419800 тис. грн. у 2022 р. до 210235 тис. грн. у 2024 р. Водночас відбувається збільшення суми довгострокових зобов'язань підприємства – з 1129326 тис. грн. у 2022 р. до 1376002 тис. грн. у 2024 р. Величина поточних зобов'язань підприємства – зросла з 6869557 тис. грн. у

2022 р. до 9633204 тис. грн. у 2023 р. та до 9952662 тис. грн. у 2024 р.

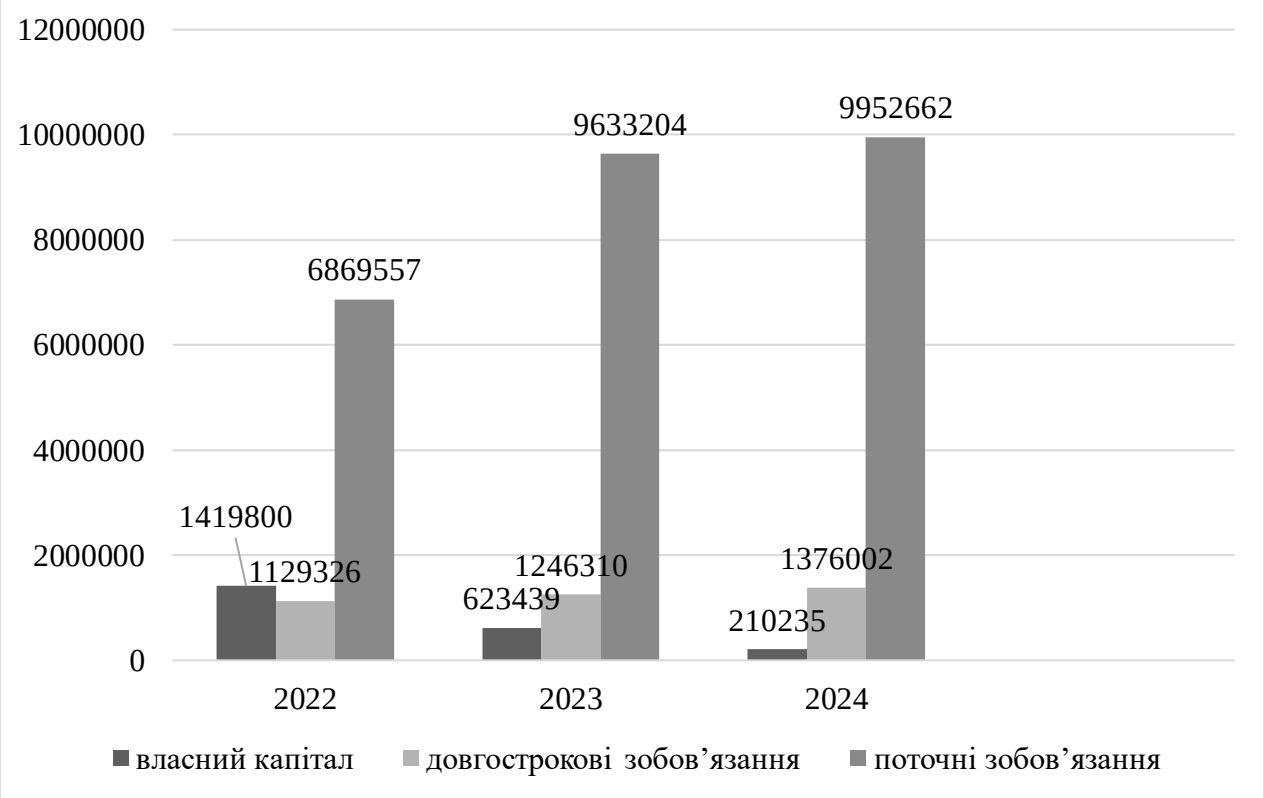

Рисунок 2.3 – Динаміка фінансових ресурсів АТ «Укрпошта», тис. грн.

Вертикальний аналіз фінансових ресурсів – це аналіз структури балансу підприємства, який дозволяє визначити, яку частку в загальній сумі пасивів займають власний капітал, довгострокові й поточні зобов'язання та забезпечення. Основна мета такого аналізу – з'ясувати, з яких джерел формуються ресурси підприємства та як змінюється їх структура, щоб отримати загальне уявлення про фінансовий стан підприємства [42].

Структурний аналіз має орієнтовний характер, оскільки сам по собі він не дозволяє зробити остаточні висновки щодо фінансового стану підприємства. Для повноцінної оцінки потрібно додатково розраховувати спеціальні фінансові коефіцієнти. Перед початком структурного аналізу зазвичай проводять загальну оцінку змін у пасивах підприємства, порівнюючи темпи їх зростання або зниження з відповідними змінами фінансових показників [43].

У табл. 2.5 наведено дані вертикального аналізу пасиву аналітичного балансу підприємства.

Таблиця 2.5 – Аналіз структури фінансових ресурсів АТ «Укрпошта» за 2022-2024 рр., %

Показники	2022	2023	2024	Відхилення (+,-) ,%	
				2023 р.від 2022 р.	2024 р. від 2023 р
1.Власний капітал					
Зареєстрований (пайовий) капітал	13,43	5,42	1,82	-8,01	-3,60
Додатковий капітал	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Емісійний дохід	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Накопичені курсові різниці	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Резервний капітал	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1,64	х	х	-	-
Усього за розділом 1	15,07	5,42	1,82	-9,65	-3,60
2.Довгостроковізобов’язання і забезпечення					
Пенсійні зобов’язання	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Довгострокові кредити банків	9,16	6,91	7,22	-2,25	+0,31
Інші довгострокові зобов’язання	2,83	3,92	4,71	+1,09	+0,79
Довгострокові забезпечення	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Цільове фінансування	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Усього за розділом 2	11,99	10,83	11,93	-1,16	+1,10
3.Поточні зобов’язання і забезпечення					
Короткост. кредити банків	0,04	0,00	0,00	-0,04	0,00
Векселі видані	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Поточна кред забор-сть за:					
довгостроковими зобов’язаннями	4,58	4,22	5,15	-0,36	+0,93
товари, роботи, послуги	29,50	30,42	35,92	+0,92	+5,50
розрахунками з бюджетом	0,77	0,84	1,24	+0,07	+0,40
розрахунками зі страхування	0,59	0,41	0,49	-0,18	+0,08
розрахунками з оплати праці	2,15	1,62	1,83	-0,53	+0,21
одержаними авансами	2,26	1,50	1,24	-0,76	-0,26
розрахунки з учасниками	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Поточні забезпечення	6,57	7,99	8,72	+1,42	+0,73
Доходи майбутніх періодів	3,39	3,00	3,36	-0,39	+0,36
Інші поточні зобов’язання	23,08	33,75	28,30	+10,67	-5,45
Усього за розділом 3	72,94	83,75	86,25	+10,81	+2,50
Разом пасиви	100,00	100,00	100,00	0,00	0,00

На рис. 2.4 зображено структуру фінансових ресурсів підприємства АТ «Укрпошта» за основними складовими.

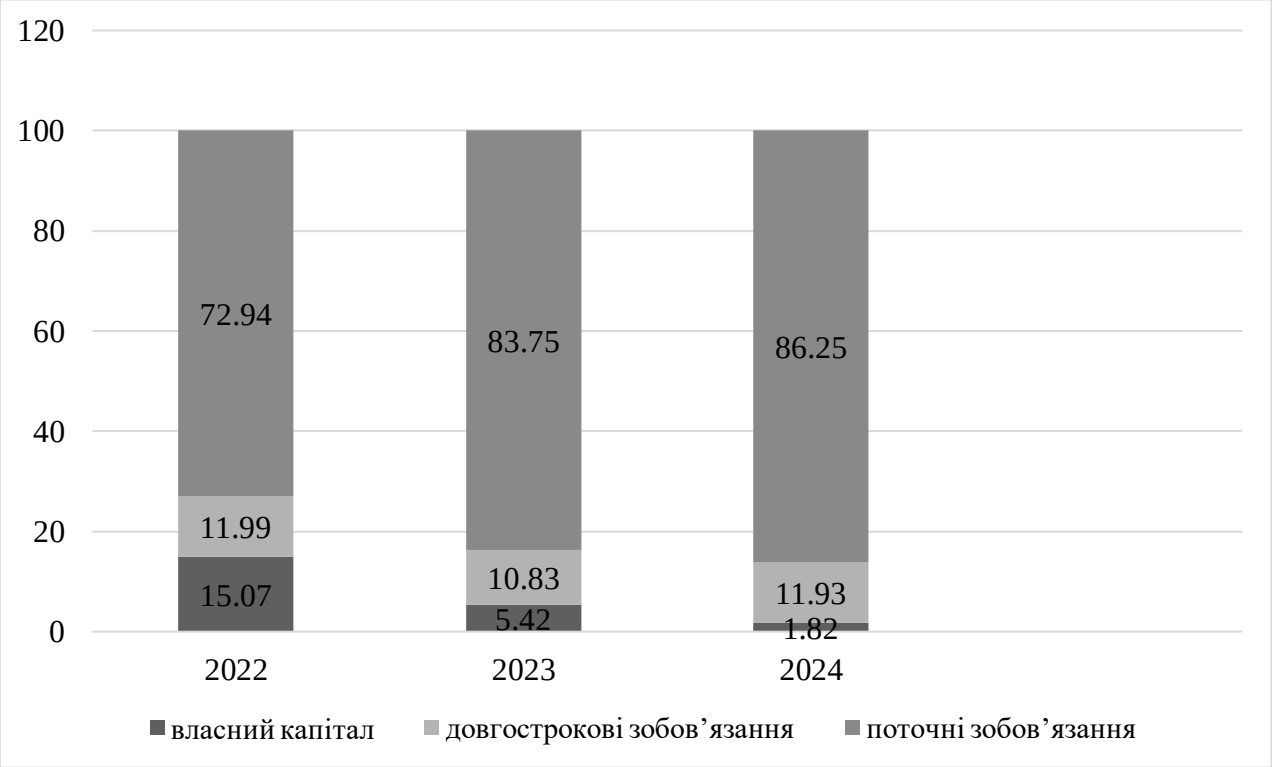

Рисунок 2.4 – Структура фінансових ресурсів АТ «Укрпошта», %

Результати горизонтального та вертикального аналізу джерел формування капіталу підприємства свідчать про наявність негативних тенденцій у майновому стані підприємства. У структурі фінансових ресурсів питома вага власного капіталу займає невисоку частку, яка поступово знижується: 15,07% у 2022 р.; 5,42% у 2023 р.; 1,82% у 2024 р. Питома вага поточних зобов'язань підприємства поступово збільшується – 72,94% у 2022 р.; 83,75% у 2023 р.; 86,25% у 2024 р. Питома вага довгострокових зобов'язань у 2022 р. – 11,99%; у 2023 р. – 10,83%; 11,93% у 2024 р. За 2022-2024 рр. у структурі фінансових ресурсів підприємства дещо змінилось співвідношення довгострокових та поточних зобов'язань на користь поточних зобов'язань. Збільшення частки заборгованості підприємства свідчить про зменшення фінансової стійкості підприємства та про погіршення стану розрахунків з кредиторами.

Аналізуючи структуру джерел формування капіталу, необхідно враховувати особливості кожної їх складової. Аналіз складу, структури та динаміки пасивів балансу підприємства за видами джерел формування капіталу наведено у табл. 2.6.

Таблиця 2.6 – Аналіз складу, структури та динаміки пасивів балансу АТ «Укрпошта» за 2022-2024 рр.

Види джерел формування капіталу	2022		2023		2024	
	сума, тис. грн.	у % до підсумку	сума, тис. грн.	у % до підсумку	сума, тис. грн.	у % до підсумку
За характером формування (власністю)						
Власний капітал	1419800	15,07	623439	5,42	210235	1,82
Позиковий капітал	7998883	84,93	10879514	94,58	11328664	98,18
Всього	9418683	100,0	11502953	100,0	11538899	100,0
За рівнем відповідальності власного капіталу						
Статутний і пайовий	1264559	89,07	623439	100,0	210235	100,0
Додатковий	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Всього	1419800	100,0	623439	100,0	210235	100,0
За тривалістю використання						
Постійний	2549126	27,06	1869749	16,25	1586237	13,75
Змінний	6869557	72,94	9633204	83,75	9952662	86,25
Всього	9418683	100,0	11502953	100,0	11538899	100,0
За періодом погашення зобов’язань						
Поточні	6869557	85,88	9633204	88,54	9952662	87,85
Довгострокові	1129326	14,12	1246310	11,46	1376002	12,15
Всього	7998883	100,0	10879514	100,0	11328664	100,0
За терміновістю сплати зобов’язань						
Найбільш термінові	6434593	80,44	9147291	84,08	9358789	82,61
Короткострокові	434964	5,44	485913	4,46	593873	5,24
Довгострокові	1129326	14,12	1246310	11,46	1376002	12,15
Всього	7998883	100,0	10879514	100,0	11328664	100,0

За результатами аналізу складу, структури та динаміки пасивів балансу АТ «Укрпошта» за 2022-2024 рр. можна сформулювати такі висновки:

– у структурі пасивів за характером формування (власністю) частка власного капіталу у 2024 р. зменшилась до 1,82%, порівняно з 2022 р. – 15,07%. Частка позикового капіталу відповідно збільшилась з 84,93% у 2022 р. до 98,18% у 2024 р.;

– за рівнем відповідальності власного капіталу частка статутного і пайового капіталу дещо зросла – 89,07% у 2022 р. до 100% у 2024 р.;

– за тривалістю використання постійний капітал зменшився з 2549126 тис. грн. у 2022 р. до 1586237 тис. грн. у 2024 р. У структурі частка постійного капіталу також знизилась з 27,06% у 2022 р. до 13,75% у 2024 р., частка змінного капіталу відповідно збільшилась з 72,94% до 86,25%;

– за періодом погашення поточні зобов'язання збільшились з 6869557 тис. грн. у 2022 р. до 9952662 тис. грн. у 2024 р. Відтак, частка поточних зобов'язань у зобов'язаннях дещо збільшилась з 85,88% у 2022 р. до 87,85% у 2024 р., частка довгострокових зобов'язань відповідно зменшилась;

– у структурі зобов'язань, за ознакою терміновості сплати, частка найбільш термінових зобов'язань дещо зросла з 80,44% у 2022 р. до 84,08% у 2023 р. і зменшилась до 82,61% у 2024 р. Частка довгострокових зобов'язань зменшилась з 14,12% до 11,46% відповідно у 2022 р. порівняно з 2023 р., але зросла до 12,15% у 2024 р. Зміни у структурі зобов'язань за терміновістю сплати пояснюються тим, що у 2024 р. порівняно з попередніми роками найбільш термінові зобов'язання збільшились до 9358789 тис. грн., короткострокові зобов'язання дещо збільшились – з 434964 тис. грн. до 593873 тис. грн. В цілому, можна стверджувати, що на АТ «Укрпошта» за період, що досліджувався, відбулись суттєві структурні зрушення.

Під час аналізу фінансових результатів роботи підприємства виявляються причини отриманих збитків, розробляються заходи для їх усунення, а також оцінюється вплив різних факторів на розмір прибутку. Крім того, формулюються рекомендації щодо його збільшення шляхом ефективного використання як внутрішніх, так і зовнішніх чинників економічного розвитку [44]. Результати економічного аналізу є важливим інструментом для формування обґрунтованих планових завдань і нормативів, що встановлюються підприємством. Вони ґрунтуються на фактично досягнутих показниках, які ретельно аналізуються з метою виявлення резервів і можливостей для підвищення ефективності діяльності. Такий підхід дозволяє врахувати як

реальний стан підприємства, так і потенціал для зростання, що сприяє більш точному плануванню, прийняттю управлінських рішень та визначенню пріоритетних напрямів розвитку. З метою аналізу фінансового стану підприємства та оцінки ефективності діяльності підприємства необхідно зробити аналіз виробничо-господарської діяльності за основними техніко-економічними показниками (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Динаміка показників виробничо-господарської діяльності підприємства АТ «Укрпошта» за 2022-2024 рр., тис. грн.

Показники	2022	2023	2024	Відношення,%	
				2023 р. до 2022 р.	2024 р. до 2023 р.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	10323419	11581111	12978008	112,18	112,06
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	9926858	10656528	11539535	107,35	108,29
Валовий прибуток	396561	924583	1438473	233,15	155,58
Інші операційні доходи	179762	305082	394248	169,71	129,23
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	-	-	-	-	-
Адміністративні витрати	1148387	1429681	1630437	124,49	114,04
Витрати на збут	207900	281252	287424	135,28	102,19
Інші операційні витрати	411903	379726	317704	92,19	83,67
Фінансовий результат від операційної діяльності – прибуток/збиток	-1191867	-860994	-402844	72,24	46,79
Дохід від участі в капіталі	-	-	-	-	-
Інші фінансові доходи	140419	127299	123408	90,66	96,94
Інші доходи	126412	99216	82294	78,48	82,94
Фінансові витрати	115054	177920	206993	154,64	116,34
Втрати від участі в капіталі	-	-	-	-	-
Інші витрати	493072	151881	87920	30,80	57,89
Фінансовий результат до оподаткування -прибуток	-	-	-	-	-
збиток	1533162	964280	492055	62,89	51,03
Витрати (дохід) з податку на прибуток	275073	167919	78851	61,05	46,96
Чистий прибуток	-	-	-	-	-
Збиток	1258089	796361	413204	63,30	51,89

Дані табл. 2.7 свідчать про поступове збільшення показників чистого доходу від реалізації продукції – на 12% та собівартості реалізованої продукції; собівартість продукції змінилась синхронно змінам попереднього показника – на 7,35% та 8,29%. Показники валового прибутку також зросли у 2023 р. порівняно з 2022 р. і становили 133,15%; у 2024 р. порівняно з 2023 р. відбулось збільшення на 55,58%.

Інші операційні доходи зросли у 2023 р. порівняно з 2022 рр. і становили 69,71%; у 2024 р. порівняно з 2023 р. відбулось збільшення цього показника на 29,23%.

За цей період адміністративні витрати також зросли (на 24,49%), витрати на збут – на 35,28%, а інші операційні витрати зменшились на 7,81% у 2023 р. порівняно з 2022 р., але зросли адміністративні витрати у 2024 р. порівняно з 2023 р. на 14,04%, по іншим показникам відбулось суттєве зростання відповідно. Як наслідок, фінансовий результат від операційної діяльності підприємства за весь період дослідження – збиток, який у 2022 р. склав 1191867 тис. грн., у 2023 р. – 860994 тис. грн., у 2024 р. – 402844 тис. грн.

Показник фінансових витрат у 2024 р. порівняно з 2022-2023 рр. дещо збільшився і становить у 2022 р. – 115054 тис. грн., у 2023 р. – 177920 тис. грн., у 2024 р. – 206993 тис. грн.

Фінансовим результатом діяльності підприємства до оподаткування є збиток у 2022 р. у розмірі 1533162 тис. грн, проте у 2023-2024 рр. підприємство отримало збиток, який має тенденцію до зменшення – у розмірі 964280 тис. грн та 492055 тис. грн відповідно.

Внаслідок значного зростання витрат, загальним результатом діяльності підприємства за 2022-2024 рр. є збиток у розмірі 1258089 тис. грн.; 796361 тис. грн.; 413204 тис. грн. відповідно. Це відбулось внаслідок значного перевищення витрат над доходами підприємства. Слід зазначити, що у 2023-2024 рр. відбулось зменшення цього показника.

На рис. 2.5 зображено результати діяльності АТ «Укрпошта» за основними показниками.

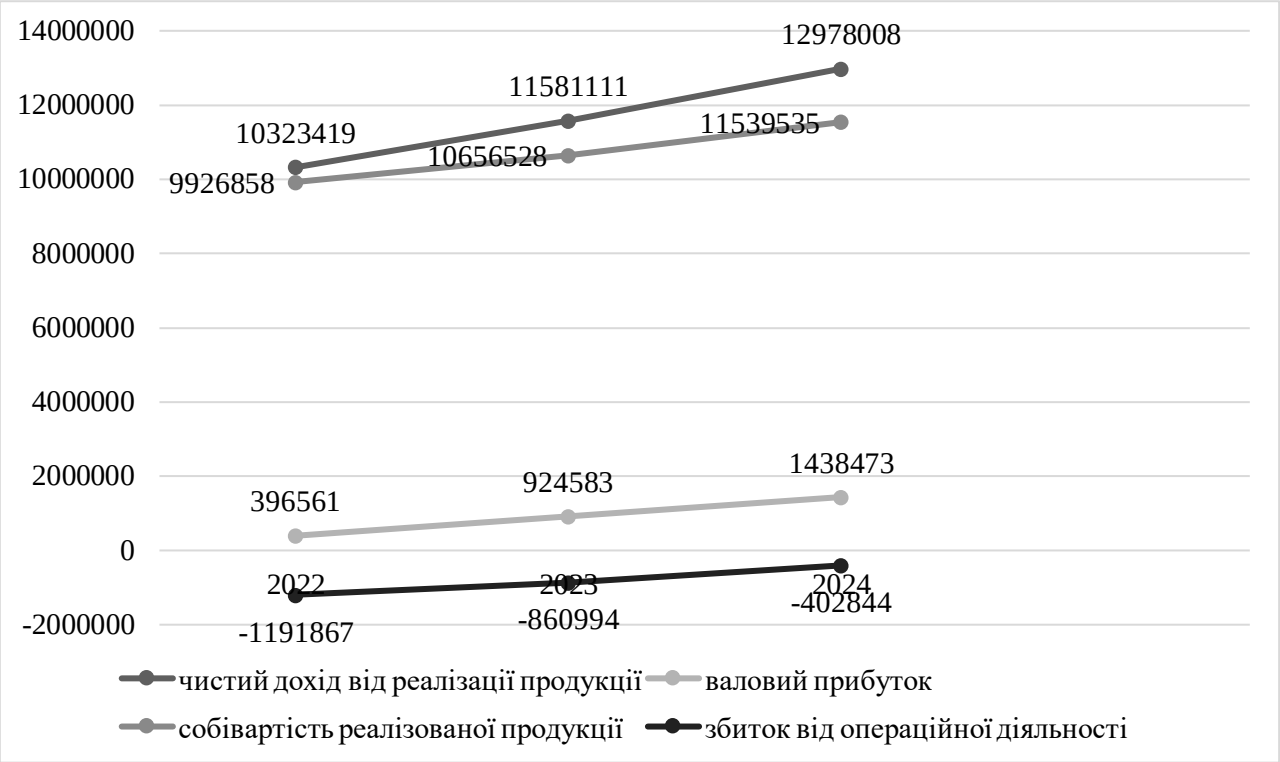

Рисунок 2.5 – Динаміка фінансових результатів діяльності АТ «Укрпошта» за 2022-2024 рр., тис. грн.

Грошові потоки підприємства характеризується сукупними доходами і витратами, що забезпечуються надходженнями і виплатами грошових коштів і відповідно позитивним та негативним їх рухом [45].

Аналіз руху грошових коштів на підприємстві розпочинається з дослідження динаміки вхідних і вихідних грошових потоків, а також з оцінки величини чистого грошового потоку. Такий підхід дозволяє виявити ключові тенденції у розвитку фінансово-господарської діяльності підприємства, як загалом, так і за окремими напрямами. Зокрема, аналіз дає змогу зіставити обсяги доходів і витрат, визначити фінансові результати, а також оцінити ступінь узгодженості та збалансованості грошових потоків у часовому вимірі. Це, у свою чергу, сприяє підвищенню ефективності фінансового планування та забезпеченню стабільного функціонування підприємства [45].

Аналіз руху грошових коштів за джерелами надходження і витрачання за елементами при непрямому методі їх визначення наведено в табл. 2.8, 2.9.

Таблиця 2.8 – Аналіз руху грошових коштів АТ «Укрпошта» у результаті операційної діяльності за непрямим методом їх розрахунку за 2022-2024 рр., тис. грн.

Показники	2022	2023	2024	Відношення, %	
				2023 р. до 2022 р.	2024 р. до 2023 р.
Прибуток/(збиток) до оподаткування	-1533162	-964280	-492056	62,89	51,03
Коригування на: знос, амортизацію та знецінення необоротних активів	799895	724518	875005	90,58	120,77
Збільшення забезпечень	55753	315356	68389	565,63	21,69
Збиток від нереалізованих курсових різниць	401316	242006	246897	60,30	102,02
Прибуток / (збиток) від неопераційної діяльності та інших негрошових операцій	-65383	103286	-89211	х	х
Фінансові витрати	115054	177920	206993	154,64	116,34
Фінансові доходи	-140419	-127299	-123406	90,66	96,94
Збільшення / (зменшення) оборотних активів	228980	238245	70797	104,05	29,72
Збільшення поточних зобов’язань	39899	2387458	81301	5983,75	3,41
Збільшення / (зменшення) доходів майбутніх періодів	-179802	24882	43167	х	173,49
Рух коштів у результаті операційної діяльності	-735829	2645602	924703	х	34,95
Сплачений податок на прибуток	23748	-	-	-	-
Проценти сплачені	108993	189928	222067	174,26	116,92
Чистий рух коштів від операційної діяльності	-868570	2455674	702636	х	28,61

За даними табл. 2.8 можна зробити висновок, що за період, що аналізується, відбулись зміни величини чистого руху коштів від операційної діяльності. Цей показник у 2022 р. був з від’ємним знаком і становив збиток у розмірі 868570 тис. грн., у 2023 р. підприємство отримало кошти від операційної діяльності у розмірі 2455674 тис. грн, у 2024 р. кошти у розмірі 702636 тис. грн, що становить 28,61% від попереднього року.

Таблиця 2.9 – Аналіз руху грошових коштів АТ «Укрпошта» у результаті інвестиційної та фінансової діяльності за непрямим методом їх розрахунку за 2022-2024 рр., тис. грн.

Показники	2022	2023	2024	Відношення, %	
				2023 р. до 2022 р.	2024 р. до 2023 р.
Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності					
Повернення коштів короткострокових депозитів	924136	585098	-	63,31	-
Надходження від реалізації необоротних активів	94714	44173	67727	46,64	153,32
Проценти отримані	126494	138265	104931	109,31	78,89
Розміщення короткострокових депозитів	-	-	210195	-	-
Витрачання на придбання основних засобів та нематеріальних активів	662107	455363	890441	68,77	195,55
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	483237	312173	-927978	64,60	-
Рух коштів у результаті фінансової діяльності					
Отримання позик	192611	59335	302077	30,81	509,10
Дивіденди сплачені	55075	-	-	-	-
Погашення зобов’язань з оренди	225132	306066	287452	135,95	93,92
Погашення позик	141948	177306	232127	124,91	130,92
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	-229544	-424037	-217502	184,73	51,29
Чистий рух коштів за звітний період	-614877	2343810	-442844	-	-
Залишок грошових коштів та їх еквівалентів на початок року	3898395	3132038	5233842	80,34	167,11
Вплив змін курсів обміну	-146480	-242006	-245697	165,21	101,53
Залишок грошових коштів та їх еквівалентів на кінець року	3132038	5233842	4544101	167,11	86,82

Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності підприємства має позитивне значення у 2022-2023 рр. та від’ємне у 2024 р. Цей показник у 2022 р. становив 483237 тис. грн., у 2023 р. – 312173 тис. грн., тобто 64,6% від 2022 р., у 2024 р. – (-927978 тис. грн.). Така тенденція пояснюється значним перевищення витрат над надходження грошових коштів. У 2024 р. витрачання на придбання основних засобів та нематеріальних актитів у сумі 890441 тис. грн. становлять 195,55% від попереднього року.

Негативна тенденція спостерігається за результатами фінансової діяльності підприємства. Чистий рух коштів від фінансової діяльності за весь період дослідження має від'ємне значення. Така тенденція пояснюється значним перевищення надходжень над витратами грошових коштів від фінансової діяльності. У 2022-2024 рр. чистий рух коштів від фінансової діяльності має від'ємне значення у розмірах 22954 тис. грн; 424037 тис. грн. та 217502 тис. грн відповідно.

На рис. 2.6 наочно зображено динаміку руху грошових коштів підприємства за 2022-2024 рр. за всіма видами діяльності.

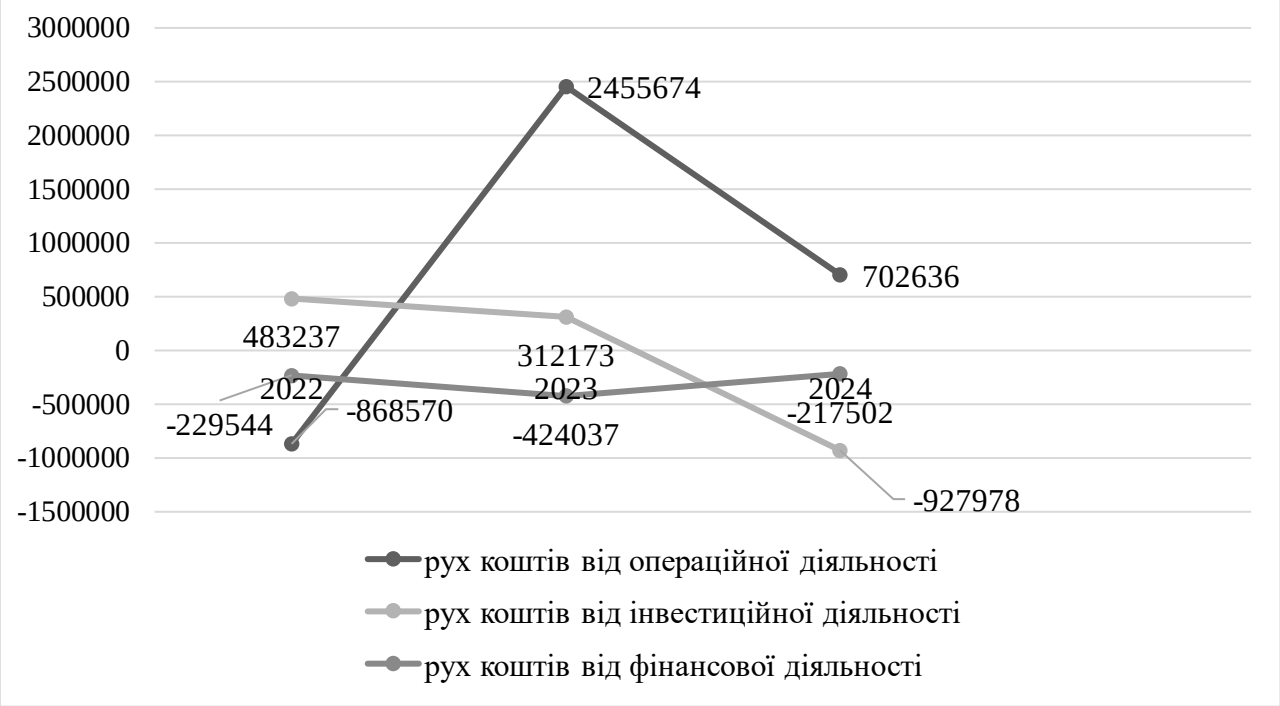

Рисунок 2.6 – Рух грошових коштів АТ «Укрпошта» від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності за 2022-2024 рр., тис. грн.

В цілому чистий рух грошових коштів має від'ємне значення за результатами 2022 р. – 614877 тис. грн., у 2023 р. позитивне значення – 2343810 тис. грн., у 2024 р. – 442844 тис. грн.

Залишок коштів на кінець року по роках становить: у 2022 р. – 3132038 тис. грн., у 2023 р. – 5233842 тис. грн., тобто 167,44% від попереднього, у 2024 р. – 4544101 тис. грн., тобто 86,82% від попереднього.

2.2 Аналіз ліквідності та платоспроможності АТ «Укрпошта»

Фінансовий аналіз платоспроможності підприємства полягає у абсолютному і відносному порівнянні активів як платіжних засобів з фінансовими ресурсами (зобов'язаннями), за рахунок яких відбулося їх формування.

В залежності від ступеня ліквідності, тобто швидкості перетворення в грошові засоби, активи підприємства поділяються на такі групи [43-45]:

Перша група ($А_1$) – абсолютно ліквідні активи – грошові засоби підприємства і короткострокові фінансові вкладення (цінні папери);

Друга група ($А_2$) – швидко ліквідні активи – поточна дебіторська заборгованість;

Третя група ($А_3$) – повільно ліквідні активи – запаси і витрати, інші оборотні активи;

Четверта група ($А_4$) – умовні ліквідні активи – необоротні активи.

Для оцінки платоспроможності фінансові ресурси підприємства групуються таким чином:

Перша група ($З_1$) – поточні зобов'язання (найбільш строкові зобов'язання), які слід погасити протягом поточного місяця (кредиторська заборгованість і суми кредитів банків, терміни повернення яких наступили);

Друга група ($З_2$) – короткострокові зобов'язання з терміном погашення до одного року (суми кредитів банків, поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями, забезпечень наступних витрат і платежів та векселів виданих, терміни повернення яких настануть у майбутньому, протягом року);

Третя група ($З_3$) – довгострокові зобов'язання з терміном погашення більше одного року (довгострокові кредити банків і позики);

Четверта група ($З_4$) – постійні зобов'язання, що формуються фінансовими ресурсами з елементів власного капіталу.

Підприємство вважається платоспроможним, якщо при порівнянні

абсолютних величин його активів і фінансових ресурсів виконуються такі умови:

$$A_1 \geq З_1;\ A_2 \geq З_2;\ A_3 \geq З_3;\ A_4 \leq З_4 \qquad (2.1)$$

Якщо на підприємстві виконуються перші три умови, тобто поточні активи перевищують зовнішні зобов'язання підприємства, то обов'язково виконується й остання умова, оскільки це свідчить про наявність у підприємства власних оборотних активів, які забезпечують його фінансову стійкість. Невиконання однієї з перших трьох умов указує на те, що фактична платоспроможність відрізняється від нормативної.

Розрахунок оцінки платоспроможності підприємства АТ «Укрпошта» шляхом порівняння його активів і пасивів наведемо в табл. 2.10.

Таблиця 2.10 – Аналіз ліквідності балансу АТ «Укрпошта» за 2022-2024 рр., тис. грн.

Активи	2022	2023	2024	Пасиви	2022	2023	2024	Платіжний надлишок (+), нестача (-)		
								2022	2023	2024
А1	3717136	5233842	4754296	31	6115340	8803156	8974487	-2398204	-3569314	-4220191
А2	685301	989870	1054010	32	434964	485913	593873	+250337	+503957	+460137
А3	564624	455388	473800	33	1129326	1246310	1376002	-564702	-790922	-902202
А4	4451622	4823853	5256793	34	1739053	967574	597537	+2712569	+3856279	+4659256
Баланс	9418683	11502953	11538899	Баланс	9418683	11502953	11538899	0,00	0,00	0,00

Аналізуючи дані табл. 2.10, бачимо, що баланс АТ «Укрпошта» не можна вважати абсолютно ліквідним, оскільки за період, що аналізується, перше, третє та четверте співвідношення груп активів і пасивів не відповідає умовам ліквідності. Дослідження співвідношень активів і зобов'язань свідчить про те, що підприємство не в повному обсязі виконує нормативні умови платоспроможності. Проте, слід зауважити, що тільки друге співвідношення груп активів і пасивів повністю відповідає умовам ліквідності.

Для комплексної оцінки динаміки ліквідності балансу в цілому, визначимо загальний показник ліквідності (ЗПЛ) за формулою:

$$ЗПЛ = \frac{A_1 \times V_{A1} + A_2 \times V_{A2} + A_3 \times V_{A3}}{З_1 \times V_{З1} + З_2 \times V_{З2} + З_3 \times V_{З3}}, \quad (2.2)$$

де А і З – підсумки відповідних груп активів і пасивів, тис. грн;

V_A і $V_З$ – частка відповідних груп активів і пасивів у їх загальному підсумку, %.

Отже, за даними табл. 2.10 проведемо розрахунок значень загального показника ліквідності за 2022-2024 рр. Збільшення загального показника ліквідності буде свідчити про позитивну динаміку ліквідності балансу і навпаки.

$$ЗПЛ_{2022} = \frac{3717136 \times 0{,}75 + 685301 \times 0{,}14 + 564624 \times 0{,}11}{6115340 \times 0{,}80 + 434964 \times 0{,}06 + 1129326 \times 0{,}14} = 0{,}582.$$

$$ЗПЛ_{2023} = \frac{5233842 \times 0{,}78 + 989870 \times 0{,}15 + 455388 \times 0{,}07}{8803156 \times 0{,}84 + 485913 \times 0{,}05 + 1246310 \times 0{,}11} = 0{,}564.$$

$$ЗПЛ_{2024} = \frac{4754296 \times 0{,}76 + 1054010 \times 0{,}17 + 473800 \times 0{,}07}{8974487 \times 0{,}82 + 593873 \times 0{,}05 + 1376002 \times 0{,}13} = 0{,}506.$$

Зменшення загального показника ліквідності з 0,582 у 2022 р. до 0,505 у 2024 р., підтверджує висновок про негативну динаміку рівня ліквідності балансу в цілому.

Поряд з абсолютними показниками для оцінювання платоспроможності розраховують відносні показники (табл. 2.11).

Аналіз табл. 2.11 показав, що тільки показники абсолютної ліквідності підприємства та платоспроможності мають значення в межах нормативного за весь період дослідження. Це означає, що підприємство має можливість розраховуватись за своїми поточними зобов'язаннями за допомогою готівки і грошових коштів на рахунках в банку. Всі інші показники мають значення значно менше нормативного, отже, підприємство не можна вважати абсолютно платоспроможним і в найближчій перспективі може виникнути загроза банкрутства.

Таблиця 2.11 – Відносні показники оцінювання ліквідності і платоспроможності АТ «Укрпошта» за 2022-2024 рр.

Показники	2022	2023	2024	Нормативне значення	Відхилення, (+,-)	
					2023 р. від 2022 р.	2024 р. від 2023 р.
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,54	0,54	0,48	≥0,2	0,00	-0,06
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,64	0,65	0,58	≥0,7	+0,01	-0,07
Коефіцієнт загальної ліквідності	0,71	0,69	0,63	≥1,5	-0,02	-0,06
Коефіцієнт платоспроможності	0,46	0,54	0,46	≥0,1	+0,08	-0,08
Коефіцієнт критичної ліквідності	0,66	0,65	0,59	≥0,8	-0,01	-0,06
Коефіцієнт покриття запасів	-2,03	-4,66	-5,68	≥1,0	-2,63	-1,02

Так, значення коефіцієнта абсолютної ліквідності у 2022 р. становило 0,54, але у 2024 р. зменшення до 0,48. Це означає, що рівень покриття поточних зобов’язань високоліквідними оборотними активами у 2022 р. становив 54%, а у 2024 р. зменшився до 48%. Фактичні значення коефіцієнта швидкої ліквідності та коефіцієнта загальної ліквідності знизились, і не відповідають нормативному значенню, що свідчить про недостатній рівень розрахункової та майнової платоспроможності підприємства. Так, станом на 2022 р. оборотні активи перевищували поточні зобов’язання у 0,71 рази, у 2023 р. – у 0,69 рази; у 2024 р. – у 0,63 рази.

Серед допоміжних відносних показників оцінювання ліквідності та платоспроможності підприємства, не всі відповідають нормативному значенню, що підтверджує попередній висновок про недостатню забезпеченість підприємства грошовими коштами. Наприклад, коефіцієнт критичної ліквідності при нормативному значенні 0,8, у 2022 р. має значення 0,66, у 2023 р. – 0,65, у 2024 р. – 0,59. Коефіцієнт покриття запасів має від’ємне значення -2,03; -4,66; -5,68 відповідно по роках при нормативному значенні більше 1,0.

На рис. 2.7 зображено динаміку основних показників ліквідності та платоспроможності підприємства.

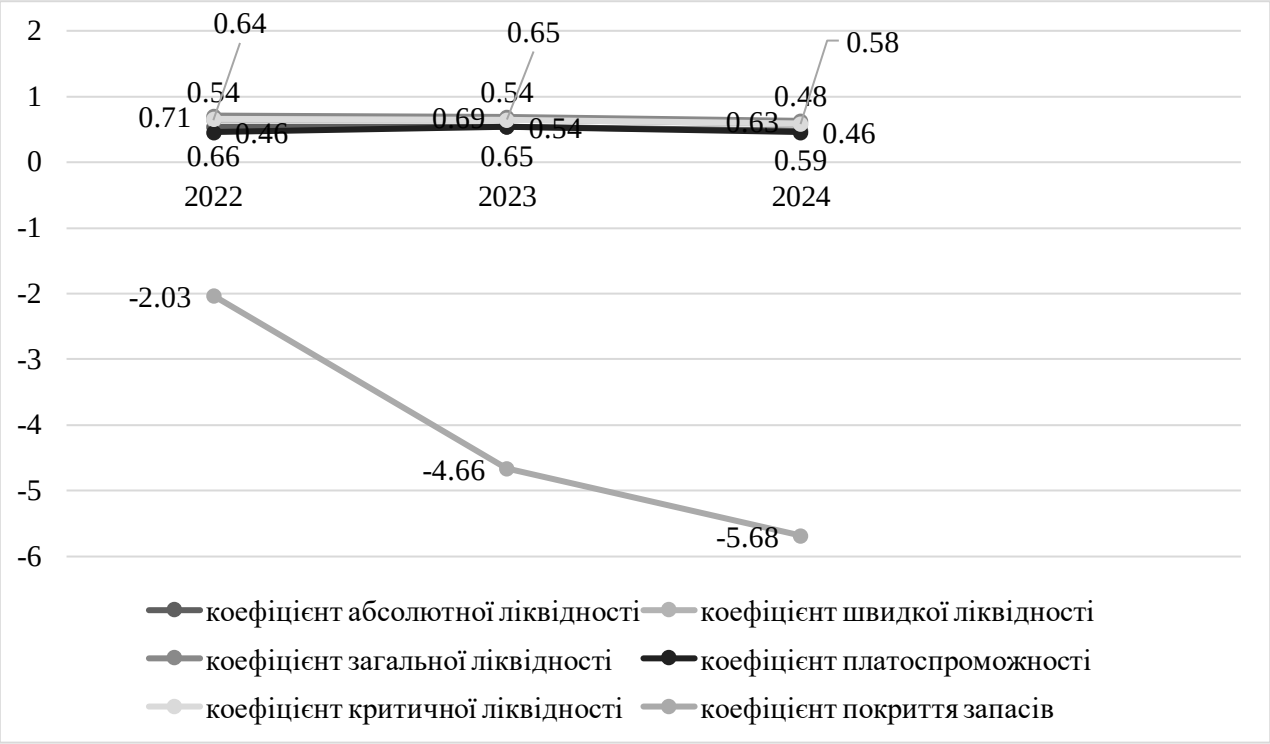

Рисунок 2.7 – Відносні показники оцінювання ліквідності і платоспроможності АТ «Укрпошта» за 2022-2024 рр.

Для прогнозування можливого банкрутства суб'єкта господарювання передбачена система критеріїв оцінювання структури балансу (табл. 2.12).

Таблиця 2.12 – Оцінювання структури балансу та перспектив втрати платоспроможності АТ «Укрпошта» за 2022-2024 рр.

Показники	2022 рік		2023 рік		2024 рік	
	на початок року	на кінець року	на початок року	на кінець року	на початок року	на кінець року
Коефіцієнт загальної ліквідності ($К_1$)	0,73	0,69	0,71	0,68	0,60	0,65
Коефіцієнтзабезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами ($К_2$)	-0,26	-0,32	-0,32	-0,63	-0,63	-0,81
Коефіцієнт втрати платоспроможності	х	0,34	х	0,33	х	0,34

Критерії оцінювання структури балансу визначаються за даними балансу на початок та кінець відповідного періоду та дають змогу сформулювати один з

двох висновків [45-46]:

– структура балансу визнається задовільною, а підприємство платоспроможним у разі виконання таких умов (станом на кінець звітного періоду): $К_1 \geq 1,5$ і $К_2 \geq 0,1$;

– структура балансу визнається незадовільною, а підприємство неплатоспроможним у разі виконання таких умов (станом на кінець звітного періоду): $К_1 < 1,5$, або $К_2 < 0,1$, або одночасно $К_1 < 1,5$ і $К_2 < 0,1$.

Оскільки за нашими розрахунками виконується друга умова і структура балансу визнається незадовільною, а підприємство неплатоспроможним, то в цьому випадку розраховують коефіцієнт відновлення платоспроможності $К_{ВП}$ за формулою:

$$К_{ВП} = \frac{К_К + 0,5(К_К - К_П)}{2}, \quad (2.3)$$

де $К_К$ і $К_П$ – коефіцієнт загальної ліквідності відповідно на кінець та початок звітного періоду.

Якщо $К_{ВП} \geq 1$, це свідчить про реальну можливість підприємства відновити свою платоспроможність. Значення $К_{ВП} < 1$ свідчить про те, що у підприємство у найближчі 6 місяців немає реальної можливості відновити платоспроможність.

За даними табл. 2.12 станом на кінець досліджуваного періоду, значення коефіцієнта відновлення платоспроможності менше 1, що свідчить про відсутність передумов до відновлення підприємством платоспроможності впродовж найближчого періоду. Але зменшення в динаміці значення критеріїв оцінювання структури балансу свідчить про певне зменшення рівня платіжних можливостей підприємства щодо виконання поточних зобов'язань.

Фінансова стійкість підприємства – це складне поняття, яке охоплює кілька важливих характеристик. Оцінювати рівень фінансової стійкості слід поетапно, використовуючи систему різних показників (табл. 2.13).

Таблиця 2.13 – Показники фінансової стійкості ПАТ «Укрпошта» за 2022-2024 рр.

Показники	2022	2023	2024	Нормативне значення	Відхилення, (+,-)	
					2023 р. від 2022 р.	2024 р. від 2023 р.
Показники структури джерел формування капіталу						
Коефіцієнт автономії	0,15	0,05	0,02	>0,5	-0,10	-0,03
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,85	0,95	0,98	<0,5	+0,10	+0,03
Коефіцієнт фінансового ризику	5,63	17,45	53,89	<1,0	+11,82	+36,44
Коефіцієнт фінансової стабільності	0,18	0,06	0,02	>1,0	-0,12	-0,04
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,44	0,67	0,87	Зниження	+0,23	+0,20
Коефіцієнтдовгострокових зобов’язань	0,14	0,11	0,12	Зниження	-0,03	+0,01
Коефіцієнт поточних зобов’язань	0,86	0,89	0,88	Підвищення	+0,03	-0,01
Показники стану оборотних активів						
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-2,14	-6,74	-24,00	≥0,5	-4,60	-17,26
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	-0,32	-0,63	-0,81	>0,1	-0,31	-0,18
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами	-5,37	-9,22	-10,65	≥0,5	-3,85	-1,43
Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	-1,03	-1,25	-0,90	Підвищення	-0,22	+0,35
Показники стану основного капіталу						
Коефіцієнт майна виробничого призначення	0,45	0,38	0,40	Підвищення	-0,07	+0,02
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	0,41	0,35	0,37	Підвищення	-0,06	+0,02
Коефіцієнт нагромадження амортизації	0,43	0,46	0,48	Зниження	+0,03	+0,02
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	1,09	1,37	1,18	Підвищення	+0,28	-0,19

Результати виконаних розрахунків (табл. 2.13) свідчать про низький

рівень фінансової стійкості ПАТ «Укрпошта» за показниками структури джерел формування капіталу. Так, значення коефіцієнта автономії свідчить про те, що у 2024 р. частка власного капіталу у валюті балансу становить 2%. Це на 0,03 відсоткових пункта менше ніж у 2023 р. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу значно перевищує нормативне значення – 0,85 у 2022 р., 0,95 у 2023 р., 0,98 – у 2024 р. Отримані значення показників автономії і концентрації залученого капіталу свідчать про те, що дане підприємство має високу залежність від зовнішніх джерел фінансування, тобто не має можливості працювати на власному капіталі, а здійснює залучення позикового капіталу.

Коефіцієнт фінансового ризику означає, скільки позикових коштів припадає на одну гривню власних коштів, вкладених в активи підприємства. У 2022 р. на одну гривню власних коштів припадало 5,63 грн. позикових, у 2023 р. – 17,45 грн., у 2024 р. – 53,89 грн. Збільшення цього показника в динаміці свідчить про певне збільшення залежності підприємства від інвесторів і кредиторів, проте перевищення фактичного значення в декілька разів нормативного має викликати сумніви щодо фінансової стійкості підприємства.

Коефіцієнт фінансової стабільності, який показує співвідношення власних і залучених коштів і характеризує здатність підприємства залучати зовнішні джерела фінансування значно менший нормативного значення і свідчить про труднощі підприємства.

Збільшення коефіцієнта довгострокового залучення позикових коштів із 0,44 у 2022 р. до 0,87 у 2024 р. показує збільшення залежності підприємства від довгострокових зовнішніх джерел фінансування. Значення коефіцієнтів довгострокових і поточних зобов’язань характеризують структуру позикового капіталу, в якій частка довгострокових зобов’язань незначно зменшилась з 0,14 у 2022 р. до 0,12 у 2024 р., а поточних зобов’язань відповідно збільшилась з 0,86 до 0,88, що в цілому негативно впливає на оцінювання фінансової стійкості підприємства.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу має від’ємне значення на протязі досліджуваного періоду, і має тенденцію до значного збільшення, не

відповідає нормативному значенню. Ступінь мобільності власного капіталу вкрай низька, тобто, підприємство не має можливості для фінансування виробничої та інших видів діяльності.

Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами та коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами мають від'ємне значення і свідчать про неможливість покриття оборотних активів власними джерелами. Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів свідчить, що нестача грошових коштів серед власних оборотних активів у 2022 р. становить 103%, у 2023 р. – 125%, у 2024 р. – 90%. Отже, підприємство має недостатній рівень фінансової стійкості щодо забезпеченості високоліквідними оборотними активами.

Коефіцієнт майна виробничого призначення знизився з 0,45 до 0,40, тому з погляду забезпеченості активами основної виробничо-господарської діяльності, підприємство має критично низьку фінансову стабільність. Коефіцієнт реальної вартості основних засобів зменшився з 0,41 у 2022 р. до 0,37 у 2024 р., що свідчить про негативну динаміку зменшення частки основних засобів у валюті балансу.

Незважаючи на збільшення коефіцієнта нагромадження амортизації з 0,43 до 0,48, рівень зношеності основних засобів і нематеріальних активів залишається значним, спостерігається певне погіршення функціонального стану необоротних активів підприємства.

За динамікою коефіцієнта співвідношення оборотних і необоротних активів, підприємство дещо підвищило рівень забезпеченості необоротних засобів оборотними коштами. Якщо у 2022 р. на 1 грн. необоротних активів припадало 1,09 грн. оборотних, то у 2024 р. – 1,18 грн.

Отже, за переважною більшістю відносних показників фінансової стійкості, підприємство ПАТ «Укрпошта» є фінансово нестійким із негативною динамікою.

Визначимо та проаналізуємо тип фінансової стійкості ПАТ «Укрпошта» (табл. 2.14).

Таблиця 2.14 – Визначення та аналіз типу фінансової стійкості ПАТ «Укрпошта» за 2022-2024 рр., тис. грн.

Показники	2022	2023	2024	Відхилення, (+,-)	
				2023 р. від 2022 р.	2024 р. від 2023 р.
1. Власні оборотні кошти	-3031822	-4200414	-5046558	-1168592	-846144
2. Довгострокові зобов'язання	1129326	1246310	1376002	+116984	+129692
3. Короткострокові кредити та позики	6869557	9633204	9952662	+2763647	+319458
4. Запаси	564624	455388	473800	-109236	+18412
5. Наявність власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань для формування запасів (п.1+п.2)	-1902496	-2954104	-3670556	-1051608	-716452
6. Загальна величина джерел формування запасів (п.1+п.2+п.3)	4967061	6679100	6282106	+1712039	-396994
7. Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів для формування запасів (п.1-п.4)	-3596446	-4655802	-5520358	-1059356	-864556
8. Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань для формування запасів (п.5-п.4)	-2467120	-3409492	-4144356	-942372	-734864
9. Надлишок (+), нестача (-) загальної величини джерел формування запасів (п.6-п.4)	4402437	6223712	5808306	+1821275	-415406
10. Тип фінансової стійкості	кризовий фінансовий стан	кризовий фінансовий стан	кризовий фінансовий стан	-	-
11. Коефіцієнт забезпеченості запасів відповідними джерелами формування (п.6:п.4)	8,80	14,67	13,26	+5,87	-1,41
12. Надлишок (+), нестача (-) відповідних джерел формування на 1 грн. запасів, грн. (п.9:п.4)	7,79	13,67	12,26	5,88	-1,41

За результатами проведених розрахунків (табл. 2.14) із визначення типу фінансової стійкості, незважаючи на зростання у 2024 р. порівняно з 2023 р. вартості запасів на 18412 тис. грн., підприємство не забезпечило приріст величини власних оборотних коштів і цей показник має від'ємне значення – 3670556 тис. грн. за 2024 р. У підсумку, нестача власних оборотних коштів для формування запасів у 2024 р. становить 3670556 тис. грн, що на 716452 тис. грн. менше, ніж у попередньому році. За розрахованими даними, тип фінансової стійкості підприємства можна віднести до кризового фінансового стану, оскільки запаси не покриваються джерелами їх формування. Збільшення коефіцієнта забезпеченості запасів відповідними джерелами формування з 8,80 у 2022 р. до 13,26 у 2024 р., а також збільшення надлишку відповідних джерел формування на 1 грн. запасів з 7,79 грн. у 2022 р. до 12,26 грн. у 2024 р. не можна віднести до позитивної динаміки, оскільки ці показники мають тенденцію до зниження.

На рис. 2.8 наочно зображено динаміку показників фінансової стійкості ПАТ «Укрпошта» (рис. 2.8).

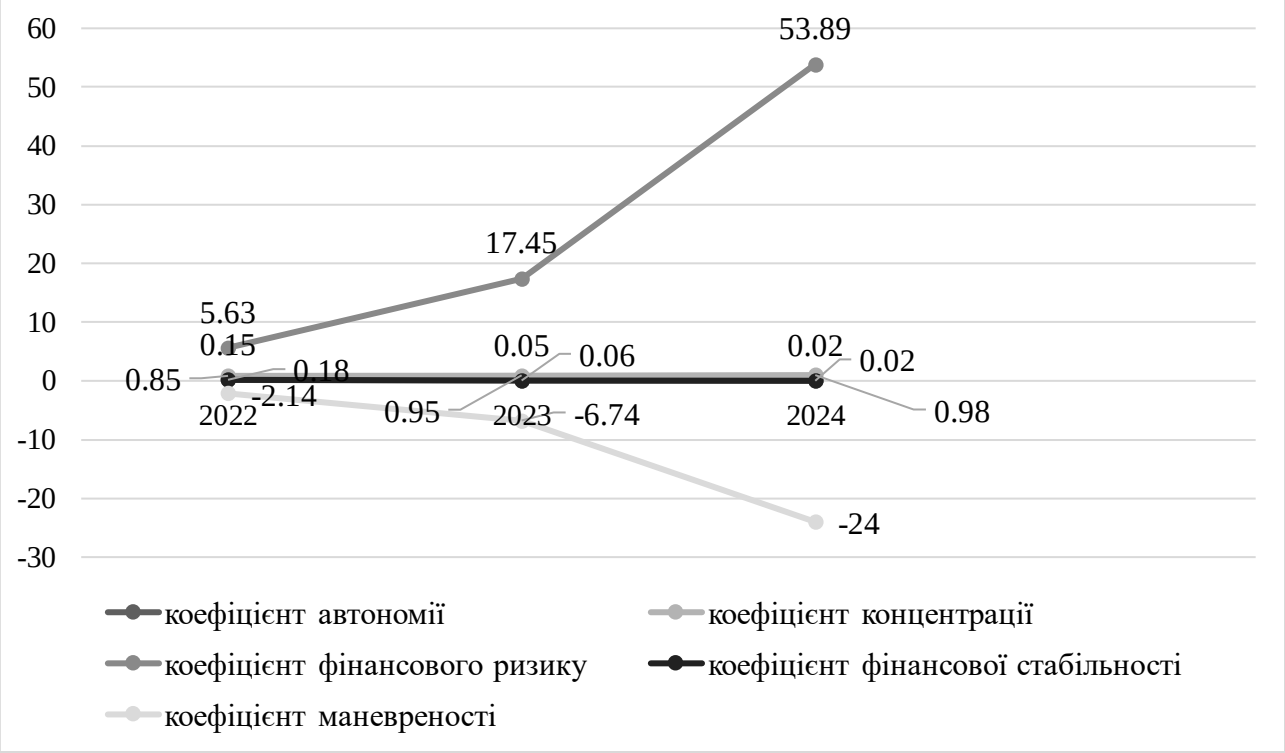

Рисунок 2.8 – Динаміка показників фінансової стійкості ПАТ «Укрпошта»

Ділова активність підприємства – це багатогранне поняття, яке характеризує інтенсивність та ефективність його діяльності в усіх ключових напрямах. Вона відображає, наскільки активно підприємство використовує свої ресурси для досягнення поставлених цілей, отримання прибутку та забезпечення сталого розвитку. До показників ділової активності належать різні коефіцієнти оборотності та показники тривалості обороту в днях (табл. 2.15).

Таблиця 2.15 – Показники ділової активності АТ «Укрпошта» за 2022-2024 рр.

Показники	Алгоритм розрахунку	2022	2023	2024	Відхилення, (+,-)	
					2023 р. від 2022	2024 р. від 2023
1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт оборотності активів	Чистий дохід від реалізації продукції / Активи	1,09	1,07	1,12	-0,02	+0,05
Тривалість одного обороту активів, днів	360 / Коефіцієнт оборотності активів	328	357	320	+29	-37
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	Чистий дохід від реалізації продукції / Оборотні активи	2,11	1,75	2,08	-0,36	+0,33
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	360 / Коефіцієнт оборотності оборотних активів	170	206	173	+36	-33
Коефіцієнт оборотності запасів	Собівартість реалізованої продукції / Запаси	17,58	23,40	24,36	+5,82	+0,96
Тривалість одного обороту запасів, днів	360 / Коефіцієнт оборотності запасів	20	15	14	-5	-1
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Чистий дохід від реалізації продукції / Власний капітал	7,27	18,58	61,73	+11,31	+43,15

Продовження таблиці 2.15

1	2	3	4	5	6	7
Тривалість одного обороту власного капіталу, днів	360 / Коефіцієнт оборотності власного капіталу	50	19	6	-31	-13
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Чистий дохід від реалізації продукції / Дебіторська заборгованість	19,03	13,57	14,15	-5,46	+0,58
Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості, днів	360 / Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	19	27	25	+8	-2
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Собівартість реалізованої продукції / Кредиторська заборгованість	2,64	2,38	2,18	-0,26	-0,20
Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості, днів	360 / Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	136	152	165	+16	+13

Аналізуючи показники, наведені в табл. 2.15, можна стверджувати наступне. Оборотність активів невисока, що обумовлено специфікою діяльності підприємства, порівняно з минулими роками спостерігається її уповільнення. Відповідно відбувається збільшення тривалості обороту активів. Оборотність всіх активів головним чином залежить від оборотності оборотних активів. Оборотність останніх сповільнилась, що характеризується негативно.

Сповільнення оборотності власного капіталу негативно відображається на динаміці його рентабельності. Відповідно відбулось зниження тривалості обороту власного капіталу на 31 день у порівнянні 2023 р. з 2022 р. і на 13 днів у порівнянні 2024 р. з 2023 р. Тривалість обороту запасів також знизилась, але не суттєво – на 5 днів у 2023 р. порівняно з 2022 р. і зменшилась на 1 день у 2024 р. порівняно з 2023 р. На рис. 2.9 зображено динаміку показників ділової активності підприємства.

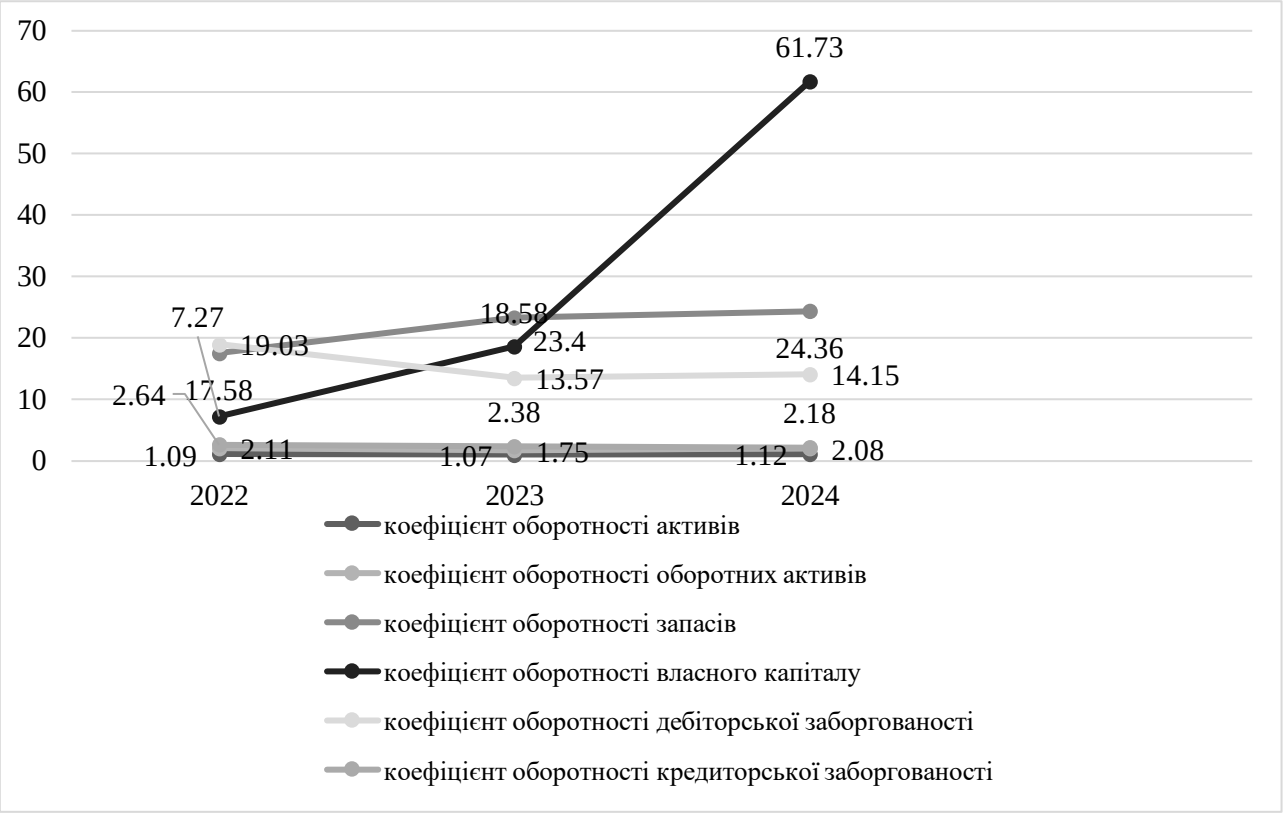

Рисунок 2.9 – Динаміка показників ділової активності АТ «Укрпошта»

Значення коефіцієнтів оборотності дебіторської заборгованості свідчить про те, що дебітори в середньому 14-15 разів на рік повертають свої борги. Що стосується оборотності кредиторської заборгованості, то термін її погашення дещо більшився і становить у 2023 р. – 152 дня, що на 16 днів більше, ніж у 2022 р., у 2024 р. становить 165 днів, що на 13 днів більше попереднього року.

Аналіз показників оборотності свідчить про те, що рівень ділової активності підприємства має тенденцію до зниження протягом всього періоду дослідження.

Оборотність активів підприємства залежить від оборотності оборотних активів. Прискорення оборотності оборотних активів зменшує потребу в них, дозволяє підприємству вивільняти частину запасів і використовувати їх для додаткового випуску продукції. В результаті прискорення обороту вивільняються речові елементи оборотних засобів, менше потрібно запасів сировини, матеріалів, палива, відповідно, вивільняються і грошові кошти [48].

2.3 Аналіз прибутковості та рентабельності АТ «Укрпошта»

Основним критерієм успішної роботи підприємства є його прибутковість. Підприємство зобов'язано одержувати такі доходи, які не тільки покривають витрати, але й у достатній мірі їх перевищують (табл. 2.16).

Таблиця 2.16 – Аналіз складу та динаміки доходів АТ «Укрпошта» за 2022-2024 рр., тис. грн

Вид доходів	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення (+,-)	
				2023 р. від 2022 р.	2024 р. від 2023 р.
Доходи від основної операційної діяльності (реалізації продукції, товарів, робіт, послуг)	10323419	11581111	12978008	+1257692	+1396897
Доходи від іншої операційної діяльності (інші операційні доходи)	179762	305082	394248	+125320	+89166
Доходи від фінансової діяльності (дохід від участі в капіталі, інші фінансові доходи)	140419	127299	123408	-13120	-3891
Доходи від інвестиційної діяльності (інші доходи)	126412	99216	82294	-27196	-16922
Всього доходів	10770012	12112708	13577958	+1342696	+1465250

За даними табл. 2.16 підприємство АТ «Укрпошта» формує доходи в процесі всіх видів діяльності. Так, у 2023 р. доходи від основної операційної діяльності склали 11581111 тис. грн., що на 1257692 тис. грн. більше 2022 р., у 2024 р. – 12978008 тис. грн, що на 1396897 тис. грн. більше 2023 р.

Доходи від іншої операційної діяльності (доходи від оприбуткування запасів, від реалізації надлишкових запасів, пені та штрафи отримані, повернення надмірно сплаченого ввізного мита, доходи від операційних курсових різниць та інше) також мають тенденцію до збільшення (від 179762 тис. грн. у 2022 р. до 394248 тис. грн. у 2024 р.).

У 2023 р. доходи від фінансової діяльності склали 127299 тис. грн., що на 13120 тис. грн. менше 2022 р., у 2024 р. – 123408 тис. грн, що на 3891 тис. грн. менше показника 2023 р.

За результатами від інвестиційної діяльності підприємство має доходи за весь період, що аналізується. У 2023 р. цей показник становив 99216 тис. грн, що на 27196 тис. грн. менше 2022 р., у 2024 р. – 82294 тис. грн, що на 16922 тис. грн. менше 2023 р.

Більш наочно дану тенденцію ілюструє рис. 2.10.

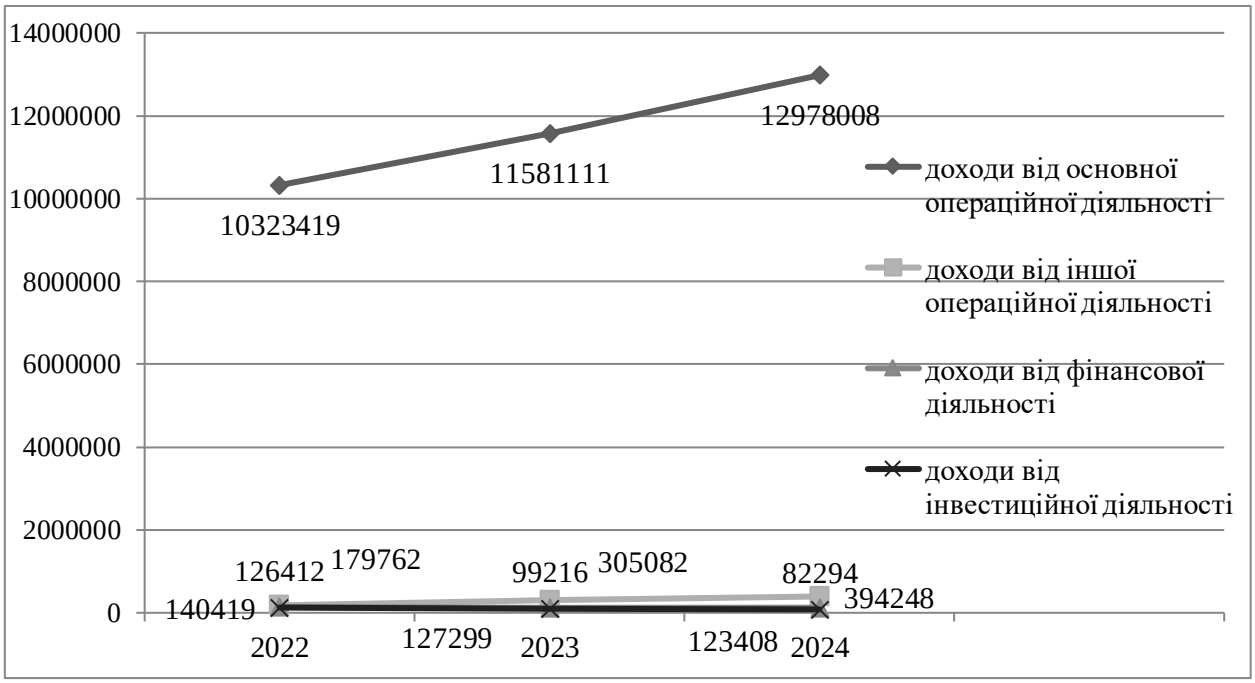

Рисунок 2.10 – Динаміка доходів АТ «Укрпошта» за 2022-2024 рр., тис. грн.

У процесі своєї господарської діяльності підприємство, незалежно від форми власності (державна, приватна чи змішана), постійно здійснює різноманітні витрати.

Ці витрати необхідні для забезпечення нормального функціонування підприємства, як у рамках звичайного відтворення засобів виробництва (тобто підтримання їх у робочому стані), так і в процесі їх розширеного відтворення (модернізації, оновлення або збільшення виробничих потужностей). Крім того, витрати пов’язані з організацією та здійсненням основної діяльності

підприємства: виробництвом продукції, наданням послуг або виконанням робіт. Також важливою статтею витрат є забезпечення соціального розвитку трудового колективу, що включає фінансування соціальних програм, покращення умов праці, медичного обслуговування тощо [44-46] (табл. 2.17).

Таблиця 2.17 – Аналіз складу та структури витрат АТ «Укрпошта» за 2022-2024 рр.

Елементи витрат	2022		2023		2024		Темп приросту (зниження), %	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	2023 р. до 2022 р.	2024 р. до 2023 р.
Собівартість реалізованої продукції	9926858	80,68	10656528	81,50	11539535	82,02	+7,35	+8,29
Адміністративні витрати	1148387	9,33	1429681	10,93	1630437	11,59	+24,49	+14,04
Витрати на збут	207900	1,69	281252	2,15	287424	2,04	+35,28	+2,19
Інші операційні витрати	411903	3,35	379726	2,90	317704	2,26	-7,81	-16,33
Фінансові витрати	115054	0,94	177920	1,36	206993	1,47	+54,64	+16,34
Інші витрати	493072	4,01	151881	1,16	87920	0,62	-69,20	-42,11
Всього	12303174	100,00	13076988	100,00	14070013	100,00	+6,29	+7,59

За даними табл. 2.17, динаміка витрат підприємства в цілому характеризується тенденцією до зростання. Загальна величина витрат підприємства у 2022 р. склала 12303174 тис. грн, у 2023 р. – 13076988 тис. грн, що на 6,29% більше 2022 р., у 2024 р. – 14070013 тис. грн, що на 7,59% більше 2023 р.

Собівартість реалізованої продукції має тенденцію до зростання. Її величина у 2023 р. становила 10656528 тис. грн., що на 7,35% більше 2022р. у 2024 р. – 11539535 тис. грн., що на 8,29% більше 2023 р.

Адміністративні витрати у 2023 р. становили 1429681 тис. грн., що на 24,49% більше 2022 р., у 2024 р. – 1630437 тис. грн., що на 14,04% більше 2023 р. Витрати на збут зросли з 207900 тис. грн. у 2022 р. до 287424 тис. грн. у 2024 р.

Більш наочно дану тенденцію ілюструє рис. 2.11.

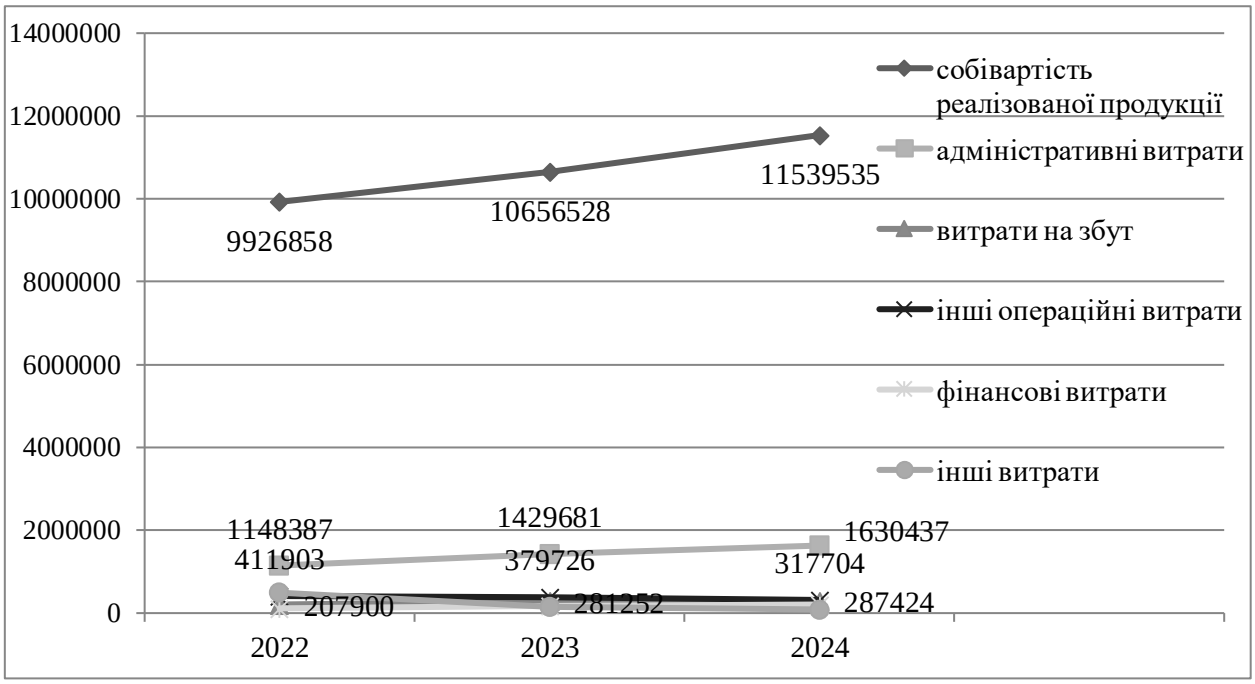

Рисунок 2.11 – Динаміка витрат АТ «Укрпошта» за 2022-2024 рр., тис. грн.

У структурі витрат підприємства АТ «Укрпошта» переважає собівартість реалізованої продукції, питома вага якої у 2022 р. складає 80,68%, у 2023 р. – 81,50%, у 2024 р. – 82,02%. Далі, за питомою вагою у структурі, – адміністративні витрати, питома вага яких складає у 2022 р. – 9,33%, у 2023 р. – 10,93%, у 2024 р. – 11,59% та інші операційні витрати – 3,35%, 2,90%, 2,26% відповідно по роках.

Найменшу питому вагу у структурі витрат підприємства займають фінансові витрати – 0,94%, 1,36%, 1,47% по роках відповідно та інші витрати, питома вага яких у 2022 р. – 4,01%, у 2023 р. – 1,16%, у 2024 р. – 0,62%.

У 2024 р. суттєво не змінилась структура витрат: дещо збільшилась питома вага собівартості реалізованої продукції, питома вага інших витрат зменшилась вчетверо.

У 2024 р. порівняно з попередніми роками збільшилась величина майже всіх видів витрат, а загальна сума витрат у 2023 р. становить 106,29% від 2022 р., у 2024 р. – 107,59% від 2023 р.

Дану тенденцію більш наочно ілюструє рис. 2.12.

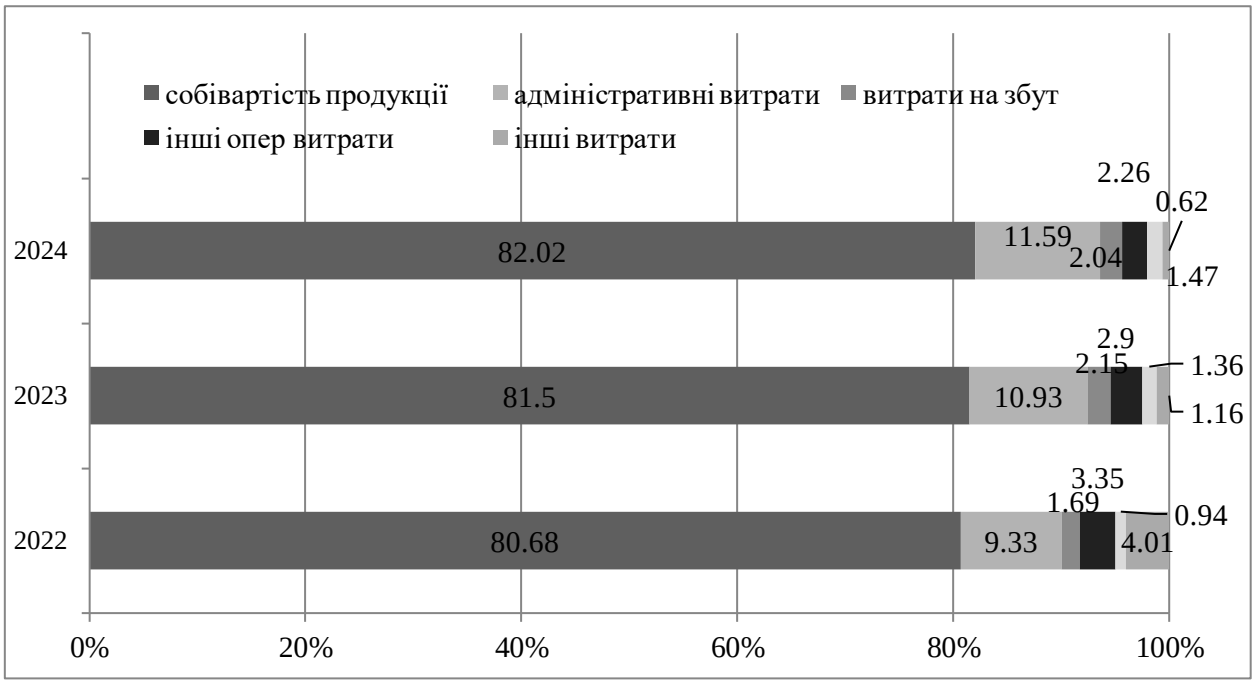

Рисунок 2.12 – Структура витрат АТ «Укрпошта» за 2022-2024 рр., %

Операційні витрати становлять ключову частину загальних витрат підприємства, оскільки безпосередньо пов’язані з основною господарською діяльністю, тобто з виробництвом і реалізацією продукції, наданням послуг або виконанням робіт. Саме ці витрати визначають реальні витрати підприємства на здійснення повсякденних операцій, і тому мають вирішальне значення для оцінки його ефективності та фінансового стану [47-49].

До прямих матеріальних витрат належать витрати на сировину, основні та допоміжні матеріали, куплені напівфабрикати й комплектуючі, які безпосередньо використовуються у виробництві конкретної продукції.

Прямі витрати на оплату праці — це заробітна плата та інші виплати працівникам, які беруть участь у виготовленні продукції, виконанні робіт або наданні послуг. Інші прямі витрати включають усі ті виробничі витрати, які не належать до матеріальних витрат або оплати праці, але при цьому можуть бути безпосередньо пов’язані з конкретним об’єктом витрат — тобто з певним видом продукції, робіт або послуг. Їх характер дозволяє чітко визначити, на що саме були витрачені ресурси, і віднести ці витрати до собівартості відповідного об’єкта (табл. 2.18).

Таблиця 2.18 – Аналіз складу, структури та динаміки операційних витрат за елементами АТ «Укрпошта» за 2022-2024 рр.

Елементи витрат	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Темпприросту (зниження), %	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	2023 до 2022	2024 до 2023
Матеріальні витрати	942235	8,06	1122506	8,81	1160503	8,42	+19,13	+3,39
Витрати на оплату праці	5469472	46,76	5974643	46,87	6377063	46,30	+9,24	+6,74
Відрахування на соціальні заходи	1275354	10,91	1300245	10,20	1363670	9,90	+1,95	+4,88
Амортизація	582986	4,98	718363	5,64	874968	6,35	+23,22	+21,80
Інші операційні витрати	3074363	26,29	3298839	25,88	3734454	27,11	+7,30	+13,21
Собівартість реалізованих товарів	350638	3,00	332591	2,60	264442	1,92	-5,15	-20,49
Всього	11695048	100,00	12747187	100,00	13775100	100,00	+8,99	+8,06

Дані табл. 2.18 свідчать, що динаміка операційних витрат АТ «Укрпошта» має тенденцію до збільшення. Так, у 2022 р. величина операційних витрат підприємства становила 11695048 тис. грн, у 2023 р. – 12747187 тис. грн., що на 8,99% вище 2022 р., у 2024 р. – 13775100 тис. грн., що на 8,06% вище 2023 р. Дану тенденцію більш наочно демонструє рис. 2.13.

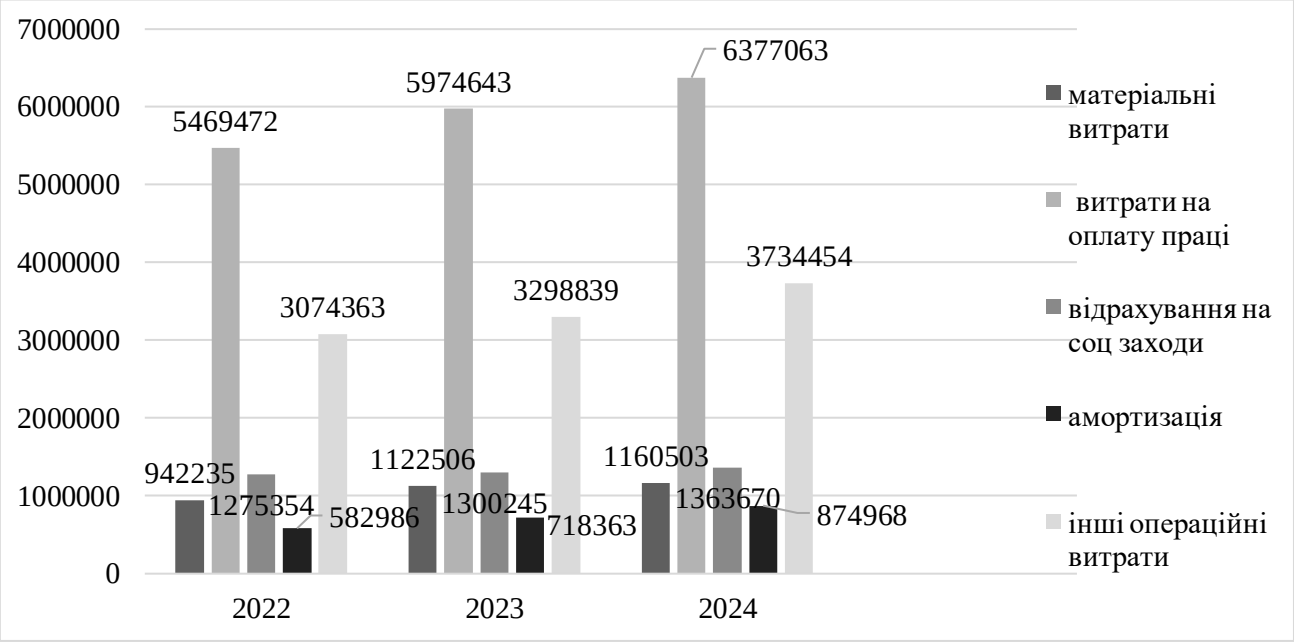

Рисунок 2.13 – Динаміка операційних витрат АТ «Укрпошта» за 2022-2024 рр.

У структурі операційних витрат АТ «Укрпошта» найбільшу питому вагу займають витрати на оплату праці – 46,76%, 46,87%, 46,30% за період дослідження відповідно по роках, далі інші операційні витрати – 26,29%, 25,88%, 27,11% відповідно. Найменшу питому вагу займає собівартість реалізованих товарів – 3,00%, 2,60%, 1,92% за роками. За деякими елементами витрат спостерігається тенденція до зниження. Так, темп зниження собівартості реалізованих товарів у 2023 р. порівняно з 2022 р. становив 5,15%, у 2024 р. – 20,49% по відношенню до 2023 р.; загальна величина витрат зросла у 2023 р. порівняно з 2022 р. на 8,99%, у 2024 р. по відношенню до 2023 р. на 8,06%.

Отже, аналіз операційних витрат підприємства за 2022-2024 рр. свідчить, що суттєвих змін у структурі операційних витрат не відбулось (рис. 2.14).

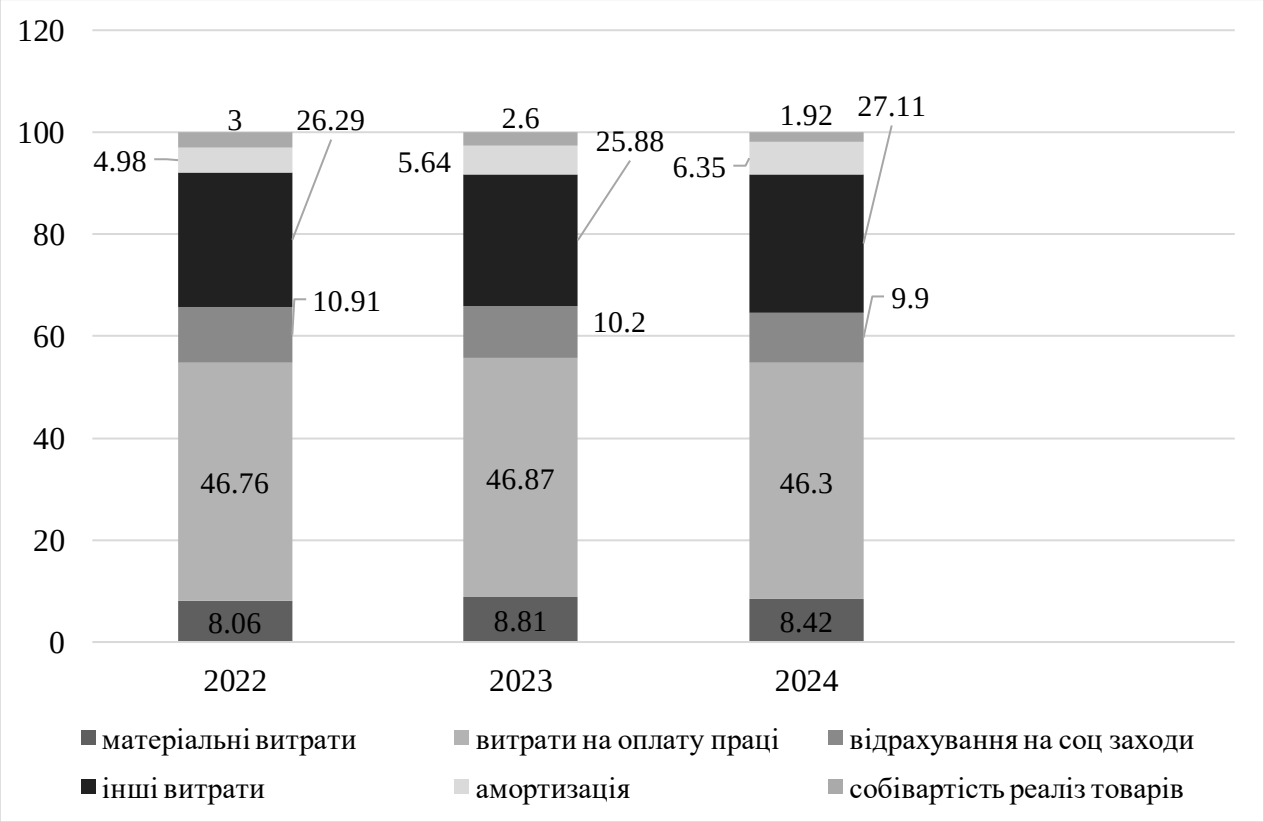

Рисунок 2.14 – Структура операційних витрат АТ «Укрпошта» у 2022-2024 р.,%

Ділова активність підприємства при формуванні витрат визначається їх рівнем на створення 1 грн. чистого доходу який характеризує окупність використаних ресурсів. Розраховують його за відношенням загальної суми

операційних витрат на створення, управління і збут об'єктів діяльності підприємства до їх вартості в діючих цінах реалізації (табл. 2.19).

Таблиця 2.19 – Рівень операційних витрат на створення 1 грн. чистого доходу за обсягами товарних об'єктів діяльності АТ «Укрпошта» за 2022-2024 рр., грн.

Елементи витрат	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення (+,-)	
	грн.	%	грн.	%	грн.	%	2023 р. від 2022 р.	2024 р. від 2023 р.
Матеріальні витрати	0,09	7,96	0,10	9,09	0,09	8,41	+0,01	-0,01
Витрати на оплату праці	0,53	46,90	0,52	47,27	0,49	45,80	-0,01	-0,03
Відрахування на соціальні заходи	0,12	10,62	0,11	10,00	0,11	10,28	-0,01	0,00
Амортизація	0,06	5,31	0,06	5,45	0,07	6,54	0,00	+0,01
Інші операційні витрати	0,30	26,55	0,28	25,45	0,29	27,10	-0,02	+0,01
Собівартість реалізованих товарів	0,03	2,66	0,03	2,74	0,02	1,87	0,00	-0,01
Всього	1,13	100,00	1,10	100,00	1,07	100,00	-0,03	-0,03

Із табл. 2.19 видно, що підприємство АТ «Укрпошта» має позитивну тенденцію до зменшення витратомісткості чистого доходу. Рівень операційних витрат на створення 1 грн. чистого доходу становить у 2022 р. 1,13 грн.; у 2023 р. – 1,10 грн.; у 2024 р. – 1,07 грн.

У розрахунку на 1 грн. чистого доходу, у 2024 р. порівняно з попереднім роком, матеріальні витрати зменшились на 0,01 грн., витрати на оплату праці – на 0,03 грн.

Дещо змінилася структура витрат: несуттєво зросла частка матеріальних витрат – з 7,96% у 2022 р. до 8,41% у 2024 р., а частка витрат на оплату праці зменшилась – з 46,90% у 2022 р. до 45,80% у 2024 р., частка витрат на амортизацію та інших операційних витрат суттєво не змінилась.

На рис. 2.15 наочно зображено зміни у структурі операційних витрат на створення 1 грн. чистого доходу за обсягами товарних об'єктів діяльності АТ

«Укрпошта».

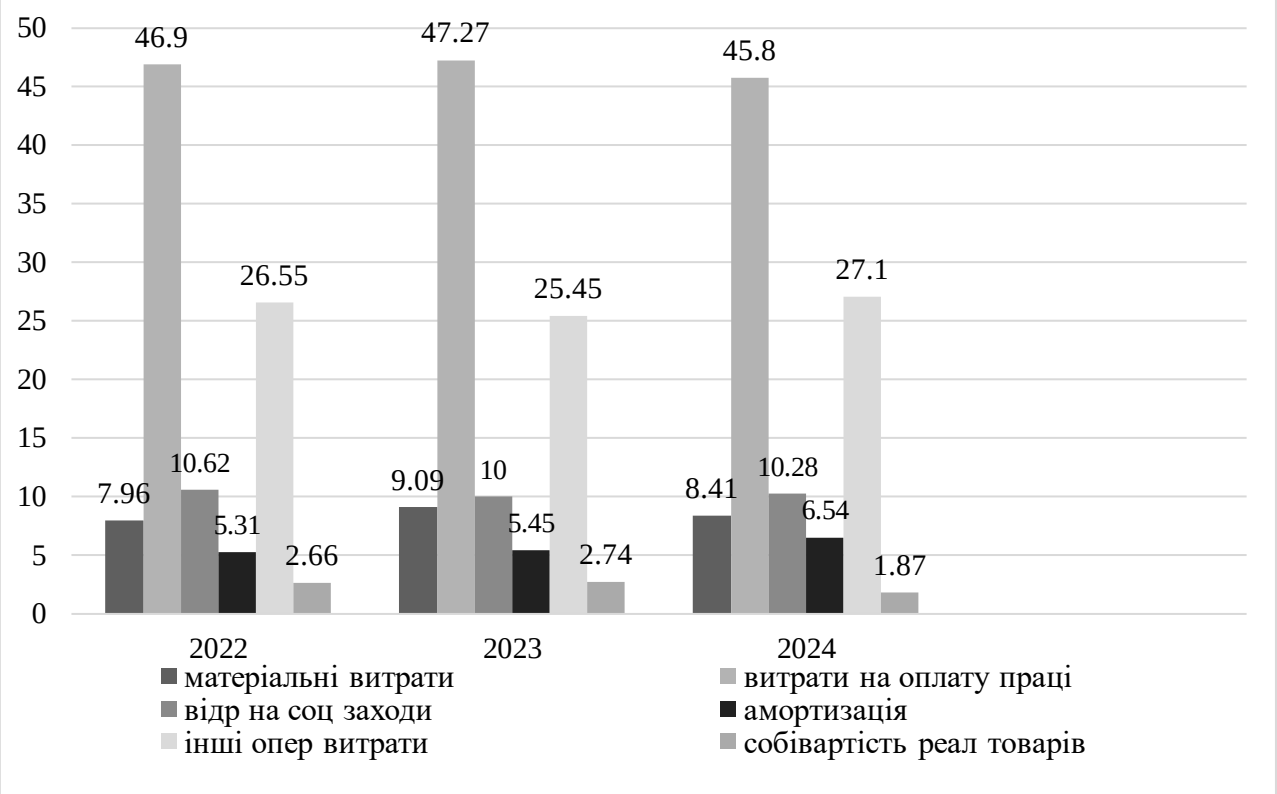

Рисунок 2.15 – Структура операційних витрат на створення 1 грн. чистого доходу за обсягами товарних об'єктів діяльності АТ «Укрпошта» за 2022-2024 рр., %

Для того, щоб оцінити, наскільки успішною є господарська діяльність підприємства, використовують показники рентабельності, які характеризують рівень прибутковості або дохідності у відношенні до використаних ресурсів, капіталу чи обсягів виробленої продукції. Рентабельність є комплексним, або інтегральним, показником, що дозволяє судити про загальну ефективність функціонування підприємства, орієнтованого на отримання прибутку, насамперед у короткостроковій перспективі [50].

Цей показник відіграє важливу роль у визначенні якості управлінських рішень, прийнятих у межах фінансової, операційної та інвестиційної діяльності підприємства. Іншими словами, рівень рентабельності може свідчити про те, наскільки вдало керівництво використовує наявні ресурси, організовує виробництво, управляє активами та інвестиціями [51,52]. У такому розумінні

рентабельність виступає реальним критерієм економічної ефективності лише за умов, коли підприємство дійсно орієнтоване на прибуткову діяльність. При цьому важливо враховувати, що існує кілька видів рентабельності – наприклад, рентабельність продукції, рентабельність активів, рентабельність власного капіталу тощо – і кожен з них відображає ефективність окремого напряму діяльності менеджменту (табл. 2.20 та рис. 2.16).

Таблиця 2.20 – Аналіз основних показників рентабельності АТ «Укрпошта» за 2022-2024 рр., %

Показники	Алгоритм	2022	2023	2024	Відхилення (+,-)	
					2023 від 2022	2024 від 2023
Рентабельність продукції	Валовий прибуток / Собівартість продукції	3,99	8,68	12,47	+4,69	+3,79
Рентабельність продажу	Чистий прибуток / Чистий дохід від реалізації	-12,19	-6,88	-3,18	+5,31	+3,70
Рентабельність активів підприємства	Чистий прибуток / Середньорічна вартість активів	-13,36	-6,92	-3,58	+6,44	+3,34
Рентабельність матеріальних активів	Чистий прибуток / Матеріальні активи	-27,93	-17,46	-8,50	+10,47	+8,96
Рентабельність фондів	Чистий прибуток / Основні засоби+виробничі запаси	-29,82	-18,21	-8,85	+11,61	+9,36
Рентабельність основних засобів	Чистий прибуток / Основні засоби	-32,50	-19,71	-9,56	+12,79	+10,15
Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток / Власний капітал	-88,61	-127,74	-196,54	-39,13	-68,80
Рентабельність операційної діяльності	Прибуток від операційної діяльності / Витрати операційної діяльності	-10,19	-6,75	-2,92	+3,44	+3,83
Рентабельність інвестиційної діяльності	Прибуток від інвестиційної діяльності / Витрати інвестиційної діяльності	-74,36	-34,68	-6,40	+39,68	+28,28
Рентабельність фінансової діяльності	Прибуток від фінансової діяльності / Витрати фінансової діяльності	22,05	-28,45	-40,38	-50,50	-11,93

Дані табл. 2.20 свідчать, що підприємство має збитковість за всіма основними показниками діяльності за результатами 2022-2024 рр., за виключенням показника рентабельності продукції, оскільки у підприємства показник чистого прибутку мав від'ємне значення. Слід відзначити, що показники збитковості підприємства у 2024 р. порівняно з 2022-2023 рр. мають тенденцію до збільшення. Можна стверджувати про наявність негативної тенденції економічного стану підприємства за 2022-2024 рр.

На рис. 2.16 зображено динаміку основних показників рентабельності підприємства.

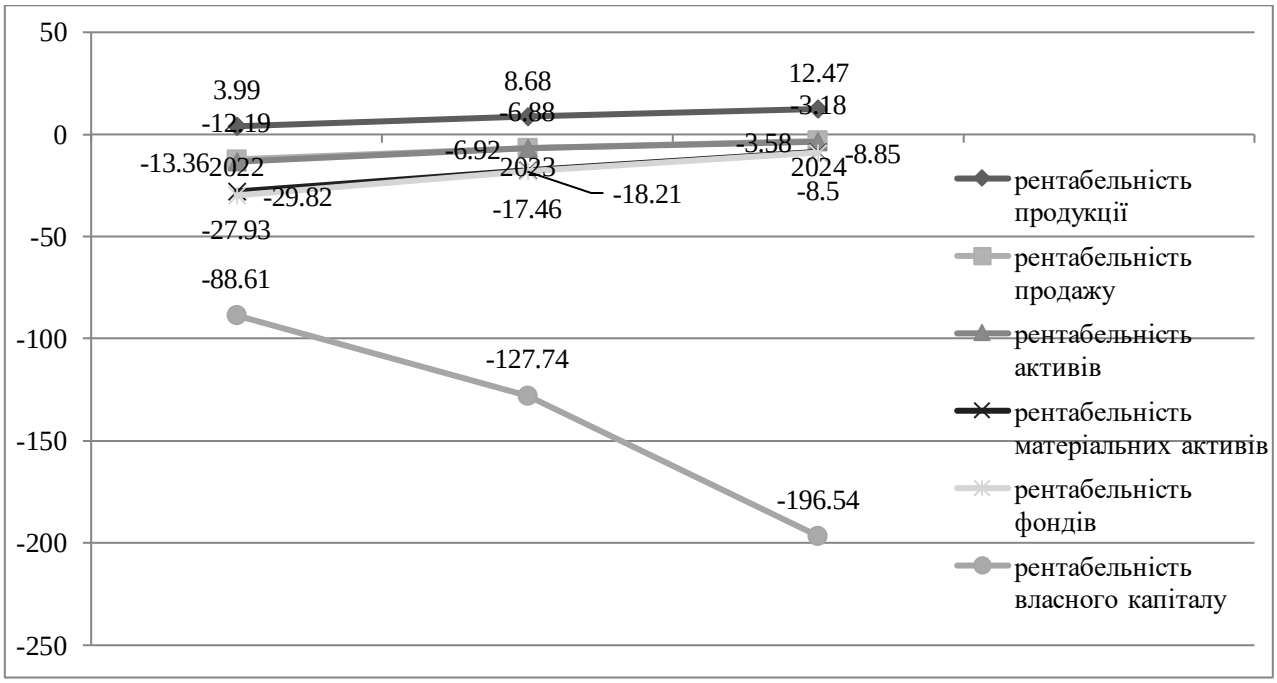

Рисунок 2.16 – Динаміка показників рентабельності АТ «Укрпошта» за 2022-2024 рр.,%

Дані рис. 2.16 ілюструють, що у 2024 р. відбулось зростання показника рентабельності продукції з 3,99% у 2022 р. до 12,47% у 2024 р. Також спостерігається зменшення інших представлених показників збитковості – продажу, активів, власного капіталу, фондів тощо. У 2024 р. ці показники демонструють стабільне зниження рівня збитковості порівняно з 2022 р., тому рівень 2024 р. свідчить про певне покращення ситуації на підприємстві.

Висновки до розділу 2

У даному розділі здійснено аналіз результатів господарської діяльності підприємства АТ «Укрпошта». У процесі аналізу фінансово-економічного стану підприємства було всебічно розглянуто основні аспекти його виробничо-господарської діяльності. Зокрема, здійснено оцінку динаміки ключових показників, що дозволяє простежити зміни в обсягах виробництва, доходах, витратах і прибутках підприємства протягом звітного періоду.

Проведено горизонтальний аналіз активів і джерел фінансування, що дало змогу визначити тенденції змін за окремими статтями балансу у часі, а також вертикальний аналіз, який показав структуру активів і пасивів та їхню частку у загальному обсязі. Це дозволило виявити, наскільки збалансованою є структура капіталу підприємства.

Аналіз проведений на основі фінансової звітності підприємства за 2022-2024 роки. У процесі аналізу показники порівнювалися з нормативними значеннями та значеннями попередніх років, за результатами якого визначалося наскільки ефективно підприємство здійснює господарську діяльність та використовує власні можливості.

Проведений аналіз результатів господарської діяльності підприємства дозволяє виділити наступне:

– позитивна тенденція зміни вартості оборотних активів з 4893242 тис. грн. у 2022 р. до 6618561 тис. грн. у 2023 р. та до 6226176 тис. грн. у 2024 р. та тенденція поступового збільшення вартості необоротних активів підприємства з 4451622 тис. грн. у 2022 р. до 4823853 тис. грн. у 2023 р. та до 5256793 тис. грн. у 2024 р. Загальна сума активів підприємства також має тенденцію до збільшення – з 9418683 тис. грн. у 2022 р. до 11538899 тис. грн. у 2024 р.;

– найбільшу питому вагу у структурі майна підприємства займають оборотні активи – 51,95% у 2022 р., 57,54% у 2023 р., 53,95% у 2024 р. Частка необоротних активів у майні підприємства дещо менше частки оборотних

активів (47,26%, 41,94% і 45,56% відповідно по роках), що обумовлено специфікою діяльності досліджуваного підприємства;

– серед складових необоротних активів найбільшу питому вагу займають основні засоби, їх частка у майні підприємства у 2022 р. становить 47,26% і 41,94% у 2023 р., що на 5,32 відсоткових пунктів менше ніж у 2023 р. Цей показник у 2024 р. має тенденцію до збільшення і становить 45,56%, що є позитивною тенденцією;

– у структурі майна за характером участі в господарському процесі та швидкістю обороту переважають оборотні активи (57,54% у 2024 р.), що пояснюється більшим темпом їх зростання порівняно з необоротними активами;

– за формою функціонування матеріальні активи зросли на 89963 тис. грн. у 2023 р. порівняно з 2022 р. і на 323701 тис. грн. у 2024 р. порівняно з 2023 р. Частка фінансових активів у 2024 р. становила 573,91% проти 48,54% у 2022 р. Відповідно, частка матеріальних активів зменшилась з 50,23% у 2022 р. до 44,58% у 2024 р.;

– за чутливістю до інфляційних процесів монетарні активи становили 5671621 тис. грн. у 2024 р., відповідно, немонетарні активи – 5867278 тис. грн. Підсумком досліджуваної динаміки стало збільшення частки монетарних активів з 45,23% у 2022 р. до 52,92% у 2023 р. та зменшення до 49,15% у 2024 р. Відповідно відбулись зміни частки немонетарних активів з 54,77% у 2022 р. до 47,08% у 2023 р. та 50,85% у 2024 р.;

– у структурі активів за ознакою рівня ліквідності у 2024 р. найбільшу питому вагу займають важколіквідні активи – 45,56%, найменшу – низьколіквідні – 4,11%. Отже, динаміка структури активів за рівнем ліквідності характеризується негативними змінами;

– у структурі пасивів за характером формування (власністю) частка власного капіталу у 2024 р. зменшилась до 1,82%, порівняно з 2022 р. – 15,07%. Частка позикового капіталу відповідно збільшилась з 84,93% у 2022 р. до 98,18% у 2024 р.;

– за рівнем відповідальності власного капіталу частка статутного і пайового капіталу дещо зросла – 89,07% у 2022 р. до 100% у 2024 р.;

– за тривалістю використання постійний капітал зменшився з 2549126 тис. грн. у 2022 р. до 1586237 тис. грн. у 2024 р. У структурі частка постійного капіталу також знизилась з 27,06% у 2022 р. до 13,75% у 2024 р., частка змінного капіталу відповідно збільшилась з 72,94% до 86,25%;

– за періодом погашення поточні зобов'язання збільшились з 6869557 тис. грн. у 2022 р. до 9952662 тис. грн. у 2024 р. Відтак, частка поточних зобов'язань у зобов'язаннях дещо збільшилась з 85,88% у 2022 р. до 87,85% у 2024 р., частка довгострокових зобов'язань відповідно зменшилась;

– у структурі зобов'язань, за ознакою терміновості сплати, частка найбільш термінових зобов'язань дещо зросла з 80,44% у 2022 р. до 84,08% у 2023 р. і зменшилась до 82,61% у 2024 р. Частка довгострокових зобов'язань зменшилась з 14,12% до 11,46% відповідно у 2022 р. порівняно з 2023 р., але зросла до 12,15% у 2024 р. Зміни у структурі зобов'язань за терміновістю сплати пояснюються тим, що у 2024 р. порівняно з попередніми роками найбільш термінові зобов'язання збільшились до 9358789 тис. грн., короткострокові зобов'язання дещо збільшились – з 434964 тис. грн. до 593873 тис. грн. В цілому, можна стверджувати, що на АТ «Укрпошта» за період, що досліджувався, відбулись суттєві структурні зрушення;

– дані фінансової звітності свідчать про поступове збільшення показників чистого доходу від реалізації продукції – на 12% та собівартості реалізованої продукції; собівартість продукції змінилась синхронно змінам попереднього показника – на 7,35% та 8,29%. Показники валового прибутку також зросли у 2023 р. порівняно з 2022 р. і становили 133,15%; у 2024 р. порівняно з 2023 р. відбулось збільшення на 55,58%;

– інші операційні доходи зросли у 2023 р. порівняно з 2022 рр. і становили 69,71%; у 2024 р. порівняно з 2023 р. відбулось збільшення цього показника на 29,23%;

– адміністративні витрати також зросли (на 24,49%), витрати на збут – на

35,28%, а інші операційні витрати зменшились на 7,81% у 2023 р. порівняно з 2022 р., але зросли адміністративні витрати у 2024 р. порівняно з 2023 р. на 14,04%, по іншим показникам відбулось суттєве зростання відповідно. Як наслідок, фінансовий результат від операційної діяльності підприємства за весь період дослідження – збиток, який у 2022 р. склав 1191867 тис. грн., у 2023 р. – 860994 тис. грн., у 2024 р. – 402844 тис. грн.;

– показник фінансових витрат у 2024 р. порівняно з 2022-2023 рр. дещо збільшився і становить у 2022 р. – 115054 тис. грн., у 2023 р. – 177920 тис. грн., у 2024 р. – 206993 тис. грн.;

– фінансовим результатом діяльності підприємства до оподаткування є збиток у 2022 р. у розмірі 1533162 тис. грн, проте у 2023-2024 рр. підприємство отримало збиток, який має тенденцію до зменшення – у розмірі 964280 тис. грн та 492055 тис. грн відповідно;

– внаслідок значного зростання витрат, загальним результатом діяльності підприємства за 2022-2024 рр. є збиток у розмірі 1258089 тис. грн.; 796361 тис. грн.; 413204 тис. грн. відповідно. Це відбулось внаслідок значного перевищення витрат над доходами підприємства. Слід зазначити, що у 2023-2024 рр. відбулось зменшення цього показника;

– результати виконаних розрахунків свідчать про низький рівень фінансової стійкості ПАТ «Укрпошта» за показниками структури джерел формування капіталу. Так, значення коефіцієнта автономії свідчить про те, що у 2024 р. частка власного капіталу у валюті балансу становить 2%. Це на 0,03 відсоткових пункта менше ніж у 2023 р. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу значно перевищує нормативне значення – 0,85 у 2022 р., 0,95 у 2023 р., 0,98 – у 2024 р. Отримані значення показників автономії і концентрації залученого капіталу свідчать про те, що дане підприємство має високу залежність від зовнішніх джерел фінансування, тобто не має можливості працювати на власному капіталі, а здійснює залучення позикового капіталу;

– коефіцієнт фінансового ризику означає, скільки позикових коштів припадає на одну гривню власних коштів, вкладених в активи підприємства. У

2022 р. на одну гривню власних коштів припадало 5,63 грн. позикових, у 2023 р. – 17,45 грн., у 2024 р. – 53,89 грн. Збільшення цього показника в динаміці свідчить про певне збільшення залежності підприємства від інвесторів і кредиторів, проте перевищення фактичного значення в декілька разів нормативного має викликати сумніви щодо фінансової стійкості підприємства;

– коефіцієнт фінансової стабільності значно менший нормативного значення і свідчить про труднощі підприємства;

– збільшення коефіцієнта довгострокового залучення позикових коштів із 0,44 у 2022 р. до 0,87 у 2024 р. показує збільшення залежності підприємства від довгострокових зовнішніх джерел фінансування. Значення коефіцієнтів довгострокових і поточних зобов'язань характеризують структуру позикового капіталу, в якій частка довгострокових зобов'язань незначно зменшилась з 0,14 у 2022 р. до 0,12 у 2024 р., а поточних зобов'язань відповідно збільшилась з 0,86 до 0,88, що в цілому негативно впливає на оцінювання фінансової стійкості підприємства;

– коефіцієнт маневреності власного капіталу має від'ємне значення на протязі досліджуваного періоду, і має тенденцію до значного збільшення, не відповідає нормативному значенню. Ступінь мобільності власного капіталу вкрай низька, тобто, підприємство не має можливості для фінансування виробничої та інших видів діяльності;

– коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами та коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами мають від'ємне значення і свідчать про неможливість покриття оборотних активів власними джерелами. Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів свідчить, що нестача грошових коштів серед власних оборотних активів у 2022 р. становить 103%, у 2023 р. – 125%, у 2024 р. – 90%. Отже, підприємство має недостатній рівень фінансової стійкості щодо забезпеченості високоліквідними оборотними активами;

– коефіцієнт майна виробничого призначення знизився з 0,45 до 0,40, тому з погляду забезпеченості активами основної виробничо-господарської

діяльності, підприємство має критично низьку фінансову стабільність. Коефіцієнт реальної вартості основних засобів зменшився з 0,41 у 2022 р. до 0,37 у 2024 р., що свідчить про негативну динаміку зменшення частки основних засобів у валюті балансу;

– незважаючи на збільшення коефіцієнта нагромадження амортизації з 0,43 до 0,48, рівень зношеності основних засобів і нематеріальних активів залишається значним, спостерігається певне погіршення функціонального стану необоротних активів підприємства;

– за динамікою коефіцієнта співвідношення оборотних і необоротних активів, підприємство дещо підвищило рівень забезпеченості необоротних засобів оборотними коштами. Якщо у 2022 р. на 1 грн. необоротних активів припадало 1,09 грн. оборотних, то у 2024 р. – 1,18 грн.;

Отже, за переважною більшістю відносних показників фінансової стійкості, підприємство ПАТ «Укрпошта» є фінансово нестійким із негативною динамікою.

3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АТ «УКРПОШТА»

3.1 Удосконалення фінансово-економічної безпеки АТ «Укрпошта» на основі управління бізнес-процесами

Під час встановлення оптимального рівня фінансово-економічної безпеки будь-якого суб'єкта господарювання необхідно враховувати його потенціал, можливості та здатність протистояти загрозам і ризикам, що виникають у процесі досягнення стратегічних цілей. Саме з цією метою слід формувати оптимальну та комплексну систему фінансово-економічної безпеки підприємства, яка здатна адаптуватися до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

Непередбачуваність змін у цих середовищах обумовлює необхідність врахування низки специфічних факторів, що визначають безпеку вітчизняних підприємств. Серед них: пріоритети розвитку національної економіки, залежність економіки України від кон'юнктури зовнішніх ринків; низька адаптивність підприємств до нестабільних умов функціонування та вимог ринку; обмежена конкурентоспроможність та невідповідність виробничих потужностей потребам внутрішнього ринку; недосконалість законодавчої бази та часті зміни соціально-політичних орієнтирів [53,54].

Для досягнення довгострокових конкурентних переваг та підвищення ефективності діяльності підприємства керівництво повинно приділяти особливу увагу оптимізації бізнес-процесів, забезпечуючи їхню відповідність загальній стратегії розвитку. При цьому необхідно враховувати вимоги зовнішніх і внутрішніх споживачів, вплив змін у середовищі діяльності та інші зовнішні чинники.

Досягнення високих економічних результатів можливе лише за умови постійного вдосконалення всіх бізнес-процесів підприємства, а за потреби —

їхньої радикальної трансформації чи заміни. Як правило, будь-які зміни на підприємстві зумовлені неефективністю існуючих бізнес-процесів, що в результаті призводить до зниження продуктивності, зростання конкуренції, невідповідності системи управління та погіршення фінансового стану підприємства [55].

Оскільки рівень фінансово-економічної безпеки підприємства розглядається через призму управління бізнес-процесами, постає необхідність постійного удосконалення цих процесів та покращення ключових показників діяльності підприємства. До таких показників належать: підвищення якості продукції та послуг, скорочення витрат, зростання інвестиційної привабливості, зменшення часу впровадження інновацій, розширення ринків збуту та оптимізація системи управління.

Основними завданнями фінансово-економічної безпеки підприємства на основі управління бізнес-процесами є випереджальний характер діяльності, що передбачає:

– попередження кризових ситуацій та зниження ризиків фінансових втрат;

– забезпечення стабільності функціонування бізнесу у мінливому середовищі;

– підтримку фінансової стійкості підприємства;

– збільшення активів та оптимізацію їх використання.

Для досягнення високого рівня фінансово-економічної безпеки на основі управління бізнес-процесами доцільно застосовувати блокову схему регулювання бізнес-процесів, яка включає:

– управління витратами;

– бюджетування та планування фінансових потоків;

– керування рухом грошових коштів;

– моніторинг і діагностику стану бізнесу;

– забезпечення безпеки підприємства;

– управління оборотними активами та інші важливі компоненти.

Для визначення та систематизації загроз фінансово-економічній безпеці підприємства в контексті управління бізнес-процесами важливо узагальнити та структурувати основні процеси ведення діяльності. В останні роки особливо ефективним у практиці стратегічного планування та проєктування діяльності підприємств є архітектурний підхід, що дозволяє комплексно описувати і синхронізувати всі бізнес-процеси та функціональні потреби організації. Фактичним стандартом у сфері архітектури підприємства вважають модель Майєра Н., яка передбачає використання сукупності таблиць для опису складних корпоративних і виробничих систем будь-якого типу. Концепція архітектури підприємства дозволяє поєднувати функціональні та бізнес-потреби організації з можливостями систем безпеки, що особливо актуально у умовах зростаючої складності бізнес-процесів [56].

У системі управління фінансово-економічною безпекою підприємства ключовим елементом є чіткий розподіл функцій між структурними підрозділами, відповідно до бізнес-процесів, які вони забезпечують. Такий підхід дозволяє не лише підвищити ефективність управління ресурсами, але й своєчасно ідентифікувати потенційні ризики та загрози, забезпечуючи комплексний контроль над фінансово-економічним станом підприємства.

Запропоновано раціональний розподіл функцій щодо забезпечення фінансово-економічної безпеки бізнес-процесів досліджуваного підприємства. Цей розподіл базується на використанні функцій існуючих структурних підрозділів, що дозволяє забезпечити високий рівень фінансово-економічної безпеки без необхідності створення окремого спеціалізованого відділу.

У даному випадку функціональні обов’язки працівників інших підрозділів вже включають необхідні складові, що забезпечують контроль, моніторинг та управління ризиками, пов’язаними з фінансово-економічною безпекою підприємства. Детальний розподіл обов’язків між структурними підрозділами наведено у таблиці 3.1, де відображено відповідність функцій кожного підрозділу завданням щодо підтримки фінансово-економічної безпеки підприємства.

Таблиця 3.1 – Розподіл функцій щодо забезпечення фінансово-економічної безпеки бізнес-процесів підприємства [54]

Складові ФЕБ	Бізнес-процеси підприємства	Структурний підрозділ підприємства
Фінансова	Визначення джерел фінансування, формування фінансового бюджету та визначення напрямів використання фінансових ресурсів, аналізування фінансових результатів, здійснення планування, контролю та управління витратами і податками	Планово-економічній відділ, фінансовий відділ, бухгалтерія
Кадрова	Підбір кваліфікованих працівників, планування кадрового резерву, управління рекрутингом на підприємстві, збільшення продуктивності праці, розробка системи мотивування, розвитку та звільнення працівників	Служба управління персоналом, відділ кадрів
Інформаційна	Збір, обробка та обмін інформацією; фільтрування доступності до інформації й засобів комунікації; розробка та використання системи захисту інформації; здійснення оцінювання якості інформації	Інформаційний відділ, аналітично-інформаційний відділ
Майнова	Оцінювання ефективності використання основних засобів, здійснення капітальних, поточних ремонтів обладнання та устаткування; утримання в належному вигляді будівель та споруд, що є на балансі підприємства	Господарська служба, адміністративно-господарський відділ, планово-економічній відділ, бухгалтерія
Репутаційна	Розробка заходів щодо підтримання позитивного іміджу бізнесу; формування та реалізація стратегії організації ефективної діяльності; розробка організаційної структури бізнесу, формування ефективних взаємозв’язків між структурними підрозділами	Комерційний відділ, відділ асортименту та якості товарів та послуг, служба управління персоналом
Ринкова	Систематичний та комплексний моніторинг ринку та потреб споживачів, вивчення його кон’юнктури, структурних змін, вивчення потреб споживачів, формування клієнтської бази	Маркетинговий відділ, відділ збуту, відділ по вивченню кон’юнктури і попиту
Інтерфейсна	Формування комплексу заходів щодо налагодження відносин із бізнес-партнерами (клієнти, постачальники, інвестори, органи влади та контролю тощо)	Відділ вивчення кон’юнктури
Правова	Дотримання нормативно-правової бази, зменшення загроз участі у судових засіданнях та спорах, мінімізація кількості штрафних санкцій	Юридичний відділ
Техніко-технологічна	Використання системи контролю. Зменшення кількості рекламацій від клієнтів; формування асортименту додаткових послуг; здійснення оптимальної цінової політики; реагування на претензійні заяви від клієнтів; дотримання законодавства із захисту прав споживачів; впровадження новітніх технологій та цифровізації при обслуговуванні клієнтів	Технічний відділ, господарсько-технічний відділ

Доведено, що організаційне забезпечення фінансово-економічної безпеки бізнес-процесів підприємства ґрунтується на його ресурсах, організаційній структурі та належній організації взаємозв'язків між підрозділами. На основі аналізу наукових праць виділено фактори, які впливають на організаційну структуру та визначають якісний і кількісний склад служби економічної безпеки.

Запропоновано формування організаційної структури підприємства з позицій процесного підходу, що дозволяє адекватно здійснювати управлінські впливи власниками бізнес-процесів на відповідальних осіб. Це досягається через чіткий розподіл повноважень, відповідальності та ресурсів відповідно до цілей підприємства.

Досягнення високого рівня фінансово-економічної безпеки на основі управління бізнес-процесами можливе лише при деталізації інструментарію управління. Автор пропонує розподіл інструментів забезпечення фінансово-економічної безпеки відповідно до ключових бізнес-процесів досліджуваного підприємства наступним чином [57–59]:

1. Формування стратегії бізнесу. Цей процес передбачає оцінку впливу зовнішнього середовища на рівень фінансово-економічної безпеки та її ключові складові. Для цього доцільно сформувати матрицю «продукт–ринок», визначити основні зони прибутковості, створити альтернативні імітаційні моделі реалізації стратегії. Інструментарій включає аналіз життєвого циклу груп продукції (ЖЦГ), проведення PEST- або STEP-аналізу, оцінку конкурентних позицій та ключових факторів успіху підприємства.

2. Аналіз сценаріїв розвитку. Цей процес передбачає комплекс заходів для формування ефективної фінансово-економічної безпеки: аналіз основного портфелю, оцінка послідовності створення вартості, формування детального дерева рішень, аналіз прибутковості бізнесу, моніторинг витрат та результатів, оцінка фінансових коефіцієнтів. Інструменти включають SWOT-аналіз, визначення точки беззбитковості та аналіз використання всіх видів ресурсів підприємства.

3. Планування бюджету та контролінг. Процес включає планування виручки, обсягів виробництва, витрат та капітальних вкладень, бюджетування діяльності підприємства, а також аналіз поточного стану та динаміки рівня фінансово-економічної безпеки. Здійснюється через операційний менеджмент із застосуванням механізмів datamining та Economic Value Added (EVA).

4. Інформаційний менеджмент. Забезпечує адаптацію організаційної поведінки та структури для підтримки відповідного рівня інформаційної складової фінансово-економічної безпеки. Використовуються конференції, цифрові контенти, WEB-портали та інші засоби електронного обміну інформацією.

5. Моніторинг бізнесу та фінансово-економічної безпеки. Проводиться через перегляд фінансових планів, тактичних планів та звітності щодо здійснення транзакцій. Для оцінки рівня безпеки доцільно використовувати аудит бізнес-процесів та систему Balanced Scorecard, що дозволяє системно контролювати ключові показники.

6. Прогнозування. Завершальний процес включає статистичну екстраполяцію, обґрунтування прогнозів, їх діагностику та оцінку сценаріїв. Рекомендовано аналізувати чутливість показників безпеки до змін зовнішніх і внутрішніх факторів, оцінюючи як загальний рівень фінансово-економічної безпеки, так і окремі її елементи.

Таким чином, комплексне управління фінансово-економічною безпекою підприємства на основі бізнес-процесів забезпечує системність, послідовність та ефективність управлінських рішень, а також підвищує адаптивність підприємства до динамічного ринкового середовища.

Комплексним процесом, який передбачає систематичний аналіз діяльності підприємства та його взаємодії з внутрішнім і зовнішнім середовищем. У сучасних умовах динамічних змін у економіці та ринкових процесах, а також з урахуванням зростаючого впливу цифрових технологій, визначено два основні напрямки, що дозволяють своєчасно виявляти потенційні проблеми та коригувати стратегії підприємства [60–63].

Перший напрямок полягає у проведенні постійного моніторингу планових та фактичних результатів фінансово-економічної діяльності суб'єкта господарювання. Цей етап включає систематичне відстеження ключових показників ефективності, прибутковості, платоспроможності, рівня використання ресурсів та дотримання фінансової дисципліни. Виявлення відхилень від запланованих показників дозволяє встановити конкретні причини змін: вони можуть бути свідомими управлінськими рішеннями або наслідком зовнішніх факторів, що вплинули на діяльність підприємства. На підставі такого аналізу вносяться необхідні корективи до стратегії фінансово-економічної безпеки, що дозволяє усунути слабкі місця, підвищити ефективність управління та уникнути повторення подібних прорахунків у майбутньому.

Другий напрямок передбачає порівняльну оцінку впливу зовнішніх факторів на управління бізнес-процесами підприємства. В даному випадку аналізу підлягають як макроекономічні чинники – зміни у законодавстві, коливання курсу валют, рівень інфляції, кон'юнктура ринку та політичні ризики, так і мікроекономічні – діяльність конкурентів, постачальників, клієнтів, технологічні нововведення. Особлива увага приділяється виявленню суттєвих розбіжностей між очікуваним і фактичним впливом цих чинників, оскільки вони можуть створювати додаткові ризики для фінансово-економічної безпеки підприємства. На підставі отриманих результатів проводиться корекція стратегії, що дозволяє своєчасно врахувати потенційні загрози та підтримати стабільність бізнес-процесів у майбутньому.

Таким чином, управління фінансово-економічною безпекою на основі бізнес-процесів є безперервним, системним та цілеспрямованим процесом. Воно включає формування, реалізацію та оцінку управлінських рішень, спрямованих на мінімізацію негативного впливу економічної нестабільності, внутрішніх та зовнішніх ризиків, забезпечення фінансової стабільності та оптимального функціонування підприємства.

3.2 Оптимізація політики управління капіталом підприємства

Управління капіталом підприємства розглядається як комплекс принципів, підходів та методів, спрямованих на розробку та реалізацію управлінських рішень щодо ефективного формування капіталу з різних джерел та його раціонального використання у різних видах господарської діяльності [64].

Головна мета управління капіталом полягає у забезпеченні стійкого розвитку підприємства та оптимізації фінансових результатів за умов прийнятного рівня ризику. До основних завдань, що вирішуються в рамках управління капіталом, відносяться (рис. 3.1):

– формування капіталу у достатньому обсязі для підтримки стабільних темпів економічного зростання підприємства;

– ефективний розподіл наявного капіталу між окремими видами діяльності та напрямками його використання;

– забезпечення максимальної прибутковості капіталу з урахуванням допустимого фінансового ризику;

– мінімізація ризиків, пов’язаних із застосуванням капіталу, без втрати планованого рівня дохідності;

– підтримання стабільного фінансового стану підприємства в процесі його розвитку;

– гарантування контролю з боку засновників та власників підприємства щодо використання фінансових ресурсів;

– забезпечення гнучкості фінансової політики для оперативного реагування на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі;

– підвищення ефективності обігу капіталу та забезпечення своєчасного реінвестування для подальшого розвитку підприємства.

Подібно до загальної системи управління, управління капіталом здійснюється на двох взаємопов’язаних рівнях: стратегічному та тактичному [65]. Стратегічний рівень передбачає формування загальної концепції та

напрямів використання ресурсів для досягнення довгострокових цілей підприємства. Наприклад, стратегія розвитку може включати залучення додаткових фінансових ресурсів для оновлення матеріально-технічної бази або модернізації виробничих процесів. Визначені у стратегії обмеження та правила допомагають керівникам зосередитися на рішеннях, що відповідають обраному курсу розвитку підприємства.

Рисунок 3.1 – Загальна схема управління капіталом підприємства [65]

Тактичний рівень управління капіталом охоплює конкретні дії, методи та прийоми, які застосовуються для досягнення поставлених цілей у конкретних умовах та визначений часовий проміжок. Основне завдання тактичного управління – знайти оптимальне рішення та забезпечити його ефективну реалізацію в конкретній ситуації [66].

Система управління капіталом підприємства охоплює три ключові підсистеми, кожна з яких виконує певну роль у забезпеченні ефективного фінансування та розвитку підприємства:

1. Підсистема управління формуванням капіталу передбачає забезпечення достатнього обсягу капіталу, оптимізацію його структури, підтримання фінансової рівноваги та реалізацію заходів щодо реінвестування. Вона відповідає за створення фінансової бази для стабільного функціонування підприємства та довгострокового розвитку.

2. Підсистема управління використанням капіталу охоплює процеси фінансування як необоротних, так і оборотних активів підприємства, здійснення фінансового контролю та зниження рівня фінансових ризиків. Її метою є раціональне використання наявних ресурсів і забезпечення стабільності фінансової діяльності підприємства.

3. Функціональна підсистема управління капіталом включає визначення цілей, завдань, принципів, функцій та методів, які створюють основу організації управлінського процесу у сфері капіталу. Ця підсистема забезпечує координацію всіх процесів, пов’язаних із формуванням і використанням фінансових ресурсів підприємства.

Головним завданням управління капіталом підприємства є не лише забезпечення достатнього обсягу капіталу, але й формування такої його структури, яка дозволяє ефективно фінансувати діяльність підприємства та досягати стратегічних цілей його функціонування.

Капітал підприємства формується з метою задоволення потреб у придбанні необхідних активів і оптимізації його структури для забезпечення

продуктивного використання фінансових ресурсів. У цьому процесі виділяють п’ять основних принципів [67]:

1. Врахування перспектив розвитку підприємства. Формування капіталу повинно базуватися на прогнозах зростання та розширення діяльності підприємства, з урахуванням змін внутрішнього та зовнішнього середовища.

2. Відповідність капіталу стратегічним завданням підприємства. Як обсяг, так і структура капіталу повинні забезпечувати не лише поточні потреби господарської діяльності, але й створювати умови для довгострокового розвитку.

3. Співвідношення капіталу та активів. Розмір капіталу визначається потребою у фінансуванні як оборотних, так і необоротних активів, що формують базу господарської діяльності.

4. Оптимальна структура капіталу. Вона впливає на рентабельність власного капіталу та активів, платоспроможність підприємства, фінансову стійкість і рівень ризиків. Важливо забезпечити збалансоване співвідношення між прибутковістю та ризиком.

5. Мінімізація вартості капіталу. Підприємство повинно прагнути залучати капітал із мінімальними витратами, що досягається оптимальним поєднанням джерел фінансування та управління їх вартістю.

6. Максимальна ефективність використання капіталу. Капітал має бути задіяний у господарській діяльності з максимальною віддачею, що відображається у високій рентабельності при допустимому рівні фінансового ризику.

Таким чином, система управління капіталом забезпечує стратегічну і тактичну координацію фінансових ресурсів підприємства, сприяє підвищенню його ефективності та забезпечує стійкий розвиток у довгостроковій перспективі.

Оптимізація структури капіталу є одним із ключових і водночас складних завдань фінансового управління підприємством. Під оптимальною структурою капіталу розуміють таке співвідношення власних і позикових коштів, яке

забезпечує ефективний баланс між показником фінансової рентабельності та коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства, що у свою чергу сприяє максимізації його ринкової вартості.

Не існує універсального рецепту щодо ідеального співвідношення власного та позикового капіталу, оскільки його оптимальна пропорція залежить від специфіки підприємства, галузі, ринкових умов та фінансової політики. Водночас, врахування ряду об'єктивних та суб'єктивних факторів дозволяє цілеспрямовано формувати структуру капіталу, що забезпечує ефективне використання ресурсів підприємства.

Управління структурою капіталу на підприємстві, з огляду на ці фактори, зводиться до двох основних напрямів [68]:

1. Визначення оптимальних рівнів використання власного та залученого капіталу для конкретного підприємства, що забезпечує баланс між ризиком і прибутковістю.

2. Забезпечення залучення необхідних видів і обсягів капіталу для досягнення розрахункових показників його структури та підтримання фінансової рівноваги підприємства.

Оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації фінансової рентабельності передбачає проведення спеціальних розрахунків із застосуванням механізму фінансового левериджу.

Ефект фінансового левериджу може мати як позитивний, так і від'ємний характер. Він виникає завдяки використанню не тільки платного кредиту, але й безоплатних позикових ресурсів, таких як кредиторська заборгованість. Чим більша частка таких безоплатних ресурсів у загальному обсязі позикових коштів, тим значніше проявляється ефект левериджу. В економічному сенсі, ефект фінансового левериджу відображає зміну рентабельності власного капіталу підприємства за рахунок використання позикових ресурсів у його діяльності.

Позитивний ефект фінансового левериджу спостерігається у випадках, коли залучений позиковий капітал, отриманий під фіксований відсоток,

використовується підприємством так, що приносить дохід, вищий за витрати на його обслуговування. Іншими словами, доходність сукупного капіталу перевищує середньозважену вартість залучених позикових коштів, що забезпечує підвищення рентабельності власного капіталу [69].

Таблиця 3.2 – Оптимізація структури капіталу АТ «Укрпошта» з використанням механізму фінансового левериджу

Показник	Варіанти							
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Власний капітал, тис. грн.	210235	210235	210235	210235	210235	210235	210235	210235
Позиковий капітал, тис. грн.	0	52558	90100	113203	210235	315352	490548	1191332
Співвідношення власного і позикового капіталів	100:0	80:20	70:30	65:35	50:50	40:60	30:70	15:85
Загальний обсяг капіталу, тис. грн.	210235	262793	300335	323438	420470	525587	700783	1401567
Коефіцієнт (плече) фінансового важеля	0	0,25	0,43	0,54	1,0	1,5	2,3	5,7
Рентабельність активів, %	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5
Мінімальна ставка процента за кредит, %	0	13	13	13	13	13	13	13
Мінімальна процентна ставка з урахуванням премії за кредитний ризик, %	0	13,00	13,24	13,71	14,14	14,56	14,81	15,27
Прибуток без урахування процентів за кредит, тис. грн.	26279	32849	37541	40429	52558	65698	87598	181916
Сума процентів за кредит, тис. грн.	0	6832	11929	15554	29727	45915	72650	175196
Прибуток з урахуванням суми процентів за кредит, тис. грн.	26279	26017	25612	24875	22831	19783	14948	6720
Сума податку на прибуток, тис. грн.	4730	4683	4610	4478	4109	3560	2690	1209
Чистий прибуток, тис. грн.	21549	21334	21002	20397	18722	16223	12258	5511
Чиста рентабельність власного капіталу, %	10,25	10,15	9,98	9,70	8,91	7,72	5,83	2,62

У наведених розрахунках (табл. 3.2) ефект фінансового левериджу розкладається на три основні складові:

– диференціал фінансового левериджу, який показує різницю між рентабельністю сукупних активів підприємства та середньою вартістю залученого позикового капіталу. Цей показник дозволяє оцінити економічну вигоду від використання позикових ресурсів у господарській діяльності;

– податковий коректор фінансового левериджу – це частина прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства після сплати податків. Він демонструє залежність ефекту фінансового левериджу від рівня оподаткування прибутку та дозволяє враховувати податкові витрати при оцінці ефективності залучених коштів;

– плече фінансового важеля, яке характеризує силу впливу фінансового левериджу на рентабельність власного капіталу. Цей показник відображає фінансову стійкість підприємства та показує, яка величина позикового капіталу припадає на 1 грн власного капіталу.

Розрахунки, наведені у табл. 3.2, демонструють, що найбільший рівень коефіцієнта фінансової рентабельності досягається за співвідношення власного та позикового капіталу 100:0 і 80:20. За іншими варіантами структура капіталу призводить до зниження цього показника, що свідчить про необхідність ретельного балансування джерел фінансування для забезпечення максимальної ефективності використання капіталу.

Оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації його вартості ґрунтується на попередньому аналізі вартості власного та залученого капіталу за різних умов їх залучення, а також на багатоваріантних розрахунках середньозваженої вартості капіталу. Такий підхід дозволяє визначити найбільш вигідне співвідношення джерел фінансування, що знижує загальні фінансові витрати підприємства та підвищує його ефективність.

Розглядаючи метод оптимізації структури капіталу за цим критерієм, процес включає етапи оцінки вартості власного і позикового капіталів за різних умов їх залучення, проведення багатоваріантних розрахунків середньозваженої вартості капіталу та вибору варіанту, який забезпечує мінімальні витрати при збереженні необхідного рівня рентабельності (табл. 3.3). Такий підхід дозволяє

підприємству не лише ефективно використовувати наявні ресурси, але й підвищувати фінансову стійкість у довгостроковій перспективі.

Таблиця 3.3 – Оптимізація структури капіталу АТ «Укрпошта» за критерієм мінімізації його вартості

Показник	Варіанти							
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Власний капітал, тис. грн.	210235	210235	210235	210235	210235	210235	210235	210235
Позиковий капітал, тис. грн.	0	52558	90100	113203	210235	315352	490548	1191332
Рівень передбачених дивідендних витрат	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
Рівень ставки відсотка за кредит з урахуванням премії за ризик, %	0	13,00	13,24	13,71	14,14	14,56	14,81	15,27
Ставка податку на прибуток	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18
Податковий коректор	0,82	0,82	0,82	0,82	0,82	0,82	0,82	0,82
Рівень ставки відсотка за кредит з урахуванням податкового коректора	0	10,66	10,86	11,24	11,59	11,94	12,14	12,52
Вартість складових частин капіталу, тис. грн.:								
власної частини капіталу	210235	210235	210235	210235	210235	210235	210235	210235
позикової частини капіталу	0	5602	9785	12724	24366	37653	59553	149154
Середньозважена вартість капіталу, тис. грн.	210235	215837	220020	222959	234601	247888	269788	359389

В цілому, алгоритм оптимізації структури капіталу підприємства за критерієм мінімізації його вартості включає наступні етапи [70,71]:

– розгляд можливих варіантів структури капіталу, тобто різних співвідношень власного та позикового капіталу. При цьому враховуються такі показники: рівень передбачуваних дивідендних виплат, відсоткова ставка за кредит з урахуванням премії за ризик, ставка податку на прибуток у десятковому вираженні. На основі цих даних визначають податковий коректор, скориговану відсоткову ставку, а також вартість власної та позикової частин капіталу;

– розрахунок нової середньозваженої вартості капіталу для кожного із запропонованих варіантів.

У проведених розрахунках було розглянуто вісім варіантів співвідношення власного та залученого капіталу. Використання різних джерел капіталу дозволяє зменшити середньозважену вартість капіталу. За даними табл. 3.3, мінімальна середньозважена вартість капіталу спостерігається у двох випадках:

– при повній відсутності позикового капіталу, коли середньозважена вартість становить 210 235 тис. грн.;

– при співвідношенні власного капіталу до позикового 80:20, середньозважена вартість складає 215 837 тис. грн.

Саме такі варіанти структури капіталу забезпечують умови для максимізації ринкової вартості підприємства.

Згідно з критерієм мінімізації середньозваженої вартості позикового капіталу, перевага у формуванні фінансової структури надається тим джерелам фінансування, які відзначаються відносною дешевизною. Однак через різну обмеженість кожного джерела капіталу та зміну його вартості у часі виникає потреба поступового переходу від одного джерела до іншого, орієнтуючись на мінімальну ціну залучених коштів. Цей підхід, на думку ряду дослідників, є типовим для вітчизняних підприємств.

Крім того, оптимізація фінансової структури позикового капіталу з позиції мінімізації середньозваженої вартості передбачає перевірку отриманих результатів на узгодженість із критерієм рентабельності капіталу. На основі цього формується оптимальна структура позикового капіталу, а граничні кордони мінімальної вартісної структури дозволяють визначити поле вибору конкретних значень капіталу на плановий період [69].

Таким чином, комплексний підхід до оптимізації структури капіталу дозволяє підприємству не лише мінімізувати його вартість, а й підтримувати високий рівень фінансової рентабельності, що створює умови для стійкого розвитку та підвищення ринкової вартості підприємства.

Одним із важливих аспектів оптимізації капіталу є зменшення фінансових ризиків, що досягається через диференційний підхід до фінансування різних складових активів підприємства. Для цього всі активи поділяються на три групи: необоротні активи; постійна частина оборотних активів; змінна частина оборотних активів [68-70].

Існують три основні підходи до фінансування активів, залежно від рівня допустимого ризику та стратегії підприємства:

1) агресивний підхід – передбачає мінімізацію страхових резервів і спрямований на максимізацію ефективності використання фінансових ресурсів, забезпечуючи безперебійність операційної діяльності. Цей підхід дозволяє досягти високої рентабельності, але водночас підвищує рівень фінансового ризику.

2) помірний або компромісний підхід – передбачає забезпечення оптимального співвідношення між ризиком і ефективністю. Він включає задоволення поточних потреб у всіх видах оборотних активів та формування страхових резервів для покриття типових операційних ризиків, що забезпечує баланс між стабільністю та рентабельністю.

3) консервативний підхід – спрямований на повну безпеку операційної діяльності. Він передбачає створення значних резервів для забезпечення нормального виробничого процесу, покриття можливих проблем із постачанням сировини та матеріалів, а також підтримку стабільного попиту на продукцію. Хоча такий підхід мінімізує фінансові та операційні ризики, він водночас знижує ефективність використання оборотних активів та рівень їх рентабельності.

Вибір конкретної стратегії фінансування активів визначається власниками або менеджментом підприємства на основі їх ставлення до ризиків та бажаного рівня фінансової ефективності.

На основі цих підходів можна визначити рекомендовані межі залучення позикового капіталу для підприємства відповідно до обраної стратегії фінансування (табл. 3.4). Такий підхід дозволяє забезпечити збалансоване

управління фінансовими ресурсами та оптимізацію капіталу з урахуванням рівня ризику і очікуваної рентабельності.

Таблиця 3.4 – Розрахунок розміру капіталу АТ «Укрпошта» за критерієм мінімізації рівня фінансового ризику, тис. грн.

Консервативний підхід	
Позиковий капітал короткостроковий	0,167х262793=43886
Позиковий капітал довгостроковий	0,067х262793=17607
Загальна сума позикового капіталу	43886+17607=61493
Компромісний підхід	
Позиковий капітал короткостроковий	0,33х 262793=86722
Позиковий капітал довгостроковий	0,167х 262793=43886
Загальна сума позикового капіталу	86722+43886=130588
Агресивний підхід	
Позиковий капітал короткостроковий	0,33х 262793=86722
Позиковий капітал довгостроковий	0,3 х 262793=78838
Загальна сума позикового капіталу	86722+78838=165560

Дані наведені у табл. 3.4 свідчать, що при консервативному підході, загальна сума позикового капіталу становить 61493 тис. грн., при компромісному – 130588 тис. грн., при агресивному – 165560 тис. грн. Елементи цього потоку і вказують на оптимальні з погляду інвестора розміри коротко- і довгострокового позикового капіталу.

Таким чином, підприємство може застосовувати три різних підходи до фінансування різних груп оборотних активів за рахунок капіталу.

Відповідно, до ключових методичних підходів щодо оптимізації структури капіталу підприємства належать кілька взаємопов’язаних напрямів.

По-перше, це управління величиною ефекту фінансового левериджу, яке дає змогу цілеспрямовано впливати на рівень рентабельності власного капіталу.

По-друге, значну роль відіграє формування обґрунтованої політики фінансування активів. Вона має базуватися на ретельному аналізі вартості джерел фінансування, можливих ризиків, умов залучення капіталу та його терміновості.

Третім важливим напрямом є мінімізація вартості капіталу, що залучається [71].

3.3 Удосконалення процесу управління оборотним капіталом підприємства

Удосконалення системи управління оборотними коштами підприємства виступає одним із ключових чинників, що забезпечують підвищення економічної результативності виробництва на сучасному етапі розвитку економіки. В умовах соціально-економічної нестабільності та постійних змін у ринковій інфраструктурі управління оборотними коштами посідає важливе місце у щоденній діяльності фінансового менеджера, оскільки саме в цій сфері часто зосереджені головні передумови успішності або, навпаки, проблем у здійсненні виробничих і комерційних операцій підприємства.

Раціональне використання оборотних коштів, особливо в ситуації їх хронічного браку, є одним із пріоритетних напрямів діяльності будь-якого підприємства. Основою цього процесу є ефективне управління оборотними ресурсами та виробничими запасами, а також розроблення й впровадження заходів, спрямованих на зниження матеріаломісткості продукції та прискорення оборотності обігових коштів. За умови грамотно організованого управління оборотними коштами та запасами підприємства мають можливість забезпечити випереджальний економічний розвиток і досягти оптимального балансу між ліквідністю та прибутковістю.

Прискорення оборотності оборотних коштів може бути досягнуте за допомогою різноманітних інструментів та управлінських заходів [72].

На етапі формування виробничих запасів до таких заходів належать:

– установлення економічно обґрунтованих норм запасів, що відповідають реальним потребам виробництва;

– скорочення відстані між підприємством і постачальниками сировини, напівфабрикатів чи комплектувальних виробів, що дозволяє зменшити час поставок;

– активне використання прямих і довгострокових господарських зв’язків із партнерами;

– розширення складської мережі матеріально-технічного забезпечення, а також системи торгівлі матеріалами та обладнанням;

– впровадження механізації та автоматизації вантажно-розвантажувальних робіт на складах, що підвищує їх оперативність та ефективність.

На етапі незавершеного виробництва прискорення оборотності оборотних коштів забезпечується завдяки низці важливих заходів.

Передусім це активізація науково-технічного прогресу, що передбачає впровадження сучасної, більш продуктивної техніки та прогресивних технологій, які дають змогу скоротити тривалість виробничих циклів. Важливе значення мають також стандартизація, уніфікація й типізація виробничих процесів і продукції, адже вони сприяють зменшенню витрат часу та ресурсів на виготовлення продукції.

Крім того, прискорення виробничого процесу можливе завдяки вдосконаленню організаційних форм промислового виробництва та використанню дешевших, але якісних конструкційних матеріалів. Значну роль відіграє також розвиток системи економічного стимулювання раціонального, ощадливого використання сировинних і паливно-енергетичних ресурсів. До важливих чинників належить і збільшення частки продукції, на яку спостерігається підвищений попит, оскільки це забезпечує швидке проходження виробів через стадію незавершеного виробництва та їх оперативний вихід на ринок.

На стадії обігу прискорення оборотності оборотних коштів досягається шляхом реалізації заходів, спрямованих на скорочення тривалості збутових операцій та підвищення їх ефективності [72].

До таких заходів належать:

– географічне зближення споживачів із виробниками продукції, що дає змогу зменшити час транспортування та прискорити процес реалізації;

– удосконалення системи розрахунків між господарюючими суб’єктами, що забезпечує швидке отримання коштів за поставлену продукцію;

– збільшення обсягів реалізації за рахунок виконання замовлень на основі прямих зв’язків, дострокового випуску продукції та виготовлення додаткових партій з матеріалів, отриманих шляхом економії;

– своєчасний і ретельний підбір продукції для відвантаження відповідно до встановлених вимог: комплектування партій, формування асортименту, дотримання транзитних норм і суворе виконання умов укладених договорів.

На основі проведеного аналізу оборотності оборотних коштів можна зробити висновок, що заощадження цих ресурсів у сучасних умовах господарювання є надзвичайно важливим завданням для кожного підприємства. Одним із ключових напрямів розв’язання цієї проблеми виступає економне використання матеріальних ресурсів та пошук внутрішніх резервів для підвищення ефективності їх застосування.

До основних джерел економії сировини та матеріалів належать:

– зменшення питомих витрат матеріалів завдяки удосконаленню технологічних процесів;

– зниження рівня відходів та необґрунтованих витрат сировини і матеріалів;

– раціональне використання виробничих відходів;

– залучення до виробництва вторинної сировини, що дозволяє скоротити потребу в первинних матеріальних ресурсах.

Головний шлях економії матеріальних ресурсів полягає у збільшенні обсягу кінцевої продукції, отриманої з однієї й тієї самої кількості сировини та матеріалів. Ефективність цього процесу значною мірою визначається технічним рівнем виробництва, професійною підготовкою та майстерністю працівників, відповідальних за виготовлення продукції, а також якістю організації матеріально-технічного забезпечення, чинними нормами витрат і встановленими нормативами запасів матеріальних ресурсів.

Не менш важливим напрямом економії матеріалів є скорочення втрат у процесі виробництва. Для цього підприємству необхідно забезпечити належні умови зберігання та транспортування як матеріальних ресурсів, так і готової

продукції; оптимізувати підготовку палива та сировини до використання; застосовувати дієву систему економічного стимулювання працівників, яка заохочуватиме їх до ощадливого та відповідального використання ресурсів.

Прискорення оборотності оборотних коштів має істотне значення для діяльності підприємства, оскільки дозволяє вивільнити частину коштів із господарського обороту. У результаті цього підприємство отримує додаткові фінансові ресурси, які можуть бути спрямовані як на розширення виробничої програми, так і на інші стратегічно важливі цілі розвитку [73].

Економне використання матеріальних ресурсів проявляється у зменшенні як абсолютних, так і питомих витрат різних видів матеріалів. Це дає можливість із тієї самої кількості сировини та матеріалів виготовляти більший обсяг продукції без залучення додаткових трудових чи фінансових ресурсів. Відповідно, зростає загальна ефективність виробництва, що позитивно позначається на конкурентоспроможності підприємства та його економічних результатах.

Рівень ефективності використання оборотних коштів формується під впливом широкого кола факторів. Умовно їх можна розділити на зовнішні та внутрішні. Зовнішні фактори не підконтрольні підприємству та включають загальноекономічну ситуацію в країні, чинне податкове законодавство, умови кредитування та рівень процентних ставок, можливість отримання цільових фінансових ресурсів або участі у державних програмах підтримки. Зважаючи на ці умови, підприємство змушене адаптувати власну політику управління оборотними коштами.

Разом з тим важливу роль відіграють внутрішні фактори, на які підприємство може активно впливати. Йдеться про вдосконалення організації виробництва, підвищення технологічного рівня, поліпшення системи матеріально-технічного забезпечення, оптимізацію запасів, підвищення кваліфікації працівників та ефективність управлінських рішень. Саме використання цих внутрішніх резервів сприяє раціоналізації руху оборотних коштів.

Загалом підвищення ефективності використання оборотних коштів досягається завдяки прискоренню їх оборотності на всіх етапах кругообігу — від придбання ресурсів до реалізації готової продукції та повернення коштів на підприємство.

Значні можливості для підвищення ефективності використання оборотних коштів приховані безпосередньо всередині самого підприємства. У виробничій сфері першочергове значення мають виробничі запаси. З одного боку, вони забезпечують безперервність виробничого процесу, створюючи необхідний запас матеріальних ресурсів. З іншого боку, ці запаси становлять ту частину засобів виробництва, яка тимчасово не бере участі у створенні продукції та фактично «випадає» з активного обороту. Тому раціональна організація та управління виробничими запасами є однією з ключових умов підвищення ефективності використання оборотних коштів.

Основні напрями скорочення обсягів виробничих запасів передбачають їх максимально раціональне використання, своєчасне виявлення та ліквідацію наднормативних запасів, удосконалення системи нормування матеріальних ресурсів. Важливим чинником також є поліпшення організації постачання — це включає встановлення чітких договірних умов із постачальниками, забезпечення їхнього виконання, оптимальний вибір партнерів, а також налагоджену роботу транспортної системи, що мінімізує затримки у доставці. Особливу увагу слід приділяти ефективній організації складського господарства, яка забезпечує безперебійну та раціональну роботу з матеріальними ресурсами.

Скорочення часу перебування оборотних коштів у незавершеному виробництві можливе завдяки більш раціональній організації виробничих процесів, підвищенню технічного рівня підприємства, модернізації обладнання та технологій, ефективнішому використанню основних фондів, насамперед їх активної частини. Економія ресурсів на кожному етапі руху оборотних коштів сприяє їх швидшому обороту та підвищенню загальної ефективності роботи підприємства [74].

Підсумовуючи викладене, можна зазначити, що АТ «Укрпошта» на сьогодні характеризується фінансовою нестабільністю. Одним із ключових чинників, що негативно впливають на її фінансову стійкість, є неефективне та нерціональне використання оборотних коштів. З огляду на це пропонується впровадити модель управління оборотним капіталом (рис. 3.2), яка дозволить більш раціонально організувати рух оборотних коштів і підвищити ефективність господарської діяльності підприємства.

Рисунок 3.2 – Модель управління оборотним капіталом підприємства

У сфері обігу оборотні кошти не беруть участі у створенні нової продукції, а виконують допоміжну функцію – забезпечують просування готового товару до кінцевого споживача. Тому надмірне зосередження коштів на цьому етапі вважається небажаним явищем, оскільки воно уповільнює їх оборот та знижує загальну ефективність використання ресурсів підприємства. Зменшення потреби у вкладеннях оборотних коштів у сферу обігу можливе за

умови раціональної організації системи збуту, запровадження сучасних і швидких форм розрахунків, своєчасного оформлення документації, прискорення її проходження, а також дотримання платіжної та договірної дисципліни.

Прискорення оборотності оборотних коштів дає підприємству можливість вивільнити значні фінансові ресурси, які можна спрямувати на розширення виробничої програми без залучення додаткового капіталу. Крім того, вивільнені кошти можуть бути використані для задоволення інших актуальних потреб підприємства, що сприяє його фінансовій стабільності та підвищує гнучкість у прийнятті управлінських рішень.

Покращення ефективності використання оборотних коштів дає змогу підприємству вивільняти певну їх частину. Таке вивільнення може бути двох видів – абсолютним і відносним.

Абсолютне вивільнення оборотних коштів відбувається тоді, коли підприємство зменшує потребу в оборотних коштах порівняно з попереднім періодом, водночас збільшуючи обсяги виробництва або реалізації продукції. Іншими словами, підприємство витрачає менше ресурсів для забезпечення більшого обсягу діяльності.

Відносне вивільнення оборотних коштів виникає у випадку, коли завдяки поліпшенню управління та раціональному використанню оборотних активів підприємство може виробляти більше продукції, не збільшуючи пропорційно обсяг оборотних коштів або збільшуючи їх незначно. У сучасних умовах, коли економіка функціонує під впливом інфляційних процесів, більш реалістичним і поширеним є саме відносне вивільнення оборотних коштів. Тому підприємствам доцільно зосереджувати увагу на заходах, що сприяють такому типу вивільнення.

Ефективність використання оборотних активів значною мірою залежить від джерел їх формування та від того, наскільки раціонально підприємство поєднує власний і позиковий капітал. Оскільки власний та позиковий капітал мають різні умови залучення і правила використання, їх структура помітно

впливає як на оборотність активів, так і на загальну фінансову результативність підприємства.

Правильне формування джерел фінансування оборотних активів визначає можливість своєчасної реалізації продукції, отримання стабільних фінансових результатів і забезпечення належного фінансового стану підприємства. Раціональний підхід дозволяє досягти поставлених цілей, використовуючи мінімально необхідний за існуючих умов обсяг мобільних активів.

Кількість, структура та швидкість обороту оборотних активів істотно впливають на фінансову стійкість підприємства. Вони визначають його платоспроможність — здатність своєчасно виконувати боргові зобов'язання, а також ліквідність — тобто можливість оперативного погашення заборгованостей. Крім того, ефективні оборотні активи підвищують здатність підприємства мобілізувати додаткові фінансові ресурси у разі потреби [75,76].

Водночас підприємства мають значні внутрішні резерви підвищення ефективності використання оборотних активів, на які можуть активно впливати. До таких резервів належать: удосконалення нормування матеріальних оборотних активів; налагодження довготривалих господарських зв'язків; впровадження сучасних і швидких систем розрахунків; раціональна організація процесу продажу; постійний контроль за оборотністю коштів у розрахунках. Раціональне й ефективне використання оборотних активів є важливою умовою стабільної роботи підприємства, підвищення його рентабельності та зміцнення конкурентних позицій на ринку.

Висновки до розділу 3

Непередбачуваність змін як у зовнішньому, так і у внутрішньому середовищі функціонування підприємств зумовлює нагальну потребу у створенні надійної системи економічної безпеки для вітчизняних суб'єктів господарювання. Ця необхідність посилюється низкою факторів: орієнтацією розвитку національної економіки на пріоритетні напрями, суттєвою залежністю

України від зовнішньої кон'юнктури, недостатньою здатністю підприємств швидко адаптуватися до нестабільних умов ринку, низьким рівнем їх конкурентоспроможності та невідповідністю виробничих можливостей потребам внутрішнього ринку. Додаткові складнощі створюють недосконаліть законодавчої бази, часті зміни суспільно-політичних орієнтирів та загальна невизначеність економічного середовища.

У цих умовах особливої актуальності набуває оптимізація структури капіталу, яка є одним із ключових та водночас складних завдань фінансового управління. Раціональне співвідношення власного і позикового капіталу дозволяє підприємству забезпечити баланс між фінансовою рентабельністю та фінансовою стійкістю. Оптимальна структура капіталу — це такий рівень поєднання джерел фінансування, що дає змогу максимізувати ринкову вартість підприємства за рахунок ефективного використання ресурсів і мінімізації фінансових ризиків.

Під час оптимізації структури капіталу за критерієм максимізації фінансової рентабельності особливу увагу приділяють механізму фінансового левериджу. Використання позикових коштів за певних умов дозволяє збільшити прибутковість власного капіталу, проте потребує ретельних розрахунків і врахування рівня фінансового ризику. Тому процес оптимізації включає глибокий аналіз впливу різних варіантів залучення капіталу на кінцеві результати діяльності, що дає змогу підприємству забезпечити своє стабільне функціонування та зростання ринкової вартості навіть за нестабільного економічного середовища.

Розрахунки демонструють, що найвищий рівень фінансової рентабельності підприємство може отримати за умов, коли структура капіталу складається виключно з власних коштів (співвідношення 100:0) або ж коли частка власного капіталу переважає й доповнюється помірним обсягом позикових ресурсів (80:20). У всіх інших варіантах співвідношення частка фінансової рентабельності поступово знижується, що свідчить про зростання

фінансових витрат або ризиків, які нівелюють позитивний ефект від залучення позикових коштів.

Оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації його вартості ґрунтується на попередньому визначенні вартості кожного джерела фінансування – як власного, так і позикового – за різних умов їх використання. На основі цих даних проводяться багатоваріантні розрахунки середньозваженої вартості капіталу (WACC), що дозволяє встановити найекономічнішу структуру фінансування. У ході аналізу було розглянуто вісім можливих варіантів співвідношення власного та позикового капіталу. Результати показали, що використання різних джерел фінансування сприяє зменшенню загальної вартості капіталу, проте найнижчого значення WACC підприємство досягає у двох випадках: коли використовується виключно власний капітал (210 235 тис. грн) та при структурі 80:20 (215 837 тис. грн). Саме ці варіанти є найбільш вигідними з позиції підвищення ринкової вартості підприємства.

Крім того, важливим напрямом оптимізації є мінімізація фінансових ризиків, що безпосередньо пов’язано з формуванням оптимальної структури фінансування різних елементів активів. Для цього усі активи підприємства поділяють на три ключові групи: необоротні активи, які потребують довгострокового стабільного фінансування; постійна частина оборотних активів, що забезпечує безперервність операційної діяльності; змінна частина оборотних активів, обсяг якої залежить від сезонності, виробничих циклів та інших факторів.

З огляду на власну схильність до ризику, керівництво підприємства може обрати один із трьох підходів до фінансування активів: консервативний, який орієнтується на максимальну фінансову стійкість і мінімальний ризик; компромісний, що поєднує елементи стабільності та рентабельності; агресивний, спрямований на підвищення прибутковості через активне використання короткострокових позикових коштів.

Розрахунки показують, що при консервативному підході до фінансування загальна сума позикового капіталу складає 61 493 тис. грн., при компромісному

варіанті – 130 588 тис. грн., а при агресивному – 165 560 тис. грн. Ці значення відображають оптимальні з точки зору інвестора обсяги коротко- та довгострокових позикових коштів, що дозволяють забезпечити баланс між ризиком і прибутковістю підприємства.

Ефективність використання оборотних коштів визначається багатьма факторами. Серед них виділяють зовнішні, які впливають незалежно від діяльності підприємства — наприклад, стан економіки, законодавчі зміни чи умови кредитування, — та внутрішні, на які підприємство може і повинне активно впливати через управлінські рішення та організаційні заходи. Підвищення ефективності обігу коштів досягається насамперед прискоренням їх оборотності на всіх етапах господарського циклу.

Внутрішні резерви підприємства становлять значний потенціал для оптимізації використання оборотних коштів. Особливо це стосується виробничих запасів, які є ключовим елементом безперервності виробничого процесу. Водночас запаси представляють ту частину ресурсів, яка тимчасово не бере участі у створенні продукції, тому ефективна організація їх використання є критичною.

Основні шляхи скорочення обсягів виробничих запасів включають: раціональне використання наявних ресурсів; ліквідацію наднормативних запасів сировини та матеріалів; удосконалення нормування та планування потреб; поліпшення організації постачання, що передбачає встановлення чітких договірних умов із постачальниками, контроль за їх виконанням та оптимальний вибір партнерів; забезпечення налагодженої роботи транспортної системи; підвищення ефективності складського господарства.

Таким чином, оптимізація структури капіталу – це комплексний процес, що передбачає пошук балансу між вартістю, ризиком і прибутковістю, забезпечуючи стабільний розвиток та зростання ринкової вартості підприємства.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі магістра наведені теоретичні узагальнення та вирішення практичних завдань, які полягають у подальшому розвитку теоретико-методичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення системи забезпечення фінансово-економічної безпеки на АТ «Укрпошта». Загальні висновки, одержані в результаті дослідження, зводяться до такого.

Фінансово-економічна безпека є не лише складовою, а й фундаментальною основою системи управління підприємством. Вона забезпечує стабільність і стійкість діяльності, підвищує конкурентоспроможність організації, мінімізує ризики та створює умови для її ефективного розвитку навіть у постійно змінному ринковому середовищі.

Ефективне управління підприємством неможливе без забезпечення належного рівня фінансово-економічної безпеки. Ці дві системи – фінансово-економічна безпека та управління підприємством – тісно взаємопов’язані та взаємозалежні. Фінансово-економічна безпека слугує основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, тоді як ефективне управління безпекою забезпечує стабільність і надійність усієї системи управління. Система управління, у свою чергу, реалізує стратегічні заходи та практичні механізми для підтримки й зміцнення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Особливе значення на сучасному етапі має вплив цифрового середовища на фінансово-економічну безпеку. Цей вплив може бути двояким: позитивним – сприяти підвищенню конкурентоспроможності, розвитку інноваційного підприємництва, збільшенню прибутковості; та негативним – створювати загрози у вигляді посилення монополізації ринків і факторів виробництва, скорочення робочих місць, зміни традиційних бізнес-моделей тощо.

Дослідження процесів адаптації підприємства та системи його фінансово-економічної безпеки до умов цифрового середовища дозволяє виявити нові потенційні загрози та ризики, а також забезпечує довгострокове підвищення

конкурентоспроможності. Це сприяє стабільному зростанню ключових показників діяльності, інтенсивному впровадженню інноваційних технологій, підвищенню ефективності управлінських процесів та залученню інвестицій для розвитку підприємства.

Проведений аналіз результатів господарської діяльності підприємства дозволяє виділити наступне:

– позитивна тенденція зміни вартості оборотних активів з 4893242 тис. грн. у 2022 р. до 6618561 тис. грн. у 2023 р. та до 6226176 тис. грн. у 2024 р. та тенденція поступового збільшення вартості необоротних активів підприємства з 4451622 тис. грн. у 2022 р. до 4823853 тис. грн. у 2023 р. та до 5256793 тис. грн. у 2024 р. Загальна сума активів підприємства також має тенденцію до збільшення – з 9418683 тис. грн. у 2022 р. до 11538899 тис. грн. у 2024 р.;

– найбільшу питому вагу у структурі майна підприємства займають оборотні активи – 51,95% у 2022 р., 57,54% у 2023 р., 53,95% у 2024 р. Частка необоротних активів у майні підприємства дещо менше частки оборотних активів (47,26%, 41,94% і 45,56% відповідно по роках), що обумовлено специфікою діяльності досліджуваного підприємства;

– серед складових необоротних активів найбільшу питому вагу займають основні засоби, їх частка у майні підприємства у 2022 р. становить 47,26% і 41,94% у 2023 р., що на 5,32 відсоткових пунктів менше ніж у 2023 р. Цей показник у 2024 р. має тенденцію до збільшення і становить 45,56%, що є позитивною тенденцією;

– у структурі майна за характером участі в господарському процесі та швидкістю обороту переважають оборотні активи (57,54% у 2024 р.), що пояснюється більшим темпом їх зростання порівняно з необоротними активами;

– за формою функціонування матеріальні активи зросли на 89963 тис. грн. у 2023 р. порівняно з 2022 р. і на 323701 тис. грн. у 2024 р. порівняно з 2023 р. Частка фінансових активів у 2024 р. становила 573,91% проти 48,54% у

2022 р. Відповідно, частка матеріальних активів зменшилась з 50,23% у 2022 р. до 44,58% у 2024 р.;

– за чутливістю до інфляційних процесів монетарні активи становили 5671621 тис. грн. у 2024 р., відповідно, немонетарні активи – 5867278 тис. грн. Підсумком досліджуваної динаміки стало збільшення частки монетарних активів з 45,23% у 2022 р. до 52,92% у 2023 р. та зменшення до 49,15% у 2024 р. Відповідно відбулись зміни частки немонетарних активів з 54,77% у 2022 р. до 47,08% у 2023 р. та 50,85% у 2024 р.;

– у структурі активів за ознакою рівня ліквідності у 2024 р. найбільшу питому вагу займають важколіквідні активи – 45,56%, найменшу – низьколіквідні – 4,11%. Отже, динаміка структури активів за рівнем ліквідності характеризується негативними змінами;

– у структурі пасивів за характером формування (власністю) частка власного капіталу у 2024 р. зменшилась до 1,82%, порівняно з 2022 р. – 15,07%. Частка позикового капіталу відповідно збільшилась з 84,93% у 2022 р. до 98,18% у 2024 р.;

– за рівнем відповідальності власного капіталу частка статутного і пайового капіталу дещо зросла – 89,07% у 2022 р. до 100% у 2024 р.;

– за тривалістю використання постійний капітал зменшився з 2549126 тис. грн. у 2022 р. до 1586237 тис. грн. у 2024 р. У структурі частка постійного капіталу також знизилась з 27,06% у 2022 р. до 13,75% у 2024 р., частка змінного капіталу відповідно збільшилась з 72,94% до 86,25%;

– за періодом погашення поточні зобов'язання збільшились з 6869557 тис. грн. у 2022 р. до 9952662 тис. грн. у 2024 р. Відтак, частка поточних зобов'язань у зобов'язаннях дещо збільшилась з 85,88% у 2022 р. до 87,85% у 2024 р., частка довгострокових зобов'язань відповідно зменшилась;

– у структурі зобов'язань, за ознакою терміновості сплати, частка найбільш термінових зобов'язань дещо зросла з 80,44% у 2022 р. до 84,08% у 2023 р. і зменшилась до 82,61% у 2024 р. Частка довгострокових зобов'язань зменшилась з 14,12% до 11,46% відповідно у 2022 р. порівняно з 2023 р., але

зросла до 12,15% у 2024 р. Зміни у структурі зобов'язань за терміновістю сплати пояснюються тим, що у 2024 р. порівняно з попередніми роками найбільш термінові зобов'язання збільшились до 9358789 тис. грн., короткострокові зобов'язання дещо збільшились – з 434964 тис. грн. до 593873 тис. грн. В цілому, можна стверджувати, що на АТ «Укрпошта» за період, що досліджувався, відбулись суттєві структурні зрушення;

– дані фінансової звітності свідчать про поступове збільшення показників чистого доходу від реалізації продукції – на 12% та собівартості реалізованої продукції; собівартість продукції змінилась синхронно змінам попереднього показника – на 7,35% та 8,29%. Показники валового прибутку також зросли у 2023 р. порівняно з 2022 р. і становили 133,15%; у 2024 р. порівняно з 2023 р. відбулось збільшення на 55,58%;

– інші операційні доходи зросли у 2023 р. порівняно з 2022 рр. і становили 69,71%; у 2024 р. порівняно з 2023 р. відбулось збільшення цього показника на 29,23%;

– адміністративні витрати також зросли (на 24,49%), витрати на збут – на 35,28%, а інші операційні витрати зменшились на 7,81% у 2023 р. порівняно з 2022 р., але зросли адміністративні витрати у 2024 р. порівняно з 2023 р. на 14,04%, по іншим показникам відбулось суттєве зростання відповідно. Як наслідок, фінансовий результат від операційної діяльності підприємства за весь період дослідження – збиток, який у 2022 р. склав 1191867 тис. грн., у 2023 р. – 860994 тис. грн., у 2024 р. – 402844 тис. грн.;

– показник фінансових витрат у 2024 р. порівняно з 2022-2023 рр. дещо збільшився і становить у 2022 р. – 115054 тис. грн., у 2023 р. – 177920 тис. грн., у 2024 р. – 206993 тис. грн.;

– фінансовим результатом діяльності підприємства до оподаткування є збиток у 2022 р. у розмірі 1533162 тис. грн, проте у 2023-2024 рр. підприємство отримало збиток, який має тенденцію до зменшення – у розмірі 964280 тис. грн та 492055 тис. грн відповідно;

– внаслідок значного зростання витрат, загальним результатом діяльності

підприємства за 2022-2024 рр. є збиток у розмірі 1258089 тис. грн.; 796361 тис. грн.; 413204 тис. грн. відповідно. Це відбулось внаслідок значного перевищення витрат над доходами підприємства. Слід зазначити, що у 2023-2024 рр. відбулось зменшення цього показника;

– результати виконаних розрахунків свідчать про низький рівень фінансової стійкості ПАТ «Укрпошта» за показниками структури джерел формування капіталу. Так, значення коефіцієнта автономії свідчить про те, що у 2024 р. частка власного капіталу у валюті балансу становить 2%. Це на 0,03 відсоткових пункта менше ніж у 2023 р. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу значно перевищує нормативне значення – 0,85 у 2022 р., 0,95 у 2023 р., 0,98 – у 2024 р. Отримані значення показників автономії і концентрації залученого капіталу свідчать про те, що дане підприємство має високу залежність від зовнішніх джерел фінансування, тобто не має можливості працювати на власному капіталі, а здійснює залучення позикового капіталу;

– коефіцієнт фінансового ризику означає, скільки позикових коштів припадає на одну гривню власних коштів, вкладених в активи підприємства. У 2022 р. на одну гривню власних коштів припадало 5,63 грн. позикових, у 2023 р. – 17,45 грн., у 2024 р. – 53,89 грн. Збільшення цього показника в динаміці свідчить про певне збільшення залежності підприємства від інвесторів і кредиторів, проте перевищення фактичного значення в декілька разів нормативного має викликати сумніви щодо фінансової стійкості підприємства;

– коефіцієнт фінансової стабільності значно менший нормативного значення і свідчить про труднощі підприємства;

– збільшення коефіцієнта довгострокового залучення позикових коштів із 0,44 у 2022 р. до 0,87 у 2024 р. показує збільшення залежності підприємства від довгострокових зовнішніх джерел фінансування. Значення коефіцієнтів довгострокових і поточних зобов’язань характеризують структуру позикового капіталу, в якій частка довгострокових зобов’язань незначно зменшилась з 0,14 у 2022 р. до 0,12 у 2024 р., а поточних зобов’язань відповідно збільшилась з 0,86 до 0,88, що в цілому негативно впливає на оцінювання фінансової стійкості

підприємства;

– коефіцієнт маневреності власного капіталу має від'ємне значення на протязі досліджуваного періоду, і має тенденцію до значного збільшення, не відповідає нормативному значенню. Ступінь мобільності власного капіталу вкрай низька, тобто, підприємство не має можливості для фінансування виробничої та інших видів діяльності;

– коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами та коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами мають від'ємне значення і свідчать про неможливість покриття оборотних активів власними джерелами. Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів свідчить, що нестача грошових коштів серед власних оборотних активів у 2022 р. становить 103%, у 2023 р. – 125%, у 2024 р. – 90%. Отже, підприємство має недостатній рівень фінансової стійкості щодо забезпеченості високоліквідними оборотними активами;

– коефіцієнт майна виробничого призначення знизився з 0,45 до 0,40, тому з погляду забезпеченості активами основної виробничо-господарської діяльності, підприємство має критично низьку фінансову стабільність. Коефіцієнт реальної вартості основних засобів зменшився з 0,41 у 2022 р. до 0,37 у 2024 р., що свідчить про негативну динаміку зменшення частки основних засобів у валюті балансу;

– незважаючи на збільшення коефіцієнта нагромадження амортизації з 0,43 до 0,48, рівень зношеності основних засобів і нематеріальних активів залишається значним, спостерігається певне погіршення функціонального стану необоротних активів підприємства;

– за динамікою коефіцієнта співвідношення оборотних і необоротних активів, підприємство дещо підвищило рівень забезпеченості необоротних засобів оборотними коштами. Якщо у 2022 р. на 1 грн. необоротних активів припадало 1,09 грн. оборотних, то у 2024 р. – 1,18 грн.;

Отже, за переважною більшістю відносних показників фінансової стійкості, підприємство ПАТ «Укрпошта» є фінансово нестійким із негативною

динамікою.

Оптимізація структури капіталу є одним із ключових і водночас найскладніших завдань фінансового управління підприємством. Вона полягає у визначенні такого співвідношення власного та позикового капіталу, при якому забезпечується оптимальний баланс між фінансовою рентабельністю та фінансовою стійкістю підприємства, що в кінцевому результаті дозволяє максимізувати його ринкову вартість.

Оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації фінансової рентабельності передбачає проведення спеціальних розрахунків із використанням механізму фінансового левериджу. Аналіз показав, що найвищий рівень фінансової рентабельності досягається при співвідношенні власного капіталу до позикового 100:0 та 80:20. У всіх інших варіантах частка позикового капіталу призводить до зниження цього показника, що пояснюється додатковими фінансовими витратами та підвищенням ризиків.

Оптимізація капіталу за критерієм мінімізації його вартості базується на оцінці вартості власного та залученого капіталу за різних умов їх залучення і здійсненні багатоваріантних розрахунків середньозваженої вартості капіталу (WACC). У ході дослідження було запропоновано вісім варіантів співвідношення власного і позикового капіталу. Використання капіталу з різних джерел дозволяє зменшити середньозважену вартість фінансування. Найнижчі значення WACC спостерігаються у двох випадках: при відсутності позикового капіталу – 210 235 тис. грн., та при співвідношенні 80:20 – 215 837 тис. грн. Саме така структура капіталу є оптимальною для максимізації ринкової вартості підприємства.

Вибір конкретної стратегії фінансування активів також залежить від ставлення власників чи менеджерів до фінансових ризиків. Існують три основні підходи: консервативний, орієнтований на мінімізацію ризику; компромісний, який поєднує стабільність і рентабельність; агресивний, спрямований на підвищення прибутковості через активне використання позикового капіталу.

Розрахунки свідчать, що при консервативному підході загальна сума позикового капіталу становить 61 493 тис. грн., при компромісному – 130 588 тис. грн., а при агресивному – 165 560 тис. грн. Ці значення визначають оптимальні розміри коротко- і довгострокового позикового капіталу з точки зору інвестора.

Ефективність використання оборотних коштів підприємства залежить від численних факторів. Серед них виділяють зовнішні, що впливають незалежно від управлінських рішень підприємства, та внутрішні, на які воно може і повинне активно впливати. Підвищення ефективності використання оборотних коштів забезпечується насамперед прискоренням їх оборотності на всіх етапах господарського циклу.

При цьому значні резерви підвищення ефективності закладені безпосередньо в самому підприємстві, що дозволяє оптимізувати використання ресурсів, підвищити ліквідність і рентабельність, а також забезпечити стабільність фінансового стану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ткаченко О.С., Єрмілов Р.В., Чернуха О.В. Фінансово-економічна безпека як складова системи управління підприємством. *Сталий розвиток економіки.* Хмельницький, 2024. №4 (51). С. 110-115.

2. Кушнір І.В., Болгов В.Є. Сутність фінансової безпеки підприємства та методики її дослідження. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. Вінниця, 2022. Том 2. № 14. С. 232-236.

3. Бородіна О.О. Оцінка економічної безпеки підприємства. *Економіка: проблеми теорії та практики*. Дніпро, 2013. Вип. 183. С. 33-41.

4. Пігуль Н.Г., Хомутенко А.В. Теоретичні основи фінансової безпеки підприємства та механізм управління нею. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. Суми, 2019. № 2. С. 80-87.

5. Огренич Ю.О., Зайцев Є.А. Стан та забезпечення фінансово-економічної безпеки промислових підприємств в умовах цифровізації економіки. *Економічний простір*. Дніпро, 2024. № 129. С. 12-18.

6. Бондарчук Н.В., Гуменчук М. Сутність фінансово-економічної безпеки підприємства та необхідність її забезпечення. *Ефективна економіка*. 2016. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5409 (дата звернення: 24.08.2025).

7. Баранова В.В. Фінансово-економічна безпека у забезпеченні економічної безпеки національного господарства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. Ужгород, 2017. Вип. 14. Ч. 1. С. 206-209.

8. Стефаник С.М. Сутність та значення фінансово-економічної безпеки підприємства. *Наукова весна:* матеріали XIV Міжнародної науково-технічної конференції аспірантів та молодих вчених, м. Дніпро, 27-29 березня 2024 р. Дніпро, 2024. С. 202-203. URL https://ir.nmu.org.ua/jspui/bitstream/123456789/167015/1/Scienti□c_Spring_2024-202-203.pdf (дата звернення: 12.08.2025).

9. Базик О.В. Фінансово-економічна безпека у забезпеченні стабільності економічного розвитку підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 15. С. 172-177.

10. Біломістна І.І., Олійник О.В. Особливості формування теоретичних підходів до визначення фінансової безпеки підприємства як економічної категорії. *Економічні науки. Серія: Облік і фінанси*. 2013. Вип. 10(1). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2013_10(1)__6 (дата звернення: 02.09.2025).

11. Фісуненко П. А. Забезпечення економічної безпеки підприємства: сутність, принципи, функції, методи, засоби. *Економічний простір.* 2019. №152. С. 176-203. DOI: https://doi.org/10.32782/2224-6282/152-15

12. Оніщенко М. Л., Сюркало Б. І. Особливості механізму управління економічною безпекою підприємства. *Економіка і суспільство.* 2018. Вип. 16. С. 446-452.

13. Колодяжна І. В., Букріна К.А. Економічна безпека в системі сталого функціонування підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство.* 2019. Вип. 23, ч. 1. С. 135-140.

14. Небава М. І., Міронова Ю. В. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2017. 73 с.

15. Кургузенкова Л. А. Економічна безпека підприємства: сутність та чинники формування її відповідного рівня. *Економіка і суспільство.* 2015. №1. С. 31-34.

16. Дідик А. М. Економічна безпека підприємства : підручник. Львів : Львівська політехніка, 2019. 624 с.

17. Гаркуша В. О., Єршова Н. Ю. Теоретично-методичні засади формування економічної безпеки підприємства. *Причорноморські економічні студії.* 2018. 27 (1). С. 106-112. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2018_27%281%29__23 (дата звернення: 10.09.2025).

18. Дубинська О. Розробка методичних рекомендацій щодо визначення рівня фінансово-економічної безпеки підприємства на основі розрахунку показників його фінансового стану. Acta Academiae Beregsasiensis.. Economics. 2022. Volume 2. P. 109-116.

19. Івончак І.О. Аналіз методичних підходів до оцінки рівня економічної безпеки підприємництва. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2021. Вип. 10. С. 29-37.

20. Вергун А.М., Савченко М.М., Тарасенко І.О. Діагностика рівня фінансово-економічної безпеки підприємства. *Інтернаука*. 2015. № 2. С. 23-26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2015_2_6 (дата звернення: 22.08.2025).

21. Козаченко Г.В., Погорєлов Ю.С. Оцінювання економічної безпеки підприємства: аналіз основних підходів. Менеджмент безпеки держави, регіону, підприємства: проблеми і виклики сьогодення : колективна монографія / за заг. ред. З.Б. Живко, І.Г. Бабець. Львів : Ліга-Прес, 2015. С. 238-251.

22. Бабіна Н. О., Зачосова Н. В. Економіко-фінансова безпека підприємств України як елемент фінансової безпеки держави в контексті інтеграційних процесів. Управлінський аспект забезпечення фінансової безпеки України : колективна монографія / за ред. О. В. Черевка. Черкаси : Видавець Ю. А. Чабаненко, 2018. С. 185-206.

23. Біланчук І.М. Методичний підхід до оцінки ефективності системи фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання. *Актуальні питання у сучасній науці.* 2025. №2 (32). С. 52-63.

24. Козак І. В. Моделювання системи управління інформаційною безпекою в умовах глобалізації. *Журнал інформаційної безпеки*. 2021. №8 (1). С. 45-57.

25. Бондаренко О. О., Сидоренко М. П. Інформаційна безпека як складова публічного управління: теоретичні аспекти. *Науковий вісник державного управління*. 2020. №14 (2). С.112-125.

26. Лазоренко Т., І. Шолом. Діджиталізація як основний фактор розвитку бізнесу. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи*. 2020. С. 50-51.

27. Прохорова В. В., Мушникова С.А. Інноваційність системи управління як умова забезпечення безпеки розвитку підприємств. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2019. № 2. С. 82-90.

28. Ковальчук А.М. Фінансово-економічна безпека підприємства в контексті адаптації до викликів цифрового середовища. *Економічний вісник.* 2020. №3. С. 152-159.

29. Дашко І. М. Засадничі імперативи формування стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2023. № 1(259). С. 72-80. URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2023/01/2.23._topic_-Iryna-%D0%9C.-Dashko-72-80.pdf (дата звернення: 12.08.2025)

30. Дашко І.М., Стефаник С.М. Методичний підхід до оцінки рівня фінансово-економічної безпеки промислових підприємств. *Економіка та суспільство.* 2024. Вип. 65. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-58 (дата звернення: 12.08.2025)

31. Шило Ж. С., Кречко М. Ю. Методи оцінки рівня економічної безпеки підприємства: підходи до оцінювання та забезпечення економічної безпеки. *Вісник НУВГП. Серія «Економічні науки»*. 2022. Вип. 2 (98). С. 278-288.

32. Іпполітова І. Я., Сичова А.О. Методичний підхід до оцінювання рівня економічної безпеки підприємства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент.* 2017. Вип. 28. С. 96-101. URL: http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001308802 (дата звернення: 25.09.2025).

33. Гавловська Н. І. Матюх С. А., Любохинець Л. С. Оцінювання стану економічної безпеки промислового підприємства. *Development service industry management.* 2023. №1. С. 7-12. DOI: https://doi.org/10.31891/dsim-2023-1(1)

34. Власенко Т. А. Формування механізму управління стратегічними змінами підприємства. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2019. № 2. С. 25-32.

35. Гнилицька Л.В. Використання концептуальних основ збалансованої системи економічних показників для оцінки стану та рівня економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності. *Фінанси, облік і аудит*. 2011. № 18. С. 263-271.

36. Дашко І. М., Михайліченко Л. В. Управління фінансово-економічною безпекою на засадах розвитку промислових підприємств. *Механізм регулювання економіки.* № 2(104). 2024. С. 66-72. URL: https://www.mer-journal.sumy.ua/index.php/journal/article/view/606 (дата звернення: 03.09.2025)

37. Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія. Львів : Ліга-Прес, 2012. 388 с.

38. Балабаниць А. В., Гапонюк О. І., Горбашевська М. О., Кислова Л. А., Омельченко В. Я., Семкова Л. В.,

39. Мацука В. М., Осипенко К. В., Перепадя Ф. Л. Управління фінансово-економічною безпекою держави та шляхи запобігання зовнішнім і внутрішнім загрозам: монографія. Маріуполь : 2020. 223 с.

40. Жадько К. С., Самойленко Д. М. Економічна безпека підприємств в умовах цифрових технологій і пандемії. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки.* 2020. Вип. 5(38). С. 170-176.

41. Bondarenko-Berehovych V. Methodical approach to the assessment of the economic security management system of the enterprise. *German International Journal of Modern Science.* 2021. № 9. P. 11–15. URL: https://dizzw.com/wp-content/uploads/2021/05/Deutsche-internationale-Zeitschrift-f%C3%BCr-

zeitgen%C3%B6ssische-Wissenschaft-%E2%84%969-part-2-2021.pdf (дата звернення: 03.09.2025).

42. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : Знання, 2012. 815 с.

43. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 566 с.

44. Склабінська А. І., Дражниця С. А., Федорук Л. Д. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Львів : «Новий світ-2000», 2013. 342 с.

45. Фінанси підприємств : підручник / Н.О. Власова, В.А. Міщенко, Т.В. П'ятак, Т.І. Кочетова, А.В. Котлярова ; за наук. ред. проф. Н.О Власової. Харків: Світ книг, 2018. 437 с.

46. Єпіфанова І. Ю., Джеджула В. В. Фінансовий аналіз та звітність : практикум. Вінниця : ВНТУ, 2017. 143 с.

47. Шевченко Н. В., Мельник С. І. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник у схемах і таблицях. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 224 с.

48. Мулик Т. О., Материнська О. А., Пльонсак О. Л. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 288 с.

49. Reznik N.P., Zahorodnia A.S., Chornenka L.M. Analysis of the logistics component of the economic security system of *enterprises. International Journal of Innovative Technologies in Economy*. 2021. Vol. 4. № 36. P. 109-113. DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijite/30122021/773

50. Лойко В.В. Шляхи збільшення обсягу прибутку та підвищення дієвості управління прибутком промислового підприємства в сучасних умовах господарювання. *Международный научный журнал*. 2015. № 7. С. 68-71.

51. Мелень О.В. Актуальні питання прибутковості підприємства та шляхи її збільшення. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Серія «Технічний прогрес та ефективність виробництва».* Харків, 2015. №25. С. 123-126.

52. Ярошевич Н.Б. Фінанси підприємств : навч. посіб. Київ, 2012. 341 с.

53. Derii V., Parkhomets M., Uniiat L., Kovbasa O., Hryzovska L. and Karabanyk S. Modelling Business Processes Based on Logistics Concepts and Quality Management System Principles. *International Journal of Management*. 2020. vol. 11(7). pp. 175-188. URL: http://www.iaeme.com/IJM/issues.asp

54. Шостак Л.В., Сур'як А.В. Удосконалення фінансово-економічної безпеки підприємства на основі управління бізнес процесами. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка.* 2023. Вип. 17. С. 126-132.

55. Орлов В.М., Шостак Л.В. Ефективність підходів оцінювання фінансово-економічної безпеки підприємства в умовах цифрової трансформації. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. Випуск 7(07). URL: http://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/189

56. Череп А.В., Худолєй Л.В. Удосконалення методологічних підходів щодо оцінки забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств машинобудування. *Theoretical and Practical Aspects of Economics and Intellectual Property.* 2017. Issue 16. С. 355-361.

57. Потапюк І.П., Мазіленко С.С., Прусова М.О. Фінансово-економічна безпека як основа безпеки підприємства. *Цифрова економіка та економічна безпека.* 2022. Вип. 2 (02). С. 156-160.

58. Дячков Д.В., Потапюк І.П., Капран І.В. Економічна безпека в системі стратегічного управління підприємством. *Економіка та суспільство*. 2021. № 24. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/173 (дата звернення: 02.10.2025).

59. Плескач В.Л., Кулик А.В. Методологічні засади державного регулювання фінансово-економічного розвитку. *Фінанси України*. 2019. № 10. С. 27.

60. Потапюк І.П. Теоретико-методологічні засади формування механізму забезпечення економічної безпеки підприємства. Економічний форум. Луцьк : РВВ Луцького НТУ, 2020. № 4. С. 125-130.

61. Карачина Н.П., Скаковський В.В., Штанько О.С. Методичні підходи до оцінювання економічної безпеки сучасних підприємств в системі контролінгу. *Цифрова економіка та економічна безпека.* 2025. Вип. 2(17). С. 79-83.

62. Кошельок Г.В., Малікова І.П. Методичні підходи до оцінки рівня економічної безпеки підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління.* 2021. Випуск 5 (32). С. 62-69.

63. Огренич Ю.О., Діброва В.О. Економічна безпека промислових підприємств в Україні: стан, проблеми та напрямки покращення. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2023. Випуск 15. С. 180-191.

64. Маслій О.А., Галушка Р.М. Ієрархічний аналіз ризиків і загроз економічній безпеці України в умовах воєнного стану. *Економічний простір.* 2025. № 198. С. 69-75.

65. Воронка Ю.В. Управління капіталом підприємства як ключовий чинник його фінансової стабільності. *Актуальні питання економічних наук.* 2025. URL: https://a-economics.com.ua/index.php/home/about (дата звернення: 14.10.2025).

66. Смирна О. В., Ізмайлова Н. В. Сучасний стан та проблеми формування капіталу українських підприємств в умовах кризових явищ. *Ефективна економіка.* 2022. № 1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2022/94.pdf (дата звернення: 21.10.2025).

67. Пігуль Н. Г., Дехтяр Н. А., Пігуль Є. І. Теоретичні засади управління капіталом підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 48. С.251- 256.URL:http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/48_2020_ukr/48.pdf

68. Ларіонова К., Капінос Г. Механізм управління капіталом підприємства. *Modeling the development of the economic systems*. 2023. № 3. С. 147-154. URL: https://doi.org/10.31891/mdes/2023-9-20 (дата звернення: 08.10.2025).

69. Чемчикаленко Р.А., Коваль Е.В. Особливості формування оптимальної структури капіталу підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 22. С. 855-859. URL: http://global-national.in.ua/archive/22-2018/161.pdf (дата звернення: 10.10.2025).

70. Chapelle A. Operational risk management: best practices in the financial services industry. Chichester : Wiley, 2019. 245 p. URL: http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi79/0058810.pdf. (дата звернення: 12.10.2025).

71. Geršl, A., Dadashova, P., Bazhenova, Y., Filatov, V., Hlazunov, A., Soltysiak, R. A Heatmap for Monitoring Systemic Financial Stability Risks in Ukraine.Visnyk of the National Bank of Ukraine, 2022, №253, p. 27-46. URL: https://doi.org/10.26531/vnbu2022.253.02 (дата звернення: 13.10.2025).

72. Кічук О.С., Тарасова Ю.А. Управління оборотним капіталом промислових підприємств. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 37. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-60 (дата звернення: 05.10.2025).

73. Бассова О. О. Управління оборотним капіталом торгівельних підприємств

Економічна наука. 2018. № 11. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/11_2018/10.pdf (дата звернення: 01.10.2025).

74. Літвінов О.С., Гуменюк І.О. Управління оборотним капіталом підприємства. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. Одеса, 2021. № 7-8. С. 103-108.

75. Тютюнник Я. В. Сучасні підходи до визначення економічної сутності оборотних активів підприємства. *Економіка та держава*. 2021. № 4. С. 157-162. DOI: 10.32702/2306-6806.2021.4.157 (дата звернення: 07.10.2025).

76. Thiago Alvarez, Luca Sensini, Maria Vazquez. Working Capital Management and Profitability: Evidence from an Emergent Economy.2020. p.32-36.

ДОДАТОК А

Баланс (Звіт про фінансовий стан) АТ «Укрпошта» за 2022 р., тис. грн.

АТ «Укрпошта»
Баланс (Звіт про фінансовий стан)
Усі суми наведені у тисячах гривень

Підприємство: АТ «Укрпошта»
Територія: Україна, м. Київ, Шевченківський р-н
Організаційно-правова форма господарювання: Державна акціонерна компанія (товариство)
Вид економічної діяльності: Діяльність національної пошти
Середня кількість працівників: 53 432
Адреса, телефон: вул. Хрещатик 22, Київ
Одиниця виміру: тис. грн., без десяткового знаку
Складено (зробити позначку "V" у відповідній клітинці):

за Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку	
за Міжнародними стандартами фінансової звітності	V

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Форма № 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Прим.	Код рядка	31 грудня 2021 р.	31 грудня 2022 р.
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	9	1000	55 518	115 895
первісна вартість		1001	150 078	143 589
амортизація		1002	(94 560)	(27 694)
Незавершені капітальні інвестиції	9	1005	320 864	295 454
Основні засоби	9	1010	3 830 957	3 870 901
первісна вартість		1011	6 160 904	6 847 341
знос		1012	(2 329 947)	(2 976 440)
Інвестиційна нерухомість	9	1015	100 693	68 961
первісна вартість		1016	107 386	79 104
знос		1017	(6 693)	(10 143)
Інші фінансові інвестиції		1035	19 078	12 579
Довгострокова дебіторська заборгованість		1040	196	180
Відстрочені податкові активи		1045	-	87 652
Усього за розділом I		**1095**	**4 327 306**	**4 451 622**
II. Оборотні активи				
Запаси	10	1100	293 899	564 624
виробничі запаси		1101	231 750	348 417
незавершене виробництво		1102	11	-
готова продукція		1103	-	-
товари		1104	62 138	216 207
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	11	1125	401 152	325 063
первісна вартість		1125.1	459 406	399 892
резерв під знецінення		1125.2	(58 254)	(74 829)
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	11	1130	35 830	74 177
з бюджетом	11	1135	8 942	9 193
у тому числі з податку на прибуток		1136	-	20
з нарахованих доходів	11	1140	8 686	19 958
Інша поточна дебіторська заборгованість	11	1155	155 828	114 114
первісна вартість		1155.1	179 138	146 066
резерв під знецінення		1155.2	(23 310)	(31 952)
Поточні фінансові інвестиції	12	1160	1 509 233	585 098
Грошові кошти та їх еквіваленти	12	1165	3 893 395	3 132 038
Готівка		1166	119 329	339 238
Поточні рахунки у банку		1167	3 774 066	2 792 800
Інші оборотні активи		1190	57 720	68 977
Усього за розділом II		**1195**	**6 364 685**	**4 893 242**
III. Необоротні активи, утримані для продажу, та групи вибуття	9	**1200**	**75 643**	**73 819**
Баланс		**1300**	**10 767 634**	**9 418 683**

Примітки на сторінках 7-49 є невід'ємною частиною цієї фінансової звітності.

Продовження ДОДАТКУ А

Баланс (Звіт про фінансовий стан) (продовження)

		Форма № 1	Код за ДКУД	1801001
Пасив	**Прим.**	**Код рядка**	**31 грудня 2021 р.**	**31 грудня 2022 р.**
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	14	1400	6 518 597	6 518 597
Ефект переоцінки при корпоратизації	14	1416	(5 254 038)	(5 254 038)
Нерозподілений прибуток		1420	1 413 330	155 241
Усього за розділом I		**1495**	**2 677 889**	**1 419 800**
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	30	1500	189 105	-
Довгострокові кредити банків	15	1510	612 878	863 115
Інші довгострокові зобов'язання	15	1515	318 515	266 211
Усього за розділом II		**1595**	**1 120 498**	**1 129 326**
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	15	1600	70 011	3 381
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	15	1610	274 500	431 583
товари, роботи, послуги	16	1615	1 733 721	2 778 229
розрахунками з бюджетом		1620	137 553	72 700
у тому числі з податку на прибуток		1621	22 028	-
розрахунками зі страхування		1625	84 806	55 209
розрахунками з оплати праці		1630	250 279	202 725
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами		1635	191 403	213 236
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з акціонером	14	1640	55 075	-
Нарахування та інші забезпечення	17	1660	614 309	619 143
Доходи майбутніх періодів	18	1665	499 055	319 253
Інші поточні зобов'язання	19	1690	3 056 535	2 174 098
Усього за розділом III		**1695**	**6 969 247**	**6 869 557**
БАЛАНС		**1900**	**10 767 634**	**9 418 683**

Затверджено до випуску та підписано 24 квітня 2023 року.

І. Смілянський
Генеральний директор

М.Палій
Заступник генерального директора з фінансових питань

К. Клименко
Головний бухгалтер

ДОДАТОК Б

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

АТ «Укрпошта» за 2022 рік

АТ «Укрпошта»
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
Усі суми наведені у тисячах гривень

Підприємство: АТ «Укрпошта»

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

за 2022 рік

Форма № 2 Код за ДКУД 1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Прим.	Код рядка	За звітний період - 2022 рік	За попередній період - 2021 рік
1		2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	20	2000	10 323 419	11 181 868
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	21	2050	(9 926 858)	(9 536 425)
Валовий:				
Прибуток		2090	396 561	1 645 443
Збиток		2095	-	-
Інші операційні доходи	27	2120	179 762	309 471
Адміністративні витрати	23	2130	(1 148 387)	(1 324 050)
Витрати на збут	22	2150	(207 900)	(259 349)
Інші операційні витрати	24	2180	(411 903)	(170 034)
Фінансовий результат від операційної діяльності:				
Прибуток		2190	-	201 481
Збиток		2195	(1 191 867)	-
Інші фінансові доходи	25	2220	140 419	104 904
Інші доходи	28	2240	126 412	91 705
Фінансові витрати	26	2250	(115 054)	(114 569)
Інші витрати	29	2270	(493 072)	(45 575)
Фінансовий результат до оподаткування:				
Прибуток		2290	-	237 946
Збиток		2295	(1 533 162)	-
(Витрати) дохід з податку на прибуток	30	2300	275 073	(54 364)
Чистий фінансовий результат:				
Прибуток		2350	-	183 582
Збиток		2355	(1 258 089)	-

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Прим.	Код рядка	За звітний період - 2022 рік	За попередній період - 2021 рік
1		2	3	4
Переоцінка необоротних активів		2400	-	-
Інший сукупний дохід		2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування		2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом		2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування		2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)		2465	(1 258 089)	183 582

Примітки на сторінках 7-49 є невід'ємною частиною цієї фінансової звітності.

Продовження ДОДАТКУ Б

АТ «Укрпошта»
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
Усі суми наведені у тисячах гривень

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2022 рік
(продовження)

Форма № 2

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Стаття	Прим.	Код рядка	За звітний період - 2022 рік	За попередній період – 2021 рік
1		2	3	4
Матеріальні витрати		2500	942 235	645 645
Витрати на оплату праці		2505	5 469 472	6 194 389
Відрахування на соціальні заходи		2510	1 275 354	1 461 785
Знос/амортизація		2515	582 986	454 092
Інші операційні витрати		2520	3 074 363	2 437 060
Собівартість реалізованих товарів		2530	350 638	96 887
Разом		2550	11 695 048	11 289 858

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Стаття	Прим.	Код рядка	За звітний період - 2022 рік	За попередній період - 2021 рік
1		2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій		2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій		2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію		2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію		2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію		2650	-	-

Затверджено до випуску та підписано 24 квітня 2023 року.

І. Смілянський
Генеральний директор

М.Палій
Заступник генерального директора з фінансових питань

К. Клименко
Головний бухгалтер

ДОДАТОК В

Звіт про рух грошових коштів (за непрямим методом)

АТ «Укрпошта» за 2022 р., тис. грн.

АТ «Укрпошта»
Звіт про рух грошових коштів
Усі суми наведені у тисячах гривень

Підприємство: АТ «Укрпошта»

Звіт про рух грошових коштів (за непрямим методом)
за 2022 рік

Форма №3 Код за ДКУД 1801004

Стаття	Прим.	Код рядка	За звітний період - 2022 рік	За попередній період - 2021 рік
1		2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності				
Прибуток/(збиток) до оподаткування		3500	(1 533 162)	237 946
Коригування на: Знос, амортизацію та знецінення необоротних активів		3505	799 895	465 782
Збільшення (зменшення) забезпечень		3510	55 753	148 557
Збиток (прибуток) від нереалізованих курсових різниць		3515	401 316	(9 469)
Збиток (прибуток) від неопераційної діяльності та інших негрошових операцій		3520	(65 383)	(92 107)
Фінансові витрати	26	3540	115 054	114 569
Фінансові доходи	25	3524	(140 419)	(104 904)
Зменшення (збільшення) оборотних активів		3550	(228 980)	(294 822)
Збільшення (зменшення) поточних зобов'язань		3560	39 899	141 920
Збільшення (зменшення) доходів майбутніх періодів		3566	(179 802)	85 392
Рух коштів від операційної діяльності		**3570**	**(735 829)**	**692 864**
Сплачений податок на прибуток		3580	(23 748)	(31 616)
Сплачені відсотки		3585	(108 993)	(141 155)
Чистий рух коштів від операційної діяльності		**3195**	**(868 570)**	**520 093**
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності				
Повернення коштів короткострокових депозитів		3200	924 136	-
Надходження від реалізації необоротних активів		3205	94 714	169 638
Проценти отримані		3215	126 494	105 061
Розміщення короткострокових депозитів	12	3255	-	(1 314 138)
Придбання основних засобів та нематеріальних активів		3260	(662 107)	(977 477)
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності		**3295**	**483 237**	**(2 016 916)**
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності				
Отримання позик		3305	192 611	926 530
Дивіденди сплачені		3355	(55 075)	(82 462)
Погашення зобов'язань з фінансової оренди		3365	(225 132)	(226 701)
Погашення позик		3350	(141 948)	(472 479)
Чистий рух коштів від фінансової діяльності		**3395**	**(229 544)**	**144 888**
Чистий рух коштів за звітний період		3400	(614 877)	(1 351 935)
Залишок грошових коштів та їх еквівалентів на початок року		3405	3 895 395	5 246 112
Вплив змін валютних курсів на залишок коштів		3410	(146 480)	(782)
Залишок грошових коштів та їх еквівалентів на кінець року	**12**	**3415**	**3 132 038**	**3 893 395**

Затверджено до випуску та підписано 24 квітня 2023 року

І. Смілянський
Генеральний директор

М.Палій
Заступник генерального директора з фінансових питань

К. Клименко
Головний бухгалтер

5

Примітки на сторінках 7-49 є невід'ємною частиною цієї фінансової звітності.

ДОДАТОК Г

Баланс (Звіт про фінансовий стан) АТ «Укрпошта» за 2023 р., тис. грн.

АТ «Укрпошта»
БАЛАНС (ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН)
Усі суми наведені у тисячах гривень

Підприємство: **АТ «Укрпошта»**
Територія: **Україна, м. Київ, Шевченківський р-н**
Організаційно-правова форма господарювання: **Державна акціонерна компанія (товариство)**
Вид економічної діяльності: **Діяльність національної пошти**
Середня кількість працівників: **34 751**
Адреса, телефон: **вул. Хрещатик 22, Київ**
Одиниця виміру: тис. грн., без десяткового знаку
Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

за Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку	
за Міжнародними стандартами фінансової звітності	v

БАЛАНС (ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН)

Форма № 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Прим.	Код рядка	31 грудня 2022 р.	31 грудня 2023 р.
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	9	1000	115 895	123 622
первісна вартість		1001	143 589	153 625
амортизація		1002	(27 694)	(30 003)
Незавершені капітальні інвестиції	9	1005	295 454	324 447
Основні засоби	9	1010	3 870 901	4 041 107
первісна вартість		1011	6 847 341	7 521 947
знос		1012	(2 976 440)	(3 480 840)
Інвестиційна нерухомість	9	1015	68 961	65 522
первісна вартість		1016	79 104	78 166
знос		1017	(10 143)	(12 644)
Інші фінансові інвестиції	11	1035	12 579	13 418
Довгострокова дебіторська заборгованість		1040	180	166
Відстрочені податкові активи	30	1045	87 652	255 571
Усього за розділом I		**1095**	**4 451 622**	**4 823 853**
II. Оборотні активи				
Запаси	10	1100	564 624	455 388
виробничі запаси		1101	348 417	331 631
незавершене виробництво		1102	-	-
готова продукція		1103	-	-
товари		1104	216 207	123 757
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	11	1125	325 063	555 585
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	11	1130	74 177	150 544
з бюджетом	11	1135	9 193	8 481
у тому числі з податку на прибуток		1136	20	20
з нарахованих доходів	11	1140	19 958	7 802
Інша поточна дебіторська заборгованість	11	1155	114 114	130 809
Поточні фінансові інвестиції	12	1160	585 098	-
Грошові кошти та їх еквіваленти	12	1165	3 132 038	5 233 842
Готівка		1166	339 238	118 937
Поточні рахунки у банку		1167	2 792 800	5 114 905
Інші оборотні активи		1190	68 977	76 110
Усього за розділом II		**1195**	**4 893 242**	**6 618 561**
III. Необоротні активи, утримані для продажу, та групи вибуття	9	**1200**	**73 819**	**60 539**
Баланс		**1300**	**9 418 683**	**11 502 953**

Примітки на сторінках 7-48 є невід'ємною частиною цієї фінансової звітності.

Продовження ДОДАТКУ Г

АТ «Укрпошта»
БАЛАНС (ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН)
Усі суми наведені у тисячах гривень

		Форма № 1	Код за ДКУД	1801001
Пасив	**Прим.**	**Код рядка**	**31 грудня 2022 р.**	**31 грудня 2023 р.**
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	14	1400	6 518 597	6 518 597
Ефект переоцінки при корпоратизації	14	1416	(5 254 038)	(5 254 038)
Нерозподілений прибуток		1420	155 241	(641 120)
Усього за розділом I		**1495**	**1 419 800**	**623 439**
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	30	1500	-	-
Довгострокові кредити банків	15	1510	863 115	795 276
Інші довгострокові зобов'язання	15	1515	266 211	451 034
Усього за розділом II		**1595**	**1 129 326**	**1 246 310**
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	15	1600	3 381	-
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	15	1610	431 583	485 913
товари, роботи, послуги	16	1615	2 778 229	3 498 755
розрахунками з бюджетом		1620	72 700	96 248
у тому числі з податку на прибуток		1621	-	-
розрахунками зі страхування		1625	55 209	47 310
розрахунками з оплати праці		1630	202 725	185 917
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами		1635	213 236	172 698
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з акціонерами		1640	-	-
Нарахування та інші забезпечення	17	1660	619 143	919 501
Доходи майбутніх періодів	18	1665	319 253	344 135
Інші поточні зобов'язання	19	1690	2 174 098	3 882 727
Усього за розділом III		**1695**	**6 869 557**	**9 633 204**
БАЛАНС		**1900**	**9 418 683**	**11 502 953**

Затверджено до випуску та підписано 24 квітня 2024 року.

І. Смілянський
Генеральний директор

М.Палій
Заступник генерального директора з фінансових питань

К. Клименко
Головний бухгалтер

Примітки на сторінках 7-48 є невід'ємною частиною цієї фінансової звітності.

ДОДАТОК Д

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

АТ «Укрпошта» за 2023 рік

ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ (ЗВІТ ПРО СУКУПНИЙ ДОХІД)

за 2023 рік

Форма № 2 Код за ДКУД 1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Прим.	Код рядка	За звітний період - 2023 рік	За попередній період - 2022 рік
1		2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	20	2000	11 581 111	10 323 419
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	21	2050	(10 656 528)	(9 926 858)
Валовий:				
Прибуток		2090	**924 583**	**396 561**
Збиток		2095	-	-
Інші операційні доходи	27	2120	305 082	179 762
Адміністративні витрати	23	2130	(1 429 681)	(1 148 387)
Витрати на збут	22	2150	(281 252)	(207 900)
Інші операційні витрати	24	2180	(379 726)	(411 903)
Фінансовий результат від операційної діяльності:				
Прибуток		2190	-	-
Збиток		2195	**(860 994)**	**(1 191 867)**
Інші фінансові доходи	25	2220	127 299	140 419
Інші доходи	28	2240	99 216	126 412
Фінансові витрати	26	2250	(177 920)	(115 054)
Інші витрати	29	2270	(151 881)	(493 072)
Фінансовий результат до оподаткування:				
Прибуток		2290	-	-
Збиток		2295	**(964 280)**	**(1 533 162)**
(Витрати) дохід з податку на прибуток	30	2300	167 919	275 073
Чистий фінансовий результат:				
Прибуток		2350	-	-
Збиток		2355	**(796 361)**	**(1 258 089)**

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Прим.	Код рядка	За звітний період - 2023 рік	За попередній період - 2022 рік
1		2	3	4
Переоцінка необоротних активів		2400	-	-
Інший сукупний дохід		2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування		**2450**	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом		2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування		**2460**	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)		**2465**	**(796 361)**	**(1 258 089)**

Примітки на сторінках 7-48 є невід'ємною частиною цієї фінансової звітності.

Продовження ДОДАТКУ Д

АТ «Укрпошта»
ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ (ЗВІТ ПРО СУКУПНИЙ ДОХІД)
Усі суми наведені у тисячах гривень

ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ (ЗВІТ ПРО СУКУПНИЙ ДОХІД)
за 2023 рік
(продовження)

Форма № 2

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Стаття	Прим.	Код рядка	За звітний період - 2023 рік	За попередній період – 2022 рік
1		2	3	4
Матеріальні витрати		2500	1 122 506	942 235
Витрати на оплату праці		2505	5 974 643	5 469 472
Відрахування на соціальні заходи		2510	1 300 245	1 275 354
Знос/амортизація		2515	718 363	582 986
Інші операційні витрати		2520	3 298 839	3 074 363
Собівартість реалізованих товарів		2530	332 591	350 638
Разом		**2550**	**12 747 187**	**11 695 048**

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Стаття	Прим.	Код рядка	За звітний період - 2023 рік	За попередній період - 2022 рік
1		2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій		2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій		2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію		2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію		2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію		2650	-	-

Затверджено до випуску та підписано 24 квітня 2024 року.

І. Смілянський	М.Палій	К. Клименко
Генеральний директор	Заступник генерального директора з фінансових питань	Головний бухгалтер

ДОДАТОК Е

Звіт про рух грошових коштів (за непрямим методом)

АТ «Укрпошта» за 2023 р., тис. грн.

АТ «Укрпошта»
ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ
Усі суми наведені у тисячах гривень

ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ (ЗА НЕПРЯМИМ МЕТОДОМ)

за 2023 рік

Форма №3 Код за ДКУД 1801004

Стаття	Прим.	Код рядка	За звітний період - 2023 рік	За попередній період - 2022 рік
1		2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності				
Прибуток/(збиток) до оподаткування		3500	(964 280)	(1 533 162)
Коригування на: Знос, амортизацію та знецінення необоротних активів		3505	724 518	799 895
Збільшення (зменшення) забезпечень		3510	315 356	55 753
Збиток (прибуток) від нереалізованих курсових різниць		3515	242 006	401 316
Збиток (прибуток) від неопераційної діяльності та інших негрошових операцій		3520	103 286	(65 383)
Фінансові витрати	26	3540	177 920	115 054
Фінансові доходи	25	3524	(127 299)	(140 419)
Зменшення (збільшення) оборотних активів		3550	(238 245)	(228 980)
Збільшення (зменшення) поточних зобов'язань		3560	2 387 458	39 899
Збільшення (зменшення) доходів майбутніх періодів		3566	24 882	(179 802)
Рух коштів від операційної діяльності		**3570**	**2 645 602**	**(735 829)**
Сплачений податок на прибуток		3580		(23 748)
Сплачені відсотки		3585	(189 928)	(106 993)
Чистий рух коштів від операційної діяльності		**3195**	**2 455 674**	**(868 570)**
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності				
Повернення коштів короткострокових депозитів		3200	585 098	924 136
Надходження від реалізації необоротних активів		3205	44 173	94 714
Проценти отримані		3215	138 265	126 494
Розміщення короткострокових депозитів		3255		-
Придбання основних засобів та нематеріальних активів		3260	(455 363)	(662 107)
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності		**3295**	**312 173**	**483 237**
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності				
Отримання позик		3305	59 335	192 611
Дивіденди сплачені		3355		(55 075)
Погашення зобов'язань з фінансової оренди		3365	(306 066)	(225 132)
Погашення позик		3350	(177 306)	(141 948)
Чистий рух коштів від фінансової діяльності		**3395**	**(424 037)**	**(229 544)**
Чистий рух коштів за звітний період		3400	2 343 810	(614 877)
Залишок грошових коштів та їх еквівалентів на початок року		3405	3 132 038	3 893 395
Вплив змін валютних курсів на залишок коштів		3410	(242 006)	(146 480)
Залишок грошових коштів та їх еквівалентів на кінець року	**12**	**3415**	**5 233 842**	**3 132 038**

Затверджено до випуску та підписано 24 квітня 2024 року

І. Смілянський
Генеральний директор

М.Палій
Заступник генерального директора з фінансових питань

К. Клименко
Головний бухгалтер

Примітки на сторінках 7-48 є невід'ємною частиною цієї фінансової звітності.

ДОДАТОК Ж

Баланс (Звіт про фінансовий стан) АТ «Укрпошта» за 2024 р., тис. грн.

АТ «Укрпошта»
БАЛАНС (ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН)
Усі суми наведені у тисячах гривень

Підприємство: АТ «Укрпошта»
Територія: Україна, м. Київ, Шевченківський р-н
Організаційно-правова форма господарювання: Державна акціонерна компанія (товариство)
Вид економічної діяльності: Діяльність національної пошти
Середня кількість працівників: 31 739
Адреса, телефон: вул. Хрещатик 22, Київ
Одиниця виміру: тис. грн., без десяткового знаку
Складено (зробити позначку "V" у відповідній клітинці):

за Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку	
за Міжнародними стандартами фінансової звітності	V

БАЛАНС (ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН)

Форма № 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Прим.	Код рядка	31 грудня 2023 р.	31 грудня 2024 р.
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	9	1000	123 622	173 781
первісна вартість		1001	153 625	208 733
амортизація		1002	(30 003)	(34 952)
Незавершені капітальні інвестиції	9	1005	324 447	347 097
Основні засоби	9	1010	4 041 107	4 323 746
первісна вартість		1011	7 521 947	8 466 463
знос		1012	(3 480 840)	(4 142 717)
Інвестиційна нерухомість	9	1015	65 522	62 941
первісна вартість		1016	78 166	78 162
знос		1017	(12 644)	(15 221)
Інші фінансові інвестиції	11	1035	13 418	14 676
Довгострокова дебіторська заборгованість		1040	166	129
Відстрочені податкові активи	30	1045	255 571	334 423
Усього за розділом I		1095	4 823 853	5 256 793
II. Оборотні активи				
Запаси	10	1100	455 388	473 800
виробничі запаси		1101	331 631	345 025
незавершене виробництво		1102	-	12
товари		1104	123 757	128 763
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	11	1125	555 585	632 362
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	11	1130	150 544	121 295
з бюджетом	11	1135	8 481	8 295
у тому числі з податку на прибуток		1136	20	361
з нарахованих доходів	11	1140	7 802	5 677
Інша поточна дебіторська заборгованість	11	1155	130 809	149 696
Поточні фінансові інвестиції	12	1160	-	210 195
Грошові кошти та їх еквіваленти	12	1165	5 233 842	4 544 101
Готівка		1166	118 937	102 567
Поточні рахунки у банку		1167	5 114 905	4 441 534
Інші оборотні активи		1190	76 110	80 755
Усього за розділом II		1195	6 618 561	6 225 176
III. Необоротні активи, утримані для продажу, та групи вибуття	9	1200	60 539	55 930
Баланс		1300	11 502 953	11 538 899

Примітки на сторінках 7-48 є невід'ємною частиною цієї фінансової звітності.

Продовження ДОДАТКУ Ж

АТ «Укрпошта»
БАЛАНС (ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН)
Усі суми наведені у тисячах гривень

БАЛАНС (ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН) (ПРОДОВЖЕННЯ)

		Форма № 1	Код за ДКУД	1801001
Пасив	Прим.	Код рядка	31 грудня 2023 р.	31 грудня 2024 р.
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	14	1400	6 518 597	6 518 597
Ефект переоцінки при корпоратизації	14	1416	(5 254 036)	(5 254 036)
Нерозподілений прибуток		1420	(641 120)	(1 054 324)
Усього за розділом I		1495	623 439	210 236
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	30	1500	-	-
Довгострокові кредити банків	15	1510	795 276	833 028
Інші довгострокові зобов'язання	15	1515	451 034	542 974
Усього за розділом II		1595	1 246 310	1 376 002
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	15	1610	485 913	593 873
товари, роботи, послуги	16	1615	3 498 755	4 145 017
розрахунками з бюджетом		1620	96 248	143 232
у тому числі з податку на прибуток		1621	-	-
розрахунками зі страхування		1625	47 310	56 406
розрахунками з оплати праці		1630	185 917	210 690
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами		1635	172 698	143 122
Нарахування та інші забезпечення	17	1660	919 501	1 006 530
Доходи майбутніх періодів	18	1665	344 135	387 302
Інші поточні зобов'язання	19	1690	3 882 727	3 266 490
Усього за розділом III		1695	9 633 204	9 952 662
БАЛАНС		1900	11 502 953	11 538 899

Затверджено до випуску та підписано 25 квітня 2025 року.

І. Сміянський
Генеральний директор

М. Палій
Заступник генерального директора з фінансових питань

Д. Скляревська
Головний бухгалтер

ДОДАТОК И

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

АТ «Укрпошта» за 2024 рік

АТ «Укрпошта»
ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ (ЗВІТ ПРО СУКУПНИЙ ДОХІД)
Усі суми наведені у тисячах гривень

ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ (ЗВІТ ПРО СУКУПНИЙ ДОХІД)

за 2024 рік

Форма № 2 Код за ДКУД 1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Прим.	Код рядка	За звітний період - 2024 рік	За попередній період - 2023 рік
1		2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	20	2000	12 978 008	11 561 111
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	21	2050	(11 539 535)	(10 656 528)
Валовий:				
Прибуток		2090	1 438 473	924 583
Збиток		2095	-	-
Інші операційні доходи	27	2120	394 248	305 082
Адміністративні витрати	23	2130	(1 630 437)	(1 429 681)
Витрати на збут	22	2150	(287 424)	(281 252)
Інші операційні витрати	24	2180	(317 704)	(379 726)
Фінансовий результат від операційної діяльності:				
Прибуток		2190	-	-
Збиток		2195	(402 844)	(860 994)
Інші фінансові доходи	25	2220	123 406	127 299
Інші доходи	26	2240	82 294	99 216
Фінансові витрати	26	2250	(206 993)	(177 920)
Інші витрати	29	2270	(87 920)	(151 881)
Фінансовий результат до оподаткування:				
Прибуток		2290	-	-
Збиток		2295	(492 056)	(964 280)
(Витрати) дохід з податку на прибуток	30	2300	78 851	167 919
Чистий фінансовий результат:				
Прибуток		2350	-	-
Збиток		2355	(413 204)	(796 361)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Прим.	Код рядка	За звітний період - 2024 рік	За попередній період - 2023 рік
1		2	3	4
Переоцінка необоротних активів		2400	-	-
Інший сукупний дохід		2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування		2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом		2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування		2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)		2465	(413 204)	(796 361)

Продовження ДОДАТКУ И

ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ (ЗВІТ ПРО СУКУПНИЙ ДОХІД)
за 2024 рік
(продовження)

Форма № 2

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Стаття	Прим.	Код рядка	За звітний період - 2024 рік	За звітний період - 2023 рік
1		2	3	4
Матеріальні витрати		2500	1 160 503	1 122 506
Витрати на оплату праці		2505	6 377 063	5 974 643
Відрахування на соціальні заходи		2510	1 363 670	1 300 245
Знос/амортизація		2515	874 968	718 363
Інші операційні витрати		2520	3 734 454	3 298 839
Собівартість реалізованих товарів		2530	264 442	332 591
Разом		2550	13 775 100	12 747 187

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Стаття	Прим.	Код рядка	За звітний період - 2024 рік	За звітний період - 2023 рік
1		2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій		2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій		2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію		2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію		2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію		2650	-	-

Затверджено до випуску та підписано 25 квітня 2025 року.

І. Смілянський	М. Палій	Д. Склядовська
Генеральний директор	Заступник генерального директора з фінансових питань	Головний бухгалтер

ДОДАТОК К

Звіт про рух грошових коштів (за непрямим методом)

АТ «Укрпошта» за 2024 р., тис. грн.

АТ «Укрпошта»
ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ
Усі суми наведені у тисячах гривень

ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ (ЗА НЕПРЯМИМ МЕТОДОМ)

за 2024 рік

Форма №3 Код за ДКУД 1801004

Стаття	Прим.	Код рядка	За звітний період - 2024 рік	За попередній період - 2023 рік
1		2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності				
Прибуток/(збиток) до оподаткування		3500	(492 955)	(984 280)
Коригування на: Знос, амортизацію та знецінення необоротних активів		3505	875 005	724 518
Збільшення (зменшення) забезпечень		3510	68 389	315 356
Збиток (прибуток) від нереалізованих курсових різниць		3515	246 897	242 006
Збиток (прибуток) від неопераційної діяльності та інших негрошових операцій		3520	89 211	103 286
Фінансові витрати	26	3540	206 993	177 920
Фінансові доходи	25	3524	(123 408)	(127 299)
Зменшення (збільшення) оборотних активів		3550	(70 797)	(238 245)
Збільшення (зменшення) поточних зобов'язань		3560	81 301	2 387 458
Збільшення (зменшення) доходів майбутніх періодів		3566	43 167	24 882
Рух коштів від операційної діяльності		3570	**924 703**	**2 645 602**
Сплачений податок на прибуток		3580	-	-
Сплачені відсотки		3585	(222 067)	(189 928)
Чистий рух коштів від операційної діяльності		3195	**702 636**	**2 455 674**
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності				
Повернення коштів короткострокових депозитів		3200	-	585 098
Надходження від реалізації необоротних активів		3205	67 727	44 173
Проценти отримані		3215	104 931	138 265
Розміщення короткострокових депозитів		3255	(210 195)	-
Придбання основних засобів та нематеріальних активів		3260	(890 441)	(455 363)
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності		3295	**(927 978)**	**312 173**
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності				
Отримання позик		3306	302 077	59 335
Погашення зобов'язань з фінансової оренди		3365	(287 452)	(306 066)
Погашення позик		3350	(232 127)	(177 306)
Чистий рух коштів від фінансової діяльності		3395	**(217 502)**	**(424 037)**
Чистий рух коштів за звітний період		3400	(442 844)	2 343 810
Залишок грошових коштів та їх еквівалентів на початок року		3405	5 233 842	3 132 038
Вплив змін валютних курсів на залишок коштів		3410	(246 897)	(242 006)
Залишок грошових коштів та їх еквівалентів на кінець року	12	3415	**4 544 101**	**5 233 842**

Затверджено до випуску та підписано 25 квітня 2025 року.

І. Смілянський
Генеральний директор

М. Палій
Заступник генерального директора з фінансових питань

Д. Склярівська
Головний бухгалтер

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Білий Денис Валентинович, студент 2 курсу, денної форми навчання, економічного факультету, спеціальності 073 «Менеджмент», освітньої програми «Управління фінансово-економічною безпекою», адреса електронної пошти sabakalp1204@gmail.com, підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Удосконалення системи забезпечення фінансово-економічної безпеки АТ «Укрпошта»» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлен;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;
- згоден на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування роботи в базі даних цієї системи.

Дата_____ Підпис_____ Д.В. Білий